

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Monika Bagarová

Kybernetická kriminalita páchaná na dětech

Diplomová práce

Olomouc 2015

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Kybernetická kriminalita páchaná na dětech* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Hranicích dne 10. 4. 2015

.....

Monika Bagarová

Děkuji vedoucí diplomové práce JUDr. Milaně Hrušákové, Ph.D. za její vedení, cenné rady a pomoc při zpracování této práce.

Dále bych ráda poděkovala Bc. Milanu Ferencovi za poskytnutí praktických a odborných zkušeností získaných při metodickém řízení, koordinaci činnosti útvarů služby kriminální policie, a to v oblasti vyšetřování kybernetické kriminality v rámci svého působení u Policie České republiky, Služba kriminální policie a vyšetřování Územního odboru Přerov.

Děkuji i Šárce Soudkové, Ph.D. z Národního centra bezpečného internetu za nezapomenutelnou zkušenost a výjimečné přizvání na vzdělávací akci pro policisty do Jihlavy.

V neposlední řadě díky JUDr. Vladimíru Plecitému z Krajského ředitelství Středočeského kraje, Služba kriminální policie a vyšetřování, odbor analytiky, za cennou přednášku a předání osobních zkušeností.

Obsah

Seznam použitých zkratek	6
Úvod	7
1 Kyberkriminalita páchaná na dětech	10
1.1 <i>Vymezení pojmu kyberkriminalita</i>	10
1.2 <i>Násilná a mravnostní kriminalita</i>	10
1.3 <i>Sexuální trestné činy, organizovaná kriminalita</i>	11
1.4 <i>Druhy kybernetické kriminality páchané na dětech</i>	12
2 Právní postavení dětí a jejich ochrana	13
2.1 <i>Právní zakotvení ve vnitrostátním právu</i>	13
2.2 <i>Ochrana v mezinárodních dokumentech</i>	16
2.3 <i>Jednotlivé mezinárodní organizace</i>	17
2.3.1 <i>Mezinárodní kooperace</i>	21
3 Subjekty trestné činnosti	22
3.1 <i>Oběť</i>	22
3.2 <i>Pachatel</i>	23
4 Kybergrooming	27
4.1 <i>Vymezení pojmu kybergrooming</i>	27
4.2 <i>Jednotlivé fáze trestného činu</i>	27
4.3 <i>Pachatel a oběť</i>	28
4.4 <i>Preventivní chování</i>	30
4.5 <i>Kazuistika</i>	30
4.6 <i>Trestněprávní ochrana dětí v trestním zákoníku</i>	31
5 On-line dětská pornografie	34
5.1 <i>Vymezení pojmu dětská pornografie</i>	34
5.1.1 <i>Objekt dětské pornografie</i>	34
5.2 <i>Komerční sexuální zneužívání dětí</i>	35
5.3 <i>Vnitrostátní úprava</i>	36
5.4 <i>Vliv pornografie na společnost, plošný zákaz pornografie ve VB</i>	37
5.5 <i>Kazuistika</i>	39
5.6 <i>Kybersex a sexting</i>	39
6 Trestněprocesní souvislosti kriminality páchané na dětech	42
6.1 <i>Vyšetřování počítačové kriminality</i>	42
6.1.1 <i>Právní aspekty digitálních dat</i>	43
6.2 <i>Specifické důkazní prostředky</i>	44
6.3 <i>Výslech mládeže</i>	44
7 Sociální sítě	46

8 Právní úprava ve Velké Británii	48
9 Prevence mravnostní trestné činnosti	50
10 Kvantitativní výzkum chování dětí na internetu	54
10.1. Úvod	54
10.2 Výzkumný závěr	55
10.3 Výsledek výzkumu	56
10.4 Závěr	68
11 Úvahy de lege ferenda	70
12 Závěr	73
Shrnutí	74
Klíčová slova	76
Literatura	77
Seznam příloh	84
<i>Příloha č. 1: Dotazník</i>	
<i>Příloha č. 2: Protection of Children Act 1978</i>	
<i>Příloha č. 3: Rozdílová tabulka návrhu předpisu ČR s legislativou ES/EU</i>	
<i>Příloha č. 4: Kopie osvědčení o absolvování vzdělávací akce Dny prevence</i>	
<i>Příloha č. 5: Kopie certifikátu o absolvování vzdělávacího semináře Policejní prevence a řešení kybernetické kriminality páchané na dětech a mezi dětmi</i>	

Seznam použitých zkratek

- LZPS** Listina základních práv a svobod, vyhlášená usnesením předsednictva České národní rady dne 16. prosince 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (zákon č. 2/1993), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- TZ** Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- TŘ** Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- MŠMT** Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- MV** Ministerstvo vnitra
- OSN** Organizace spojených národů
- OSPOD** Orgán sociálně-právní ochrany dětí
- EU** Evropská Unie
- ES** Evropské Společenství
- VB** Velká Británie

Úvod

„Když jsme byli malí, mysleli jsme si, že až vyrosteme, přestaneme být zranitelní. Vyrůst ale znamená vyrovnat se se zranitelností. Žít znamená být zranitelný.“¹

Madeleine L'Engle

S rozvojem informačních technologií, které se staly nepostradatelnou součástí moderního životního stylu, narůstá i riziko jejich zneužití. Komunikační a informační technologie přináší nové příležitosti k trestné činnosti, Internet je pro útočníky přímo vynikajícím nástrojem k získávání nových obětí-děti. Počítač či mobilní telefon se stal finančně nízko-nákladovým pomocníkem, internacionálním nástrojem k navazování kontaktu s dětmi z celého světa a také anonymním technickým prostředkem. Jedná se o problematiku multidisciplinární, zasahující do všech sociálních vrstev společnosti. Kybernetická kriminalita páchaná na dětech tak jde ruku v ruce s internetovou generací dětí.

Neexistuje predikát na typickou oběť internetové kriminality, může se jí stát prakticky kdokoli, kdo se v kyberprostoru pohybuje. Důvodem, proč jsem se ve své diplomové práci zaměřila právě na trestné činy mravnostního charakteru, kde jsou chráněným objektem děti a chráněným zájmem jejich zdravý vývoj, je jejich zranitelnost, bezbrannost a naivita. Jsou naší budoucností a je potřeba jim poskytovat tu nejvyšší možnou míru ochrany. Děti a adolescenti jsou snadným terčem pro různé druhy kriminality, snadno podléhají nátlaku, vydírání, zastrašování, snadno se nechají zlákat různými odměnami. Často nastalé rizikové situaci nerozumí a nedokáží se v ní dost dobře orientovat, hrozbu správně vyhodnotit a proto v obavách raději útočnickovi vyhoví. Dítě si zejména ve starším věku osvojuje falešný pocit samostatnosti, dospělosti, vzdor proti pravidlům a zkušeným pachatelům tak lépe otevírá přístup k němu samotnému.

Téma diplomové práce jsem si zvolila v roce 2013, o zvolenou oblast jsem se zajímala po dobu dvou let, protože považuji kybernetické útoky na děti, zejména pak sexuální, za závažný problém, a ne všechny oblasti byly adekvátně právně upraveny a správně využívány. V České republice jsem se osobně účastnila několika vzdělávacích seminářů určených primárně pro policisty obvodních a místních oddělení Policie České Republiky, městskou a obecní policii, pedagogy, sociální pracovníky, dále pak pro rodiče a děti. Zejména semináře policejní prevence a řešení kybernetické kriminality páchané na

1 Madeleine L'Engle Quotes. *Brainy Quote* [online]. MODE Tend Parenting, 2011 - 2015 [cit. 2015-01-29]. Dostupné na <<http://www.brainyquote.com/quotes/quotes/m/madeleinel135191.html>>.

dětech a mezi dětmi, který byl pořádán krajem Vysočina a Národním centrem bezpečného internetu v rámci dotačního programu prevence kriminality MV ČR. Osvědčení jsem získala také na vzdělávací akci Dny prevence, kde jsem se v rozsahu 18 hodin dozvěděla užitečné informace o projektu akreditovaném MŠMT. Velmi užitečné rady mi poskytl pan Milan Ferenc z oddělení kriminální policie Přerov, jenž mě seznámil s reálnými případy, svými dlouholetými zkušenostmi a obohatil mě tak o další pohled na kybernetickou kriminalitu páchanou na dětech.

V rámci výměnného pobytu erasmus jsem v září roku 2014 vycestovala do Anglie, kde jsem na právnické fakultě Northumbria University Newcastle měla příležitost porovnat právní úpravu a věnovat se studiu knih, časopisů a odborných článků v tamější univerzitní knihovně. Díky univerzitnímu přihlašovacímu jménu jsem také získala přístup do právní softwarové databáze Westlaw UK, kde jsem se mohla seznámit se zahraničními soudními rozhodnutími. Zajímavá doporučení mi věnoval pan Abhilash Nair, vyučující zejména předmět duševního vlastnictví, jehož přední oblastí výzkumu je internetové právo, se zvláštním zaměřením na cenzuru, právo dětí a internetovou pornografii. Dále pak v nastínění základů problematiky v anglickém právu mi byl nápomocen pan Tony Storey, vyučující trestního práva. Jsem velmi ráda, že jsem mohla navštívit právě Spojené království, neboť tato země si zakládá na silné ochraně kyberprostoru a na rozdíl od některých jiných zemí se na boji proti kyberkriminalitě páchané na dětech aktivně podílí. V červenci roku 2013 vydala prohlášení o plošném zákazu pornografie na internetu. „Rozhodla se schválit vůbec první zákon, který zveřejňování fotografií zakazuje a pachatele postihuje až dvěma lety vězení, tzv. odvetná pornografie.“² Zajímavou se pro mě tato země stala i z důvodu četnosti násilných jednání, zejména trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti vůči dětem.³

Základními zdroji při psaní této práce jsou komentovaná znění ZSM a TZ. Vodítkem jsou zejména články, poznatky a komentáře doktora Kamila Kopeckého, vysokoškolského pedagoga, vedoucího Centra prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty

2 STANČÍK, M. Velká Británie chystá schválení zákona proti odvetné pornografii. *Computer World: Deník pro IT profesionály* [online]. IDG, 15. října 2014 [cit. 2015-01-28]. Dostupné na <<http://computerworld.cz/udalosti/velka-britanie-chysta-schvaleni-zakona-proti-odvetne-pornografii-51467>>.

3 Velká Británie je považována za jednu ze zemí s nejvyšší násilnou kriminalitou v EU dle statistik Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (*Organisation for Economic Co-operation and Development*, OECD), ale také celosvětově dle Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (*The United Nations Office on Drugs and Crime*, UNODC). Míra kriminality v Anglii a Walesu se provádí pomocí zdrojů *The British Crime Survey* (BCS) a *Police crime recorder*. Dokonce byla považována za násilnější zemi než-li je USA nebo JAR, ovšem po hlubší studii statistik zjistíme, že nemají správnou vypovídající hodnotu např. kvůli rozdílné definici násilného činu v UK a USA, byly porovnávány zcela jiné skupiny trestných činů, či se nadhodnotil zákaz stříelných zbraní v USA aj. Podrobněji k: <http://www.civitas.org.uk/crime/crime_stats_oecdjan2012.pdf>.

Univerzity Palackého a koordinátora projektu E-Bezpečí, který se tomuto tématu za svůj dosavadní profesní život již hojně věnoval a stále věnuje. Taktéž nesmím opomenout zmínit Šárku Soudkovou, expertku na prevenci negativních sociálních jevů v on-line prostředí, a další odborníky na trestní právo.

Ve své práci jsem vymezila dva důležité fenomény kybernetické kriminality, a to kybergrooming, dle TZ trestný čin nedovoleného kontaktu s dítětem, který rozebírám ve třetí kapitole a online dětskou pornografií, která je umístěna v kapitole následující. V první kapitole se zabývám kyberkriminalitou jako takovou, jejím základním vymezením a uvedením do problematiky internetové společnosti, následuje právní zakotvení věci a vymezení jednotlivých subjektů. Pátá část odpovídá trestněprocesním souvislostem. Zabývám se jednotlivými sociálními sítěmi, pozornost směřuji i na preventivní opatření a předcházení kriminalitě. Desátou část věnuji empirickému dotazníkovému výzkumu, kde jsem se na základě zkoumání poměrů na základních školách pokusila předložit vlastní pohled. Závěr mé práce je věnován návrhům de lege ferenda, shrnutí a vyhodnocení získaných poznatků, zejména z dotazníkových formulářů u dětí ze základních škol města Hranice a okolí.

V práci se zaměřuji na vymezení jednotlivých institutů internetové kriminality páchané na dětech, uvádím aktuální zajímavé kauzy, poukazuji na britskou legislativu a možnost inspirování se britským aktivním přístupem v boji proti kybernetickým útokům. Kladu si za úkol zhodnotit, zda je společnost dostatečně chráněna před tímto druhem kriminality, poukázat na nedostatky aktuální právní úpravy a navrhnout možnosti jejího zkvalitnění, uvážit, zda se právní normy s příliš omezenými hranicemi ochrany bez alternativních forem řešení ve výsledku nemohou stát škodlivým omezením s negativním dopadem na samotné děti. Zvažuji, zda je vhodné zavádět nové skutkové podstaty trestných činů s ohledem na přeshraniční kriminalitu a pojetí kyberkriminality jako globálního problému. Největší důraz přikládám otázce prevence, jak děti nejlépe chránit, aby se nestaly terčem sexuálního násilí, preventivním aktivitám škol a bezpečnému užívání internetu. Mým cílem je zejména přispět k ochraně dětí, poskytnout jim rady, v rámci osvěty upozornit na hrozící nebezpečí, dbát na kvalitní prevenci a upřednostnit ji před represí.

1 Kyberkriminalita páchaná na dětech

1.1 Vymezení pojmu kyberkriminalita

Kyberprostor je virtuálním prostředím, kde se lidé střetávají, komunikují, uzavírají obchody apod. Dochází zde k vzájemnému styku, jenž má aspekty sociální, ekonomické i právní. Stal se také prostorem pro nežádoucí, společensky nebezpečné aktivity a kybernetické útoky. Kyberprostor nemá právní subjektivitu, není hmotným ani nehmotným předmětem. Je to informační a telekomunikační systém, jenž obsahuje subjekty práva, a to účastníky právních vztahů v podobě fyzických a právnických osob, tedy uživatelů, poskytovatelů veřejných či neveřejných služeb. Internet je globální, nemá svého majitele, nemá žádné hranice.⁴ Oblast působnosti práva mezinárodního či národního je v kyberprostoru stále hojně diskutována. Realizací společenských a ekonomických vztahů vyvstává potřeba vzniku právní regulace tohoto jednání, zejména se řeší otázka platnosti práva na internetu a užití právních norem. Do budoucna je nutno lépe sjednotit legislativu a zpřesnit její obsah.

V knižních publikacích i na internetu nalezneme rozličné definice. Pojmenování kybernetické kriminality se mění s dobou, neustálým rozvojem technologií a změnami vlastností výpočetní techniky. Kyberkriminalita obsahuje počítačovou kriminalitu, informační a komunikační technologie i sociální inženýrství. Nese také název kriminalita informačních technologií, anglicky se označuje za cybercrime, IT crime nebo computer crime. Uvedla bych jednu definici z kriminalistického hlediska dle doktora Štěpána Kalamára: „Kyberkriminalita je skupina trestných činů společensky škodlivých jednání prostředky výpočetní techniky v podmínkách informačních a komunikačních systémů, programového vybavení a databází.“⁵

1.2 Násilná a mravnostní kriminalita

Kyberkriminalita je formou násilné kriminality, která je kriminologií chápána jako útok na fyzickou nebo psychickou integritu člověka, ve smyslu úmyslného užití fyzického

4 PÍSECKÝ, V. Aktuální trendy v oblasti informační kriminality z pohledu PČR. In: *Městská policie Brno* [online]. 2006-2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné na <http://www.mpb.cz/fileadmin/user_upload/Prevence/Souteze/kyber/konference/Aktualni_trendy_v_oblasti_informacni_kriminality.pdf>.

5 POŽÁR, Josef a Štěpán KALAMÁR. Hrozby kybernetické kriminality a její právní aspekty. In: *Dětská kybernetická kriminalita a sociální síť: Sborník příspěvků z konference*. Jihlava, 2011, s. 8. [online] [cit. 2015-02-05]. Dostupné na <http://files.ekonference.webnode.cz/200000063-db3f4dc390/original_sbornik_2011.pdf>.

násilí, resp. pohružky násilí vůči osobě. Násilná kriminalita je pojem kriminologický, nikoli právní.⁶ V TZ definici termínu násilí nenalezneme ani pod ucelenou skupinou ve zvláštní části. Vyskytuje se ovšem v jednotlivých hlavách, jako Hlava I.- Trestné činy proti životu a zdraví, Hlava III.- Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti aj. Násilí je u jednotlivých trestných činů znakem základní skutkové podstaty, u jiných může figurovat pouze jako alternativním znak nebo je znakem kvalifikované skutkové podstaty. Příčiny násilné kriminality bývají různé, vyskytují se v každé společnosti, jsou ovlivňovány kulturou, politickým vývojem, ekonomickou stabilitou, úrovní vzdělanosti, rozvoji návykových látek či vlivem médií. Kyberkriminalitu páchanou na dětech můžeme podřadit pod mravnostní kriminalitu, které je širším pojmem pro sexuální kriminalitu a spočívá v ukájení pudu společensky nepřipustným způsobem. Nebezpečnost mravnostní kriminality spočívá v její latentnosti a také ve spojení s jinými druhy trestné činnosti, zejména s organizovaným zločinem. „Latence je podporována tím, že se odehrává „za zavřenými dveřmi“, jakož i přítomností silné interpersonální angažovanosti zúčastněných aktérů.“⁷ Myslím si, že vyšetřování mravnostních trestných činů na dětech je složité především pro rozporné výpovědi obviněných a poškozených. Obhajoba totiž často zpochybňuje věrohodnost výpovědi poškozené osoby z důvodu možného ovlivnění druhým z rodičů či touze se pomstít.

1.3 Sexuální trestné činy, organizovaná kriminalita

Sexuální trestné činy zasahují do oblasti důstojnosti člověka, ale zejména do sféry zdravého vývoje oběti. Škodlivý následek je patrný bezprostředně po spáchání, časté jsou závažnější následky v podobě traumat. Mezi devianty zaměřené na objekt se řadí pedofilové, kteří mají většinové zastoupení v sexuální kriminalitě.⁸ Úzce s problematikou souvisí fenomén prostituce, která sama o sobě není v ČR trestným činem, ale jedná se o sociálně patologický jev, na který se může vázat řada trestných činů. Velmi nebezpečná je dětská prostituce, která často vede k trestnému činu obchodování s lidmi a většinou k organizované kriminalitě. Ta je jedním z nejnebezpečnějších druhů trestné činnosti, který ohrožuje stabilitu a vývoj občanské společnosti. „Otevřením hranic s postupným omezováním hraničních a

6 Novotný, O., Zapletal, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 287.

7 CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010, s. 38.

8 ARNALDO, C., QUAYLE, E. *Child abuse on the internet: ending the silence*. Paris: UNESCO Pub., c2001, xix, 40 p.

celních kontrol zvedlo vlnu migrace a pohyb pachatelů organizované kriminality. Poloha ČR umožnila vhodný tranzitní, operační i cílový prostor pro zahraniční skupiny.⁹ BIS (Bezpečnostní informační služba), ÚZSI (Úřad pro zahraniční styky a informace), ÚOOZ (Útvar pro odhalování organizovaného zločinu) a Národní ústředna Interpolu jsou předními orgány pro boj s organizovaným zločinem v ČR.¹⁰ Ze závěrečné zprávy o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti na rok 2013 MV ČR vyplývá zjištění 2109 mravnostních trestných činů, což je nejvíce za posledních deset let. Objasněno bylo 1493 skutků, tj. 70,8 %, objasněnost se tak snížila o 3,6 %. Nejvíce byl zatížen Olomoucký kraj. Stále aktuálnější je právě páchaní mravnostní trestné činnosti za využití moderních informačních a komunikačních technologií.

1.4 Druhy kybernetické kriminality páchané na dětech

Počítačová kriminalita zaštiťuje různorodé oblasti jako je phishing, pharming, sniffing, cracking čili porušování autorských práv, hoax nebo-li šíření poplašných zpráv, hacking či skimming. Nejčastější formou internetové kriminality páchané na dětech je kyberšikana, happy slapping a kyberstalking. Pozornost je však v této práci věnována trestným činům v prostoru internetu v sexuální oblasti, trestným činům s touto oblastí souvisejícími, a to kybergrooming¹¹ a online dětská pornografie.

Kyberšikana je zpravidla ve formě verbálního útoku a musí být opakovaná. Zahrnuje slovní napadání, vyhrožování, urážení, obtěžování vytipované oběti. Dochází k ní často po větším odhalení soukromí agresorovi, zejména dobrovolném poskytnutí erotické fotografie či svěřením se s intimní informací. V nejhorších případech končí až sebevraždou oběti. Happy slapping je druhem kyberšikany, fyzický útok na oběť, které může být náhodná. Vyznačuje se zveřejněním fotografií či videí útoku veřejně na internetu. Kyberstalking je další formou kybernetických útoků, technicky pokročilá forma stalkingu, kde kyberstalker využívá internet a na něj umístěné soukromé informace k obtěžování svých obětí. Od roku 2010 jej lze nalézt v § 354 TZ jako nebezpečné pronásledování. Jedná se o dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat oběť všemi dostupnými prostředky. Ta pociťuje důvodné obavy o život, zdraví své nebo svých blízkých.

9 VALERIÁN, L., AUFART, J.. *Kriminologie: základy kriminologie*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Lékařská fakulta, 2011, s. 81.

10 Tamtéž s. 82.

11 Kybergrooming označuje manipulativní chování uživatelů internetu, která má v oběti vyvolat falešnou důvěru a připravit ji na schůzku, na které může dojít k sexuálnímu obtěžování, pohlavnímu zneužití, týrání nebo manipulaci oběti (např. nucení ke krádežím) (dle Kopecký, K., 2008-2010).

2 Právní postavení dětí a jejich ochrana

2.1 Právní zakotvení ve vnitrostátním právu

Přestože je problematika s nárůstem kyberkriminality hojně diskutována, donedávna byla nedostatečně legislativně upravená. To se novelou zákona č. 141/2014 Sb. změnilo a trestní zákoník, č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, reaguje na směrnice Evropské Unie a rozšiřuje se tak o dva trestné činy, a to § 193a účast na pornografickém představení a § 193b navazování nedovoleného kontaktu s dítětem. Důvodem úpravy byla snaha co nejlépe vystihnout společenskou škodlivost takového jednání. Změnu právní úpravy nyní musím ve své práci reflektovat a doplnit tak původně rozpracovanou verzi. Navrhování setkání dítěti mladší patnácti let v úmyslu spáchat trestný čin podle § 187 odst. 1, § 192, § 193, § 202 odst. 2 TZ nebo jiný sexuálně motivovaný trestný čin probíhá většinou právě prostřednictvím informačních nebo komunikačních technologií. Za minulé právní úpravy bylo takové jednání možno postihnout, ale jen v případě, že by se jednalo o přípravu ke zvláště závažnému zločinu. Některé trestné činy by tento požadavek neobsahovaly. Zpřesnilo se ustanovení § 168 TZ, novela rovněž výslovně umožňuje postih pachatelů, kteří k sobě přijmou oběť obchodování s lidmi. Obecně jsou děti bezbrannější než dospělí, hrozí u nich větší nebezpečí, že se stanou obětí obchodu s lidmi. Je správné, že taková činnost je postihována v každém případě, i když nebylo použito násilí, pohrůžky násilí nebo lsti, ani zneužito omylu, tísně nebo závislosti.

Ke splnění všech požadavků směrnic EU v oblasti boje proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii bylo dále nezbytné doplnit do zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 105/2013 Sb., další trestné činy, za které mohou být právnické osoby stíhány. A to kromě dvou výše uvedených také trestný čin znásilnění. V § 192 TZ, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, se za odstavec 1 vkládá nový odstavec 2, který zní: „(2) Stejně bude potrestán ten, kdo prostřednictvím informační nebo komunikační technologie získá přístup k dětské pornografii.“ Nový je i § 419a TZ, implementace práva EU, kde zákon zapracovává příslušné předpisy EU. A to zejména směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV.

Vychází z Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a zneužívání z Lanzarote a Opčnímu Protokolu k Úmluvě OSN o právech dítěte z roku 2000. „Směrnice je postavena na třech pilířích: stíhání a postih pachatelů (*prosecution*), ochrana dětí (*protection*) a předcházení této trestné činnosti (*prevention*).“¹² Úzce s tímto tématem souvisí také implementovaná směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV. Za § 187 TZ se měl dle návrhu Parlamentu vložit nový § 187a, který nebyl schválen. Včetně nadpisu zněl: „§ 187a účast na sexuálních aktivitách s dítětem. Kdo se účastní sexuálních aktivit s dítětem starším patnácti let, kterému byla za takové jednání poskytnuta úplata nebo jiná výhoda, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“¹³

Základní atributy jako jsou osobní svoboda a lidská důstojnost jsou zakotveny na ústavněprávní rovině v LZPS čl. 8 a čl. 32 odst. 1 LZPS, který upravuje ochranu dětí proti porušení či ohrožení jejich subjektivních práv a poskytování sociálního zvýhodnění.

Trestněprávní ochranu dětí nelze redukovat pouze na trestné činy proti rodině a dětem v Hlavě IV. TZ, ale náleží zde i ty, kde jsou děti individuálním objektem, či je spáchání činu směřováno vůči osobě mladší 18 let, resp. 15 let, či lze přísnější ochranu posuzovat v kvalifikované skutkové podstatě. Právní postih kybernetické kriminality je vymezen v TZ, zejména v § 180 TZ neoprávněné nakládání s osobními údaji, počítačová kriminalita v § 230 až 232 TZ. Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací dle § 230 TZ je získání přístupu k počítači neoprávněným použitím hesla oběti. České právo nezná trestný čin komerční sexuální zneužívání dětí, avšak uvádí řadu činů, které s tímto fenoménem souvisejí. Sociálně nežádoucí jev jako je dětská prostituce lze řadit pod § 168 TZ, obchodování s lidmi, který je s ohledem na osobu poškozeného (dítě ve smyslu § 126 TZ) trestným činem speciálním ke kuplířství dle § 189 TZ. Aby došlo k naplnění znaků základní skutkové podstaty trestného činu, není podstatné, že dítě souhlasilo či se s pachatelem dohodlo.¹⁴ Dalším souvisejícím trestným činem je v § 201 TZ, ohrožování výchovy mládeže, či § 202 TZ, svádění k pohlavnímu styku. Objektem je zájem na řádné výchově dětí a také ochrana před nežádoucími jednáními v sexuální oblasti. Různé formy sexuálních služeb

12 JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. s. 117.

13 *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV: směrnice 2011/93/EU na serveru EU*. Štrasburk: Úřední Věstník EU, 2011. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32011L0093>>.

14 JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualiz. Vyd. Praha: Leges, 2013, s. 234.

můžeme řadit pod zahálčivý způsob života, které jsou pro společnost nežádoucí. Prostituce je nemravná činnost, která je v rozporu se zásadami morálky. Úplata nebo jiná výhoda a prospěch je jednání pachatele pro dosažení jeho požadavku ve formě stravování, ubytování, ochrany, majetkového prospěchu aj.¹⁵

Související je také trestný čin účast na sebevraždě dle § 144 TZ, kde agresor často zasílá SMS zprávy s úmyslem vyvolat rozhodnutí k sebevraždě. Odposlouchávání mobilních telefonů či čtení emailů je klasifikováno jako trestný čin porušení tajemství dopravovaných zpráv dle § 182 TZ. Zveřejnění fotografií z telefonu oběti je trestným činem porušení tajemství listin dle § 183 TZ. Pomluva dle § 184 TZ je častým aspektem, spočívá např. ve vytvoření webových stránek zesměšňující oběť, šíření nepravdivých komentářů o jiném uživateli v sociální síti. Významný zdroj tohoto druhu kriminality představují hromadné sdělovací prostředky. Aktuálním příkladem pomluvy jsou tzv. „Roztahovačky“ na sociální síti Facebook. Za tento čin hrozí dopadené osobě až trest odnětí svobody ve výši dvou let.¹⁶ Kauza natolik zaujala veřejnost, že se objevila i v britském bulvárním deníku Daily Mail. Poškození cizích práv dle § 181 TZ se dopustí pachatel, který uvede oběť v omyl vydáváním se při „chatování“¹⁷ za jinou osobu a způsobí jí tím vážnou nemajetkovou újmu. Nebezpečné vyhrožování dle § 353 TZ spočívá např. v zasílání výhružných SMS zpráv vzbuzující důvodnou obavu. Vydírání dle § 175 TZ se např. dopustí ten, kdo nutí oběť k šikanování další osoby pod pohrůzkou zveřejnění citlivých údajů či fotografií. Poškození cizí věci dle § 228 TZ lze spatřovat v úmyslném poškození mobilního telefonu oběti zasláním viru. Když pachatel zneužívá strachu oběti a k něčemu ji nutí bez pohrůžky násilím, dopouští se útisku dle § 177 TZ. Porušení práva na ochranu osobnosti nastane při natočení videa či pořízení fotografie a následném zveřejnění bez souhlasu zobrazených osob. Stejně tak je závažné zveřejnění osobních informací, byť ani jedno jednání není trestným činem.

Šíření pornografie dle § 191 odst. 2 TZ postihuje pachatele za nabízení, přenechávání, vystavování či zpřístupňování pornografického díla dětem. V § 192 nalezneme výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií, kde pojmový znak pornografického díla lze chápat jako podněcování sexuálního pudu a vyvolávání sexuální vzrušivosti, která překračuje hranice slušnosti. Stejně bude potrestán ten, kdo prostřednictvím informační nebo komunikační technologie získá přístup k dětské pornografii. Zneužití dítěte k výrobě pornografie je

15 Tamtéž s. 288.

16 Obecněji k: Dopadli kluka, který dal na Facebook Roztahovačky!. *Tn.cz- zprávy z domova i ze světa* [online]. 2014 [cit. 2015-01-12]. Dostupné na <<http://tn.nova.cz/clanek/zpravy/domaci/za-bystricke-roztahovacky-hrozi-mladikovi-18-2-roky-vezeni.html>>.

17 Komunikace dvou či více lidí prostřednictvím komunikační sítě.

vymezeno v § 193 TZ a donucení dítěte k účasti na pornografických dílech je možno postihnout jako souběh trestného činu § 192 TZ s trestným činem znásilnění dle § 185 či sexuálním nátlakem dle § 186 TZ.¹⁸ Účast na pornografickém představení a navazování nedovolených kontaktů s dítětem je upraven v § 193a a § 193b TZ.

Nejdůležitější právní norma zabývající se kriminalitou mládeže je zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. Souvisejícím zákonem je č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. V srpnu roku 2013 nabyl v plném rozsahu účinnosti zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, kde je dítě považováno za zvláště zranitelnou oběť. Tím došlo k posílení postavení poškozených v trestním řízení, např. právo na bezplatnou psychologickou pomoc.

Zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů, vytvořený Národním bezpečnostním úřadem, nabyl účinnosti dne 1. 1. 2015. Tímto zákonem došlo ke sjednocení elektronické komunikace ve státní i soukromé sféře a stát by se měl stát odolnější vůči případným kybernetickým útokům. Kontrolní i exekutivní pravomoci má centrální orgán (Národní centrum kybernetické bezpečnosti CERT se sídlem v Brně).

2.2 Ochrana v mezinárodních dokumentech

Vzhledem k nadnárodnímu charakteru počítačových sítí závisí úspěšný boj proti kybernetickým incidentům na kvalitní mezinárodní spolupráci. Spolupráce mezi státy, zejména při stíhání pachatelů internetové kriminality, se uskutečňuje na základě mezinárodních úmluv, zpravidla za splnění podmínky oboustranné trestnosti. Problémy s vyšetřováním, dokazováním trestné činnosti a jiných vznikají při rozporu mezi teritoriálním principem a globálním charakterem kyberprostoru.¹⁹ Základními dokumenty jsou Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948, zejména čl. 3, Charta práv dítěte z roku 1959,²⁰ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966, uveřejněno ve Sb. zákonů č. 120/1976 čl 9., Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve Sb. Zákonů č. 209/1992. Úmluva o právech dítěte z roku 1989 je klíčová v čl. 3, kde pojednává o prosazení nejlepšího zájmu dítěte. Ochrana dětí před sexuálním zneužíváním je

18 JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualiz. Vyd. Praha: Leges, 2013, s. 275.

19 Mezinárodní spolupráce v boji proti informační kriminalitě. In: [online]. Praha, 2009 [cit. 2015-03-09]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/soubor/cyber-vyzkum-studie-mezinarodni-pdf.aspx>>.

20 Ačkoli jsou právně nezávaznými dokumenty, politická autorita je přijímána celosvětově a přístup zakládá obyčejová pravidla.

upravena v čl. 19. Čl. 34 a 35 této Úmluvy a zahrnuje ochranu před sexuálními útoky proti dětem.

Úmluva o právech dítěte vstoupila pro Československo v platnost dne 6. 2. 1991 a byla vyhlášena pod č. 104/1991 Sb. Pojednává o jejich základních potřebách, o dítěti jako nositeli základních lidských práv s potřebou posílit jejich ochranu jako zvlášť zranitelné skupiny, zejména právo na přežití, rozvoj, ochranu či právo na spoluurčování. Zájem dítěte staví v čl. 3 odst. 1 na přední příčku hledisek při činnosti ať už veřejných či soukromých zařízení.

Klíčovým dokumentem se v oblasti boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí stal Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte, o obchodu s dětmi, dětské prostituci a dětské pornografii, který vstoupil v platnost 18. ledna 2002. Interpretován musí být v souladu s Úmluvou, v nejlepším zájmu dítěte a snaží se zmírnit fenomén sexuální turistiky, který stále mezinárodně narůstá.²¹ K posílení práv dítěte v mezinárodním měřítku dále přispěly smlouvy jako Úmluva ke kybernetickému zločinu, Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, především se ženami a dětmi, který doplnil Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.

2.3 Jednotlivé mezinárodní organizace

Organizace spojených národů (OSN, United Nations) se jako jedna z mezinárodních organizací podílela v oblasti kyberprostoru na Rezoluci o boji se zneužíváním informačních technologií (A/RES/55/63), jež vyzývá členské státy, aby jejich právní systémy chránily důvěrnost, dostupnost počítačových dat a celkově informační technologie. Rezolucí 56/261, pomocí níž vyhláší plán činnosti při implementaci Vídeňské deklarace o zločinu a trestní spravedlnosti: Výzvy 21. století, bylo stanoveno, že státy usilují o nadnárodní boj proti zneužití informačních technologií. Síť Innocence in Danger je v rámci boje proti dětské pornografii a pedofilii na internetu jednou z činností OSN v oblasti kybernetické bezpečnosti.

Rada Evropy (CoE, Council of Europe) se v oblasti kyberprostoru iniciuje silněji nežli OSN, a to např. přijetím nástroje ochrany před nejzávažnějšími činy kriminální povahy, Úmluvou o počítačové kriminalitě²². Čítá 48 článků, člení se do 4 kapitol a rozděluje elektronická data na skupiny podle obsahu informací. Vzhledem k nestálosti dat může být

21 SAVIRIMUTHU, J. *Online child safety: law, technology and governance*. New York, 2012, xxiii, 202 p.

22 Smlouva Rady Evropy č. 185 schválená Výborem ministrů Rady Evropy 8. 11. 2001 (dále jen Úmluva). Česká Republika podepsala tuto Úmluvu v roce 2005 a ratifikovala ji o osm let později. Účinná je od 1. 12. 2013.

problematické identifikovat pachatele či zajistit kvalitně důkazy.²³ Sjednocuje skutkové podstaty trestných činů tak, aby je bylo možno stíhat mezinárodně jednotně. Jelikož tento druh kriminality často přesahuje hranice jednoho státu, mezinárodní spolupráce při potírání kybernetické kriminality je nezbytná. Zásady vzájemné právní pomoci, vydávání osob nebo opatření týkající se prozatímních opatření a vyšetřovacích institutů jsou v dokumentu také zakotveny. Upravuje také oblast procesních práv, pojednává o povinnostech států při vyšetřování, opatřeních pro uchování a zpřístupnění uložených počítačových dat, vydání příkazu k předložení, prohlídce a zajištění uložených počítačových dat, shromažďování dat, odposlouchávání. Je doposud první a jedinou mezinárodní smlouvou, která se komplexně zabývá kriminalitou páchanou prostřednictvím počítačů, počítačových systémů, internetu a jiných počítačových sítí. Úmluva o počítačové kriminalitě sice také neobsahuje jednotnou definici počítačové kriminality, ale zakotvuje souhrn aktivit, které smluvní strany musí v rámci svého práva postihovat jako trestné.²⁴ Největším problémem kriminality ve virtuálním prostředí je určení jurisdikce, která by měla trestný čin vyšetřit a potrestat. Většinou je příslušných více států a nastávají kompetenční spory. Mimo delikty ve vztahu k počítačovým systémům a počítačovým datům jsou zde řazeny delikty páchané pomocí počítačů, zejména trestné činy související s dětskou pornografií. Vyšší společenská nebezpečnost je jim přisuzována především kvůli snadnějšímu, a tudíž zřejmě častějšímu provedení. Ustanovení nalezneme v oddílu 3, čl. 9 Úmluvy jako trestné činy související s obsahem, a to dětskou pornografií. Týká se to především výroby takové pornografie za účelem distribuce prostřednictvím počítačového systému, nabízení nebo zpřístupnění, uchovávání aj. V odst. 2 čl. 9 je vymezen pojem dětské pornografie jako vizuální znázornění nezletilé osoby, která se účastní sexuálně jednoznačného chování nebo která se jeví být nezletilou či realistické zobrazení představující nezletilou osobu. Nezletilou osobou se dle odst. 3 čl. 9 rozumí osoba mladší 18 let, pakliže strana nestanoví nižší hranici, která ovšem musí dosahovat minimálně 16 let. Úmluva o ochraně jednotlivců s ohledem na automatizované zpracování osobních údajů²⁵ sice není primárně spojena s využitím počítačových sítí, ale dnes se tak uplatňuje a zavazuje členské státy k stanoveným principům ochrany osobních údajů. Začátkem roku 2013 začalo fungovat Evropské centrum pro boj proti kyberkriminalitě (EC3), které zemím EU pomáhá s rozkrýváním zločineckých sítí.

Boj s internetovou kriminalitou se zlepšil přijetím směrnice Evropského parlamentu a

23 GŘIVNA, T., POLČÁK, R. *Kyberkriminalita a právo*. Praha. Auditorium, 2008.

24 Podrobněji k: Česká Republika. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o počítačové kriminalitě. In: *Sbírka mezinárodních smluv*. 23. prosince 2013, roč. 2013, 104/2013, 56.

25 Pro ČR Úmluva nabyla účinnosti dne 1. 11. 2001, podepsalo ji 44 států a 40 z nich ji ratifikovalo.

Rady Evropy o útocích na informační systémy ze dne 12. 8. 2013, která nahradila stávající rámcové rozhodnutí 2005/222/SVV. Upravuje pravidla skutkových podstat trestných činů, sankcí a klade důraz na lepší spolupráci mezi orgány.²⁶

Předním dokumentem je pak Úmluva o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním ze dne 25. 10. 2007. K paktu Rady Evropy, tzv. Lanzarotské úmluvě, se Česká republika oficiálně připojila v půli července 2014. Zavazuje k postihu výroby, nabízení, distribuce dětské pornografie, k jejímu získávání, držení či vědomého získání přístupu prostřednictvím informačních a telekomunikačních technologií. Smluvní státy mohou uplatnit výhrady k aplikaci ustanovení, zejména k výrobě a přechovávání dětské pornografie. „Pokud se jedná o pornografii s dítětem, které již dosáhlo zákonného věku k sexuálním aktivitám, je vyráběna a přechovávána s jeho souhlasem a pouze pro soukromé účely, lze uplatit výjimku.“²⁷ Podle doktora Chromého je rozporuplné, že osoby ve věku 15 – 18 let mohou legálně provozovat pohlavní život, jeho hmotné zachycení je ale nezákonné.²⁸ S tímto názorem se ztotožňuji a mohu dodat, že pořizování fotografií či videí sexuálních hrátek je mezi mládeží naprosto běžné. Na základě zásady subsidiarity trestní represe v § 12 odst. 2 TZ takové případy v praxi běžně nejsou trestně stíhány. V USA byl řešen případ, kdy chlapec ve věku 16 let vytvořil a zveřejnil fotografii své nahé přítelkyně. V judikátu je zmíněno, že právní úprava není primárně zaměřena na situace pořizování fotografií mezi mladými milenci.²⁹ Postihování takového jednání by naopak mohlo být škodlivé pro dětský vývoj, vlastní prezentace, svobodu projevu a objevování sexuality.³⁰

Značnou míru regulace lze pozorovat u norem EU a ES. Právně podstatným dokumentem bylo dnes již směrnici nahrazené Rámcové rozhodnutí Rady 2005/222/SV či 2004/68/SVV. Rámcové rozhodnutí Rady 2000/375/JHA ze dne 29. 5. 2000 o boji proti dětské pornografii na internetu se soustředí na opatření napomáhající k odhalení pachatelů. Členské státy posuzují dobrovolná či právně závazná opatření vedoucí k odstranění dětské pornografie z internetu. Upozorňují také samotné uživatele, aby při setkání se s dětskou pornografií oznamovali donucovacím orgánům podezření o šíření takového nelegálního materiálu. Donucovací orgány pracují rychle, snaží se o spolupráci v rámci členských států a dokonalé odstranění závadného obsahu.

26 JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 123.

27 CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010, s. 101.

28 Tamtéž s 180.

29 *State v Vezzoni*, 127 Wash. App 1012 (Was. Ct. App. 2005).

30 KIMPEL, A. Using Laws Designed to Protect as a Weapon: Prosecuting Minors under Child Pornography Laws (2010) 34 *New York University Review of Law and Social Change* 299, 332.

ES se pomocí směrnic a rámcových rozhodnutí snaží o silnou regulaci činností v kyberprostoru, na rozdíl od menší četnosti mezinárodních smluv. Zabezpečuje se tak potřeba realizovat cíle stanovené Smlouvou o založení ES. Snaha o právní regulaci kyberprostoru je patrná ve třech směrech: zvláštní opatření pro bezpečnost sítí a informací, regulační rámec pro elektronické komunikace a boj proti počítačové kriminalitě.³¹ V souvislosti se zpracováním osobních údajů lze uvést směrnici Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. 7. 2002 o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací. Zajistit dostupnost údajů pro účely vyšetřování, odhalování a stíhání závažných trestných činů, zejména provozní a lokalizační údaje o právnických či fyzických osobách, je účelem směrnice 2006/24/EC ze dne 15. 3. 2006 o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí. Akční plán pro Bezpečnější Internet (Safer Internet Action Plan) pro roky 1999 – 2004 a Bezpečnější Internet plus (Safer Internet plus) pro roky 2005 – 2008 vytvářejí rámec v souladu s prioritami III. pilíře EU, v oblasti svobody, bezpečnosti a spravedlnosti. Staly se významnými dokumenty, cílem konceptu je např. zajistit bezpečné používání internetu a dalších technologií, boj proti nelegálnímu obsahu na internetu se zvláštním důrazem na obsah závadný pro děti a nezletilé, vytvářet prostředí evropské sítě horkých linek, vytváření pomyslných černých listin se zvláštním zřetelem na nelegální obsah na internetu jako je dětská pornografie a udržet standardy EU v oblasti ochrany základních lidských práv a svobod. Dle výzkumu kybernetické mezinárodní spolupráce v boji proti informační kriminalitě z roku 2009 se ČR nemá vázat svými ochrannými aktivitami pouze na EU, nýbrž usilovat o bilaterální spolupráci s jinými zeměmi a zrealizovat i vlastní aplikovaný výzkum, který by zřejmě prostředky z rozpočtu EU nebyl zastřešen vzhledem k pozici ČR jako nového členského státu.³² Není tajemstvím, že Evropa v ochraně kyberprostoru za USA mírně pokulhává a USA nemusí poskytovat výsledky z této oblasti do nekonečna. „Je zřejmé, že se bude prohlubovat technologická závislost EU na USA. Případné ochlazení vztahu USA – EU by tak pro Unii znamenalo nemalé komplikace ve snaze držet krok se světovými trendy.“³³

Interpol je mezinárodní policejní struktura, která se zabývá harmonizací právních předpisů v oblasti trestního práva hmotného a procesního, vytváří informační systém o

31 GŘIVNA, T. Závazky k ochraně kyberprostoru vyplývající z Evropského a mezinárodního práva. In: <i>Český právní řád a ochrana kyberprostoru</i>. Praha: Karolinum, 2008, s. 33.

32 Bez autora. *Mezinárodní spolupráce v boji proti informační kriminalitě*. In: *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. Praha, 2009 [cit. 2015-02-11]. s. 8. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/soubor/cyber-vyzkum-studie-mezinarodni-pdf.aspx>>.

33 Tamtéž s. 9.

organizované kriminalitě. Významným prvkem ochrany kyberprostoru je Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE, OSCE) či aktivity související s Mezinárodní asociací internetových horkých linek, kde se zástupci finančního a internetového průmyslu spojili v boji proti dětské pornografii s Mezinárodním střediskem pro pohřešované a zneužívané děti (ICMEC) a Národním střediskem pro pohřešované a zneužívané děti (NCMEC). Koalice se dále spojila s Mezinárodní asociací internetových horkých linek (INHOPE). Kampaň apeluje na veřejnost v různých zemích, a to na možnost nahlásit nelegální obsah- výskyt internetových stránek s dětskou pornografií. V ČR od 1. dubna 2007 existuje horká linka pod záštitou nevládní organizace „Naše dítě“ (www.internethotline.cz).

2.3.1 Mezinárodní kooperace

Evropská komise v rámci své strategie pro kyberprostor uzpůsobený dětem usnadňuje činnost sítě „INSAFE/INHOPE“, jež sdružuje střediska pro bezpečnější internet všech členských zemí EU. Evropská komise také podporuje „CEO Coalition“, kde mnoho důležitých technologických společností zavádí změny pro kvalitnější ochranu spotřebitelů a uživatelů internetu. Na základě přijetí nové směrnice předložila Komise zastřešující strategii kybernetické bezpečnosti EU. V sídle Europolu bylo zřízeno Evropské centrum pro boj proti kyberkriminalitě (EC3). Směrnice o boji proti sexuálnímu vykořisťování dětí upravuje otázky stíhání pachatelů trestných činů, ochrany obětí a navrhuje preventivní opatření. V prosinci 2012 vznikla „Globální aliance proti pohlavnímu zneužívání dětí prostřednictvím internetu“. Její členové, jimiž jsou kromě všech zemí EU a USA státy z celého světa, se zavázali věnovat více úsilí a zdrojů na identifikaci obětí sexuálního zneužívání dětí na fotografiích a videích online.³⁴ V neposlední řadě také společnost Microsoft navrhla pro boj s dětskou pornografií systém „CETS“ (Child Exploitation Tracking System), který zvyšuje efektivitu boje proti zneužívání dětí prostřednictvím internetu, neboť umožní ověřit, zda se v centrální databázi už nevyskytují podobné důkazní prostředky.

Evropské středisko proti kyberzločinu v rámci Evropského policejního úřadu (Europol), jehož předním zájmem je boj proti dětské pornografii, bylo založeno v roce 2013. Další platformou je Evropská finanční koalice proti online sexuálnímu vykořisťování dětí (EFC), která se snaží útočníkům ve velké míře komplikovat platby za dětskou pornografii.

34 Obecněji k: Efforts stepped identify victims child sexual abuse. <i>Europol</i> [online]. The Hague. 2015 [cit. 2015-01-22]. Dostupné na <<https://www.europol.europa.eu/content/efforts-stepped-identify-victims-child-sexual-abuse>>.

3 Subjekty trestné činnosti

3.1 Oběť

Dle § 126 TZ se dítětem de facto rozumí osoba mladší 18 let, pokud TZ nestanoví jinak. Výjimkami z citované definice jsou případy, kdy zákonodárce poskytuje zvýšenou ochranu osobám mladším 15 let. Kategorizace trestní odpovědnosti mládeže z pohledu věku je však ve speciální úpravě ZSVM rozdělena na děti a mladistvé. Není-li zákonem stanoveno jinak, pak se rozumí mládeží děti a mladiství. Dítětem mladším 15 let je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku. Mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku. V policejní praxi se lze setkat s nesprávným označením „osoby nezletilé“ pro děti mladší 15 let. Podle mezinárodní Úmluvy o právech dítěte se dítětem rozumí osoba mladší 18 let, pokud nedosáhla zletilosti dříve. Náš TR ovšem takového pojmu neuzívá. Ve své práci jsem se zaměřila na děti do patnáctého roku věku, které jsou nezranitelnější a bývají častějšími terči sexuálních predátorů online dětské pornografie. Proto jsem také výzkumnou část směřovala na tuto věkovou kategorii. Děti v uvedeném věku jsou nejsnadnějším cílem pro páchaní kriminality a větší pozornost je jim věnována také z toho důvodu, že se považují za tzv. „ideální oběť“.³⁵

Charakteristikou obětí se zabývá speciální nauka - viktimologie. U mravnostní trestné činnosti na mládeži lze oběti dělit do tří kategorií: oběti v předpubertálním věku (10 - 11 let), v pubertálním věku (12 – 15 let) a oběti právně způsobilé (věk 15 – 18 let).³⁶ Když se pak zaměříme na oběti komerčního sexuálního zneužívání, jsou to v ČR často děti na útěku z dětských domovů, výchovných ústavů, bez dokončené povinné školní docházky, z neúplných rodin, s konflikty v rodině či se zážitky sexuálního násilí a zneužívání.³⁷ Výjimkou však nejsou ani děti ze spořádaných rodin s pevným zázemím. Příčiny potřeby navázání kontaktu spočívají u oběti v uživatelské neznalosti, pocitu nedostatku peněz, osamělosti, chuti navázat partnerský vztah či zvědavosti.

35 JURISOVÁ, M. Dětská oběť virtuálního prostředí. In: SVATOŠ, R., KRÍHA J. (eds.) *II. kriminologické dny*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014. 92 s.

36 CFERRARO, M. *Investigating child exploitation and pornography: the Internet, the law and forensic science*. 2nd ed. Boston, Mass.: Elsevier/Academic Press, c2005, xvi, 34 p.

37 MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, s. 42.

3.2 Pachatel

Ve své práci směřuji pozornost na páchaní trestných činů na dětech především dospělými pachateli. Je to naopak kyberšikana, které se obvykle dopouští děti na dětech. Výjimkou také není dětská pornografie, kdy prostřednictvím sextingu dochází k zpočátku nevinné vzájemné výměně lechtivých fotografií, které mohou být pak snadno zneužity. Tato obvykle nevědomě nebezpečná hra probíhá zejména mezi chlapci věku blízkému mladistvým a ještě nezletilými dívkami. Delikventnímu chování mládeže se v práci nevěnuji, neboť je to sama o sobě problematika velmi rozsáhlá a pokrýt ji komplexně v tématu díky omezenému rozsahu není možné.

Ze sexuálního útoku má společnost oprávněný strach, je to intimní a emocionálně traumatizující zločin. Po celý život si oběť může nést následky, hluboký dopad má sexuální násilí na mentální i fyzické zdraví. Nicméně každé, proti dítěti mířené nemorální jednání, může být traumatizujícím zážitkem a bolestivou vzpomínkou, byť nutně není kategorizováno jako trestný čin. Je nutno brát v potaz negativní dopad zejména v případě méně závažného trestného činu, kdy může být situace zlehčována. Je potřeba správně posoudit závažnost činu na základě zásady trestního práva subsidiarity trestní represe, správně vyhodnotit škodlivost činu pro společnost a zvážit, zda k uplatnění odpovědnosti nepostačuje užití jiného právního předpisu. Často i nevinné pubertální vtipy dětí mohou mít fatální následky a je třeba dbát jak na řádnou represi, tak i správnou prevenci těchto jednání.

Pachatel svou oběť zastihne v pokoji, venku na hřišti, v průběhu vyučovací hodiny ve škole, prakticky kdekoli. Internet je mocný nástroj a zachytit oběť je snadné, především, když je online téměř 24 hodin denně na „instant messenger“ aplikaci v chytrém mobilním telefonu. Pachatel je většinou obratný manipulátor, snaží se převzít co největší kontrolu a využívá naivitu, bezbrannosti a slabin oběti. Nejprve zcela získá její důvěru a poté se snaží nahnat strach. V mnoha případech se snaží vsugerovat oběti pocit, že nastalá situace je pouze její vina a vyhrůzkami ji odrazuje od svěřením se komukoli s trápením. Zde je velmi nezbytná prevence, dítě musí mít pocit, že toto jednání nesmí snášet, že situace se dějí běžně, má právo se ozvat a nenechat se zastrašit, má právo na pomoc a nemusí se stydět požádat.

V případě kybergroomingu a dětské pornografie jsou útočníci většinou kategorizováni jako pedofilové. Pachatelé budují s dítětem vztah důvěry. V případě, že jsou v okruhu známých či příbuzných s dětmi, podporují již existující vztah. Na základě blízkého vztahu mohou spoléhat na formu závislosti oběti na útočnickovi. K získávání důvěry užívají uplácení v podobě sladkostí, dárků, peněz, dále na děti často použijí lest k vylákání a následnému užití

násilí. V nedávno medializovaném případě zavražděné Elišky K. se ukázalo, že sexuálním predátorem byl s největší pravděpodobností její strýc Roman K.³⁸ Oběť mu důvěřovala a souhlas s následováním útočnicka se jí stalo osudným. Otakar T., údajný vrah Anny J., byl pověstný majetkovou trestnou činností, problémy s alkoholem a doma měl vlastní dítě, které však dle svědků miloval.³⁹ Obdobně tomu tak bylo i u Romana K. Antonín N. je dalším mediálně známým pedofilem, jenž byl za znásilnění a vraždu Jakuba Š. odsouzen k výjimečnému trestu odnětí svobody. Tato kauza vzbudila u široké veřejnosti ohlasy pro zavedení veřejného registru sexuálních delikventů a opětovného zavedení trestu smrti. Během znásilnění si pachatel pořizoval obrazový záznam, což je také znakem většiny sexuálních predátorů.⁴⁰

Pachatelé se často angažují v pedagogické oblasti a oblasti volného času dětí. Dítě učitele vnímá jako autoritu a často snadno podlehne. Pedagog je osobou, od níž je obecně obtížné očekávat v zásadě jakékoli závadové jednání, neboť z povahy jeho profese má vést děti správným směrem.⁴¹ Někdy se útočníci spojují přímo s matkami obětí a nabízejí pomoc ve formě doučování či jiných služeb. Jiní předkládají pornografický materiál, aby skutkům dodali zdání normality.⁴² Pedosexuálové se vyznačují neodolatelnou touhou shromažďovat dětskou pornografii, vedou si detailní záznamy o dětech, které zneužili, vlastní videokameru a záznamy pro ně vyjadřují komerční hodnotu ve smyslu směnného zboží.⁴³

Pedofil znamená v řeckém překladu milovník dětí. Tito devianti se zaměřují na děti ve věku 5 – 12 let.⁴⁴ Proto by bylo vhodnější užívat termín „dospělá osoba sexuálně zaměřená na děti“, neboť zahrnuje všechny věkové kategorie dětí. Jedná se o poruchu sexuální preference, která se orientuje na nezralé objekty (jako je např. hebefilie). Parafilie, tedy sexuální vybočení, je součástí psychiatrické diagnózy a jedná se o kvalitativní odchylku v zaměření sexuality. V Mezinárodní klasifikaci nemocí jsou poruchy sexuální preference řazeny pod poruchy osobnosti a chování u dospělých a musí splňovat určitá kritéria.⁴⁵ Předmětem morálního hodnocení a objektem zájmu policie a práva jsou projevy deviantního

38 Podrobněji k: Vyšetřování vraždy Elišky (†9) se chýlí ke konci, soud se blíží. *Domaci.eurozpravy.cz* [online]. [cit. 2015-01-12]. Dostupné na <<http://domaci.eurozpravy.cz/zivot/112972-vysetrovani-vrazdy-elisky-9-se-chyli-ke-konci-soud-se-blizi/>>.

39 Obecněji k: Wikipedie. *Případ A.J.* [online]. 2014 [cit. 2015-01-23]. Dostupné na <http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99%C3%Adpad_Any_Janatkov%C3%A9>.

40 Obecněji k: Wikipedie. *A.N.* [online]. 2014 [cit. 2015-01-23]. Dostupné na <http://cs.wikipedia.org/wiki/Anton%C3%Adn_Nov%C3%A1k_%28vrah%29>.

41 Usnesení Nejvyššího soudu z 27. 10. 2009, sp. zn. 11 Tdo 1139/2009.

42 MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, s. 102.

43 Tamtéž s. 109.

44 POWELL, A. *Paedophiles, child abuse and the Internet: a practical guide to identification, action and prevention*. Oxford : Radcliffe 200. p. 16.

45 Konkrétně to je „F 65.4 Pedofilie“.

chování, které by mělo být posouzeno znalecky. Znalci sexuologové a psychiatři se shodují na tom, že pedofilie nijak významně nenarušuje schopnost rozpoznávací (rozpoznat společenskou nebezpečnost inkriminovaného jednání), ale schopnost ovládací může.⁴⁶ Nicméně pojem „ovládací schopnost“ je pojmem právním, nikoli medicínským či psychologickým, a proto není vhodné vyjadřovat se k míře jejího zachování znaleckým posudkem. Je jen na soudu, aby správně ochránil společnost, nemusel případně k posudku přihlížet, a na zákonodárci, aby vytvořil vhodné podmínky.⁴⁷ Uložení ochranného léčení je nezbytné, neboť pobyt uvedených osob na svobodě je potenciálně nebezpečný pro rizika recidivy. Soudy ČR v letech 2007 – 2012 inklinovaly ve všech případech k uložení ochranného opatření, vždy však za současného uložení podmíněného nebo nepodmíněného trestu odnětí svobody. Forma ambulantní je preferována před ústavní.⁴⁸

S novými možnostmi internetu však roste chuť a ne vždy pachatel trpí sexuální deviací zaměřenou na děti či jinou duševní poruchou dle § 123 TZ. Existují případy, kdy díky anonymitě v kyberprostoru hledají útočníci jen nové extrémní sexuální zážitky. Takovým případem je medializovaná kauza z roku 2013 Viktora Š., který se dopustil nejrozsáhlejší internetové mravnostní trestné činnosti na Vysočině v poslední době. Byl uznán vinným za trestný čin znásilnění, pohlavní zneužití, svádění k pohlavnímu styku, výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií a nedovolené ozbrojování.⁴⁹ Opačný pohled na věc mi ukázal český dokumentární film „Danielův svět“, kde mladý pedofil otevřeně přiznává svůj problém zakázané lásky k osmiletému chlapci, hovoří o smíření se se sebou samým a touze po přijetí společností. 90 % násilných trestných činů totiž nebylo dle statistik spácháno devianty s pedofilními sklony. Daniel si vystačí pouze s představami a souhlasí plně se zákazem šíření a držení dětské pornografie, dítěti by nikdy ublížit nechtěl. Ale až 80 % pedofilů trpí depresemi a sebevražednými sklony, vyhledávají radu sexuologů, kteří jim však nepomohou tolik, jako družení se s pedofilní komunitou. Jejich účast byla na pochodu sexuálních menšin „Prague Pride“ vnímána rozpačitě a s jistým odstupem.⁵⁰ Zda by akceptace takové „sexuální menšiny“ a posunutí morálních hodnot společnosti přispěla či jen rozšířila hranice nebezpečnosti zůstává otázkou. Vznik reálného kamarádství si nedokáží představit, neboť rodiče své dítě dobrovolně nevystaví hrozícímu nebezpečí, nelze odhadnout kam by se záměr pedofila

46 BLATNÍKOVÁ, Š. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 130.

47 Tamtéž s. 131.

48 ŠVANDOVÁ, N.: „Aktuální judikatura v případech pohlavního zneužívání“. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 7–8, s. 168.

49 Usnesení Nejvyššího soudu z 16. 7. 2014, sp. zn. 7 Tdo 708/2014.

50 Obecněji k: Česko-Slovenská filmová databáze. LIŠKOVÁ, Veronika. *Danielův svět* [online]. 2014 [cit. 2015-03-23]. Dostupné na <<http://www.csfd.cz/film/342884-danieluv-svet/>>.

časem obrátil a celkově by došlo k negativnímu stigmatizování této menšiny. Zaměření se na prevenci i u těchto skupin potencionálních predátorů považují však za nezbytné.

4 Kybergrooming

4.1 Vymezení pojmu

Do internetové kriminality páchané na dětech se řadí jakékoli sexuální zneužívání dětí usnadněné počítačem, zahrnující on-line svádění/obtěžování (grooming) a dětskou pornografii.⁵¹ Online sexualita nepochybně ovlivňuje chování uživatelů internetu a jejich sexuální postoje. Mezi uživateli vzniká tzv. kybervztah, jenž je druhem mezilidského vztahu, a je rozvíjen pomocí elektronických konverzací. Děti si často neuvědomují jejich povrchnost a pomíjivost. „Termín kybergrooming (child grooming, cyber-grooming) označuje chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomerů), které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce. Výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie apod. Kybergrooming je tedy druhem psychické manipulace realizované prostřednictvím internetu, mobilních telefonů a dalších souvisejících technologií.⁵² Definicí lze nalézt také v čl. 23 Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním z roku 2007.

4.2 Fáze kybergroomingu

Kybergrooming má několik fází. Základním krokem je vzbuzení důvěry a snaha co nejdůkladněji oběť izolovat. Tím se stává dítě zranitelnějším, otevírá se útočnickovi a řeší s ním často citlivá témata, která naopak zcela skrývá před svým blízkým okolím. Druhou fází je potom budování kamarádského vztahu, kdy útočník využívá uplácení penězi, dárky, službami nebo příslibem poskytnutí výhody. A to vše zcela nezištně či výměnou za fotografie a videa, jež nemusí být nutně erotického charakteru. Dalším stupněm je nastolení emoční závislosti oběti, kdy dítě poskytne velmi citlivé informace a tak se stává snadným terčem pro následné vydírání. Útočník má proti oběti silnou zbraň, většinou ve formě kompromitujícího materiálu, kterou může bez váhání využít, pakliže mu nebude dítě po vůli. Svá tajemství děti

51 Office for Victim of Crime: Internet crimes against children. Department of Justice, Washington 2001.

52 BERSON, I. H. *Grooming Cybervictims: The Psychosocial Effects of Online Exploitation for Youth* [online]. University of South Florida. USA. Dostupné na <<http://www.cs.auckland.ac.nz/~john/NetSafe/I.Berson.pdf>>, citováno dle KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming: Nebezpečí kyberprostoru* [online]. Olomouc: NET UNIVERSITY s.r.o., 2010 [cit. 2015-01-26]. Dostupné na: <<http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=5:kybergrooming-studie>>.

neprozrazují rodičům, často nemluví pravdu o způsobu trávení svého volného času. To vede k osobnímu setkání s predátorem, jenž na první schůzce nemusí nutně znamenat hrozbu. Útočník většinou stále touží získat hlubší důvěru, a tak dítě pozve do zoo, na procházku parkem, málokdy jej dítě navštíví přímo v bytě. Poslední, a tou mnohdy nejrizikovější, fází je manipulace, sexuální obtěžování a zneužití.⁵³ S problematikou souvisí pojem „flaming“, což je v překladu „zatracení“ a znamená nepřátelské chování útočníka ve virtuálním světě na chatech, sociálních sítích. Opakovaným posíláním útočných sdělení oběti pachatelem můžeme lze označit za „online harašení“.

Lenka Hulanová, pracovnice krizové linky, ve své knize uvádí případ kybergroomingu, jenž dopadl velmi nešťastně. Telefonát dívky popisoval seznámení se s pohledným mladíkem na internetovém chatu. Na smluvenou schůzku v kině dorazil starší muž, který se jevil mile a proto mu dívka dovolila osahávání jejího těla. Ovšem následně byla znásilněna.⁵⁴ Procento dětí, které by se setkalo s osobou, jež zná pouze z kyberprostoru, je vysoké. Vyplývá tak z výzkumného projektu EU Kids Online 2006 – 2009.⁵⁵ Celkem 21 evropských zemí byly vybráno na základě geografické rozmanitosti a následně se porovnávaly závěry o bezpečnosti internetu. Zjistilo se například, že v ČR užívá internet 84 % dětí a 91 % dospělých jedinců. Kybergrooming je jedním z druhů komerčního sexuálního zneužívání dětí. Celosvětově se tvoří online organizovaná síť predátorů, kteří pomocí databáze s dětmi vzájemně obchodují.

4.3 Pachatel a oběť

Obětí je často dítě s nízkým sebevědomím, s finančními problémy, dítě naivní a plně neuskutečněných přání, v nouzi nebo jen příliš zvědavé. Kvalita vazby mezi dítětem a rodičem je klíčovým bodem osobnostního vývoje, zvláště pak se projevuje v potřebě bezpečí a tvorbě základní důvěry. Chaotická potřeba blízkosti rodiče a jeho následné odmítání je vzorcem chování pro zneužívané a týrané děti, tzv. „dezorganizovaná vazba“. Emoční projevy mohou převládnout v závislost či se naopak dítě stylizuje do role zcela nezávislého jedince.⁵⁶ Zákazy či příkazy rodičů děti jednoznačně vnímají jako příkoří a právě navzdory

53 BURDOVÁ, E a J TRAXLER. *Bezpečně na internetu*. 1. vyd. Praha: Středočeský kraj ve spolupráci se Vzdělávacím institutem Středočeského kraje, 2014, s. 17.

54 HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. 1. vyd. Praha: Triton, 2012, s. 195.

55 Podrobněji k: EU Kids Online: *Final Report: Opportunities and Risks for Children*. 1. vydání. London: LSE, 2009.

56 MATOUŠEK, O. a A. MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011, s. 42.

jejich péči a láskyplných doporučení děti tvrdošijně bojují. Rodiče se přirozeně obávají o bezpečnost svých ratolestí, proto omezují jejich noční vycházky, upozorňují je na nebezpečí komunikaci s cizím člověkem. Mnohdy si však neuvědomí hrozbu kyberprostoru a fakt, že dítě je v nebezpečí po celou dobu, co se o samotě nachází v pokojíčku s počítačem. Rodičům je doporučováno s dětmi komunikovat otevřeně, nastavit v počítači bezpečnostní filtry proti závadným internetovým stránkám a dovzděláváním se v oblasti kyberprostoru, zejména sociálních sítí a zkratkovité komunikací,⁵⁷ zamezit prohlubování generační propasti. Snadnými oběťmi kybergroomingu se stávají děti trpící závislostmi. Lze tím rozumět alkoholovou či drogovou závislost, závislost na videohrách, ale také tzv. „netholismus“, což je pojem označující závislost na internetu v jakékoli formě. Zejména závislost na online hrách,⁵⁸ excesivní nakupování přes internet, nadměrné komunikace na sociálních sítích, stahování dat v podobě hudby či filmů, provozování kybersexu či sextingu.

Typický útočník mívá jak nízký, tak vysoký sociální statut. Překvapivou informací pro mě bylo, že nejčastější skupinou jsou právníci, učitelé či policisté. Osoby většinou nebyly ještě trestány. Zato patologický zájem o děti je prokázán u většiny pachatelů. Dle výzkumů mají pachatelé nadprůměrné IQ, zaměstnání a titul z vysoké školy.⁵⁹ Velmi často je predátor pro dítě osobou blízkou, nebo jej alespoň dítě zná po delší dobu.⁶⁰ Tento fakt vyšel najevo v mnoha kauzách, o to více je společnost případy znechucena. Existuje řada typologií útočníků sexuálního zneužívání dětí přes internet. Uvedla bych teorii rozdělení pachatelů sexuálního zneužití dítěte v kyberprostoru dle Durkina, který uvedené klasifikuje jako „obchodníky“, jež provozují obchod s dětskou pornografií, pachatele „networking“, kteří mají díky online komunikaci přístup k jiným útočníkům, „groomery“, jež manipulují s dětmi a „cestovatele“, kteří napomáhají k uskutečnění schůzky s dětskou obětí.⁶¹

Jedním z nástrojů, jak kybergroomeri útočí, jsou tzv. zfalšované zprávy o výhře, pomocí kterých získávají osobní údaje, intimní materiály a snaží se tak oběť manipulovat. Pomocí nátlaku, kdy je dítě nuceno v krátké době, za limitovaných podmínek, poskytnout své údaje, získá útočník data velmi snadno. Následuje většinou méně důležitá, avšak pro oběť uklidňující a věrohodná informace, jako zvolení barvy vyhraného mobilního telefonu. Další

57 Často jsou to zkratky v anglickém znění, př. BBFN (Bye Bye For Now) -zatím ahoj.

58 Nejznámější hrou je World of Warcraft, tzv. Massive Multiplayer Online Role Playing Game. Dítě sdílí kyberprostor s tisíci hráči, se kterými se pro lepší výsledky druží online a diskutují. Mj. se tato platforma stala rájem pro pedofily.

59 HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. 1. vyd. Praha: Triton, 2012, s. 64.

60 Tamtéž s. 58.

61 DURKIN, K. F.: Misuse of the Internet by pedophiles: Implications for lawenforcement and probation practise. *Federal Probation*, 61(3), 1997, pp. 14-18.

nevyžádané podvodné a poplašné zprávy mohou být tzv. spam nebo hoax.

4.4 Preventivní chování

Je nutno apelovat na prevenci. Ač je nejdůležitější komunikace mezi dětmi a rodiči, neměla by se zanedbávat ochrana také ve školních zařízeních. Nutné je zejména vytyčení mantinelů a osobních hranic při rozhovorech o sexu. Kybersex je velmi častou aktivitou dospívajících dětí a rodiče nemají dostatečnou představu o možných rizicích. Poučují děti pouze o osobních setkáních, zákazu komunikace s cizími osobami v reálném světě, avšak zcela zapomínají na hrozby, které číhají právě na internetu. Vzájemná důvěra by měla existovat v rodině a online přátelé by měli zůstat pouze v online sféře. Důležité je podporovat dítě v osobním životě, upozorňovat je na možná rizika a trestněprávní následek, jenž obecně hrozí. Problémy s okolím a emoční deprivace zvyšuje pravděpodobnost vzniku další oběti, která touží po zaplnění vnitřní prázdnoty, úniku z reality, falešného pocitu bezpečí. Přirozená neschopnost komunikace je dalším faktorem, jenž může vést k tomu, aby se dítě stalo obětí. Psychické a sociální překážky dítěte vytváří ideální prostředí pro útočníka. Nedostatek příležitostí k seznámení a slabé sociální zázemí dítě izoluje od vrstevníků, nedostatek emoční a komunikační inteligence jej posunuje na okraj společnosti. Právní nihilismus mladé generace o nástrahách internetu je stále vysoký.

4.5 Kazuistika

Jako mediálně známou kauzu v ČR lze uvést případ vrátného v tiskárnách, devianta Pavla H., usvědčeného z pohlavního zneužívání, vydírání, svádění k pohlavnímu styku a ohrožování mravní výchovy mládeže, jenž prostřednictvím inzerátů a chatů předstíral, že vybírá děti z dětských domovů do soutěže „Dítě VIP“ a následně je vydíral pomocí získaných fotografií a osobních údajů. Zneužil 20 chlapců a byl odsouzen nepodmíněným trestem odnětí svobody na dobu 8 let. Vrchní soud však v odvolacím řízení trest snížil na 6 a půl roku.⁶² Sexuálně obtěžoval několik dívek a poté se pokusil o znásilnění bývalý pracovník poštovní služby Douglas L. Pomocí online služeb si získával sympatie dívek ve věku 13-14 let, a to zejména tvrzením, že trpí rakovinou či se vydával za patnáctiletého chlapce. Byl

62 TŘEČEK, Č. a J. ŠTASTNÝ. Deviant Hovorka se dočkal za zneužití dvaceti chlapců mírnějšího trestu. *IDnes.cz: Zprávy* [online]. 26. května 2009 [cit. 2015-01-26]. Dostupné na: <http://zpravy.idnes.cz/deviant-hovorka-se-dockal-za-zneuziti-dvaceti-chlapcu-mirnejsiho-trestu-14o-krimi.aspx?c=A090526_073207_krimi_cen>.

potrestán odnětím svobody na 5 let. Komunikoval s více než 73 dívkami (54 z VB, 19 ze zahraničí), podrobně si zaznamenával osobní údaje od jména až po velikost spodního prádla a oblíbených sexuálních praktik. Jeho sběratelská vášeň se mu vymstila, když na své odeslané nahé fotografii uvedl svou adresu bydliště. V komunikaci pokračoval i po uvěznění.⁶³ Na 3 roky byl uvězněn britský pedofil Michael W., který za pomoci chatu zmanipuloval několik dívek, přiměl je k citové závislosti a v roce 2003 se přiznal k 11-ti sexuálním útokům, přičemž 2 z dívek sexuálně zneužil. S 11-ti letou dívkou udržoval vztah po dobu 2 let, zneužil ji až v jejích 13-ti letech. Zřejmě záměrně, neboť dle britského práva by mu za sexuální zneužití dítěte mladšího 13 let hrozil výjimečný trest, odnětí svobody na doživotí.⁶⁴

Bulharské Specializované ředitelství pro boj s organizovaným zločinem, odbor kybernetické kriminality, které se specializuje na boj se sexuálním vykořisťováním dětí online, se v operaci „Zeki“ zabíralo znásilněním dvanáctileté dívky v roce 2012, která se na sociální síti Facebook seznámila s údajně patnáctiletým chlapcem. Po měsících dopisování ji vylákal ke schůzce na odlehlé a nepřehledné místo ve městě Sofia. Predátor ve věku 30 let dívku unesl, uspal silnými drogami, již v připraveném sklepním prostoru zneužil a z celého aktu si pořídil obrazové záznamy.⁶⁵

4.6 Trestněprávní postih kybergroomingu de lege lata

V TZ jsme v minulé právní úpravě trestný čin kybergroomingu nenalezli, to se však novelou zákona v druhé polovině roku 2014 změnilo. Jedná se o § 193b TZ navazování nedovoleného kontaktu s dítětem. Odnětím svobody až na dvě léta bude potrestán, kdo navrhne setkání dítěti mladšímu 15 let v úmyslu spáchat trestný čin podle § 187 odst. 1, § 192, 193, § 202 odst. 2 TZ nebo jiný sexuálně motivovaný trestný čin. Zde jde úprava zčásti nad rámec směrnice, neboť se navrhuje postihovat nedovolené navazování kontaktů s dítětem obecně a nejen navazování kontaktů prostřednictvím informačních či komunikačních

63 Lindsell 'biggest' internet grooming case. *BBC News UK* [online]. 9 October 2003 [cit. 2015-01-26]. Dostupné na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/3175700.stm>.

Více na MORRIS, Steven. The perfect family man who preyed on young chatroom girls: Five years for world's most prolific child groomer. *The Guardian* [online]. 10 October 2003 [cit. 2015-01-26]. Dostupné na <<http://www.theguardian.com/uk/2003/oct/10/childprotection.society>>.

64 VASAGAR, J. Chatroom abuser 'groomed' girls, 13: NSPCC urges law change as paedophile is jailed for 3 years. *The Guardian: News* [online]. 7 June 2003 [cit. 2015-01-26]. Dostupné na <<http://www.theguardian.com/society/2003/jun/07/childrenservices.childprotection>>.

Více na: Chat room paedophile jailed. *BBC News UK* [online]. 7 June 2003 [cit. 2015-01-26]. Dostupné na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/2969020.stm>.

65 TULEV, L. Sborník příspěvků z mezinárodní konference: *Cybercrime and children in Bulgaria*: [online]. 2013 [cit. 2015-02-04]. Dostupné na <<http://www.teorieib.cz/teorieib/files/116-Tulev.pdf>>.

technologii.⁶⁶ Trestně odpovědným je tedy i pachatel, který navrhne setkání dítěti mladšímu 15 let v úmyslu spáchat sexuálně motivovaný trestný čin, avšak o samotný akt se ani nepokusí. Jedná se o ochranu dětí v rámci jejich pohybu na internetu, a to formou prevence jejich sexuálního vykořisťování. Dostačující by měla být i mlčky projevená vůle, kdy pachatel dítěti zašle pozvánku ve formě vstupenky, poukazu na oběd, poznávacího zájezdu aj.

Pod kybergrooming je možno podřadit řadu dalších trestných činů. Jedná se o trestný čin obchodování s lidmi, který nalezneme v § 168 TZ. V základní skutkové podstatě ukládá trest odnětí svobody na dvě léta až deset let. Nejčastější variantou je § 168 odst. 1 písm. a TZ, kdy pachatel přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá dítě, aby ho bylo jiným užito k pohlavnímu styku nebo jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby jsou takové, aby byly přísněji postiženy případy za účelem prostituce, spáchány členy organizované skupiny, dále kde dojde ke způsobení nebezpečí těžké újmy na zdraví nebo smrti, ke snaze získat značný prospěch nebo prospěch velkého rozsahu. Omezování osobní svobody je vymezeno v § 171 TZ, kde za bránění v jejím užívání může být uložen trest odnětí svobody až ve výši dvou let. Dále pak vydírání v § 175 TZ, kde osoba, jež jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestána odnětím svobod na šest měsíců až čtyři roky. Vydírání probíhá zejména za pomoci získaných fotografií, kdy se dítě, pod pohrůzkou zveřejnění, raději útočnickovi podvolí. V § 185 TZ je vymezen trestný čin znásilnění, které bývá nejzávažnějším možným dopadem kybergroomingu. Již při navazování komunikace s obětí se může pachatel dopouštět přečinu poškození cizích práv dle § 181 TZ, neboť uvádí dítě v omyl, toho obvyklejše dále využívá, přičemž způsobí vážnou újmu na jeho právech. Sexuální nátlak pak nalezneme v § 186 TZ. Ochrana proti různým formám sexuálního zneužívání je poskytována bez ohledu na věk oběti. O dítě se jedná především v souvislosti se znakem zneužití bezbrannosti v základní skutkové podstatě. Za pohlavní zneužití v § 187 TZ může být pachatel potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let, když vykoná soulož s dítětem mladším 15 let nebo jiným způsobem pohlavně dítě zneužije. Odst. 2 – 5 vymezuje zneužití závislosti, kdy je poškozená osoba, tj. dítě mladší 15 let, odkázána na útočníka a omezena v rozhodování. Postačí, že pachatel faktické závislosti využívá.⁶⁷ Ohrožování výchovy dítěte

66 Česká republika. Důvodová zpráva. In: <i>141/2014 Sb.</i> Praha, 2014. [cit. 2015-02-04]. Dostupné na https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqge2f6mjugfpwi6rnga.

67 JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualiz. Vyd. Praha: Leges, 2013, s. 266.

nastává téměř ve všech případech kybergroomingu, je vymezeno v § 201 TZ a ukládá se za něj trest odnětí svobody až dva roky. Zejména se jej dopouští ten, kdo byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že jej svádí k zahálčivému nebo nemravnému životu či umožní mu opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem. Útočník tento čin páchá zejména při rozhovorech s dítětem o sexuální tématicke. V neposlední řadě pak § 202 TZ svádění k pohlavnímu styku, kde útočník nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplatu, výhodu nebo prospěch. Jestliže nabídka směřuje k provozování prostituce, jedná se ale o trestný čin kuplířství dle § 189 TZ.⁶⁸ Může se jednat o případy dětské prostituce, kdy nezletilá osoba služby sama nabízí. Dle zásady v § 203 TZ však taková osoba není trestně odpovědná, neboť trestněprávní ustanovení je určeno k ochraně dítěte. Dalším hrozícím trestným činem je pak nebezpečné vyhrožování v § 353 TZ.

68 Tamtéž s. 288.

5 Online dětská pornografie

5.1 Vymezení dětské pornografie

Výrobě a šíření dětské pornografii se díky moderním technologiím nebývale daří. Nejenže přibývá sexuálních predátorů a zneužívaných dětí, ale děti se rizikům vystavují dobrovolně samy. Konzumní způsob života přiměl mládež na internetu nabízet své tělo a sexuální služby za úplatu jako zdroj na rodičích nezávislých příjmů. Je nutno rozlišovat mezi pornografií a prostým nudistickým materiálem, které je poměrně hojnou součástí rodinných alb. Zejména pyšné maminky vystavují své nahé ratolesti veřejně na sociálních sítích a pyšní se prvním koupáním miminka nebo dováděním dítěte na pláži v průběhu dovolené. Takové nevinné materiály mohou být snadno zneužity jako obscénní či neslušné pornografickou produkcí a kolovat mezi pedofily. Pachatelé na internetu vzájemně komunikují prostřednictvím chatů, emailů, ICQ, Skype a jiných kanálů, vyměňují si materiály pod předstíranou identitou, materiály si opatřují na internetu nebo snímky sami pořizují. Predátoři umisťují obsah na určité webové stránky, skrytější a nebezpečnější formou šíření dětské pornografie je pak internetová výměnná síť (peer – to – peer connection), kdy se krátkodobě po předchozí domluvě spojí dva počítače a probíhá výměna materiálů.

5.1.1 Objekt dětské pornografie

Objektem trestného činu šíření pornografie dle § 191 TZ je ochrana občanského soužití před útoky v přímém rozporu s mravností. První skutková podstata poskytuje ochranu před šířením „tvrdé pornografie“ bez ohledu na věk adresátů. Ve druhé skutkové podstatě směřuje ochrana k mravnímu rozvoji a výchově osob mladších 18 let. Pornografickým dílem lze rozumět předmět, jenž je pozorován přímo či prostřednictvím technického zařízení, vyvolává sexuální vzrušení, zvláště vtíravým a intenzivním způsobem zasahuje a vyvolává sexuální pud. Dle většiny společnosti poškozuje morální normy a vyvolává pocit studu.⁶⁹ Neexistuje přesná definice, výklad se spíše přenechává soudům. Trestní čin výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií podle § 192 TZ dopadá na dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě. „Ani umělá výroba dětské pornografie pomocí počítačové technologie není legálním řešením, poněvadž by tím došlo k posílení falešné iluze, že jde o něco společensky

69 ŠÁMAL, P. Et al. Trestní zákoník II. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1694.

konformního.⁷⁰ Individuálním objektem ustanovení je zájem společnosti na ochraně zdravého psychického a sexuálního vývoje dítěte a ochraně před sexuálním zneužíváním. Pojem dítě je v těchto ustanoveních třeba vykládat dle Úmluvy o právech dítěte a dle § 126 TZ. K trestnosti také postačí „zobrazení osoby, která se jeví být dítětem, ale ve skutečnosti je straší 18 let.“⁷¹ Z tohoto důvodu není věk obtížné v praxi dokazovat. Ustanovením zneužití dítěte k výrobě pornografie dle § 193 TZ se poskytuje ochrana osobám mladším 18 let proti zneužití k výrobě pornografického díla, neboť samotná výroba vždy nezahrnuje zneužití takové osoby.⁷² „Za pornografické dílo zobrazující dítě ve smyslu § 205 odst. 1 písm. a) TŘ lze dle rozhodnutí č. 35/2005 Sb. pokládat snímky obnažených dětí v polohách předvádějících pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení, děti zachycující polohy skutečného nebo předstíraného styku s nimi či obdobné sexuálně dráždivé snímky dětí.“⁷³

5.2 Komerční sexuální zneužívání dětí

Výroba a šíření dětské pornografie úzce souvisí s komerčním pohlavním zneužíváním dětí. To je možno charakterizovat jako obchodování s dětmi, dětskou prostitucí a dětskou pornografií. První světová konference proti komerčnímu vykořisťování nezletilých proběhla ve Stockholmu v roce 1989. Dětskou prostitucí lze rozumět nabízení služeb dítěte k provedení pohlavních nebo podobných sexuálních aktů za finanční odměnu nebo jinou hodnotu. Dětská pornografie je jakýkoli obrazový, textový či zvukový materiál se sexuální tematikou, kde vystupují děti.⁷⁴ Rozdíl mezi sexuálním a komerčním sexuálním zneužíváním dětí nespočívá v sexuálním chování, nýbrž jen v prvku komerce. Jednotný profil pachatele neexistuje, patří k různým společenským vrstvám, profesním skupinám, vyznávající různá náboženství. Liší se však v počtu stran, u komerčního zneužívání je zapojena třetí osoba, ať se již jedná o cílového uživatele či prostředníka. V Úmluvě o právech dítěte lze v čl. 34 a 35 nalézt vymezení komerčního sexuálního zneužívání dětí. Organizovaný obchod s dětmi odporuje základním lidským právům a mezinárodně platným konvencím.

Komerční sexuální zneužívání dětí, v anglosaském právu Commercial Sexual Exploitation of Children (CSEC), je forma sexuálního zneužívání dětí a každé jiné užití dítěte

70 Rozhodnutí č. 42/2005 Sb. rozh. trest. citováno dle CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010, s. 130.

71 JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. s. 620. Student. ISBN 9788075020444.

72 Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, tisk 410/0, 2008.

73 Sbírnka rozhodnutí a stanovisek NS. č. 6, 2005, p. 219 (usnesení NS sp. zn. 7 Tdo 1077/2004-I).

74 CHMELÍK, J. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, s. 52.

k sexuálnímu účelu za finanční či jinou odměnu, jako je dětská prostituce, dětská pornografie a obchod s dětmi pro sexuální průmysl.⁷⁵ V Evropě se věk dětí zneužívaných k prostituci pohybuje mezi 12. a 18. rokem, dle Evy Vaníčkové se čtvrtina z nich stala obětí právě osobní zkušeností zneužití při fotografování či natáčení pornografického díla.⁷⁶ Dětská pornografie má za následek těžké formy traumatizace a disociativní poruchy osobnosti. Dochází k zesílenému pocitu studu, ponížení a bezmoci. Tuto problematiku nelze oddělovat od syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (Child Abused and Neglected, CAN) a sexuálního zneužívání dětí v jeho nekomerčních formách (Child Sexual Abuse, CSA). Sexuální zneužití lze dělit na bezkontaktní či s kontaktem. Setkání se s exhibicionistou nebo zapojení se do sexuální aktivity jako je sledování porna lze považovat za bezkontaktní akt. Kontaktní zneužití vyžaduje kontakt genitálií, orální styk, laskání aj.⁷⁷

5.3 Vnitrostátní právní úprava

V TZ je dětská pornografie vymezena v ustanovení § 192, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, a § 193, zneužití dítěte k výrobě pornografie. Postačí zobrazení osoby, která se jeví být dítětem, ale ve skutečnosti je starší 18 let.⁷⁸ Do této kategorie náleží i kreslené/animované obrázky, povídky či modifikované fotografie, které nezobrazují skutečnou osobu. Virtuální dětské porno dle většiny odborníků stimuluje pedofilní jedince k uskutečnění jejich představ. Ztotožňují se s názorem, že bylo nutné vložit tento typ pornografie do zákonné právní úpravy, ač téma vzbuzovalo značně bouřlivé diskuze o tom, že by snad mohla být pouhou neškodnou alternativou pro zrealizování masturbační fantazie. Mnoho pachatelů dříve unikalo, např. Interpolu se podařilo vystopovat jen několik desítek dětí z tisíců. Poměrně nový je trestný čin v § 193a TZ, účast na pornografickém představení, kdy osoba, jež se účastní pornografického představení nebo jiného obdobného vystoupení, ve kterém účinkuje dítě, bude potrestána odnětím svobody až na dvě léta. Dětskou pornografií rozumíme jakýkoli obrazový, zvukový nebo textový materiál, který užívá děti v sexuálním kontextu za účelem sexuálního uspokojení. Jsou-li snímky jiné, nelze bez dalšího dovozovat pornografický charakter díla, který slouží k uspokojení osob se sexuální deviací a

75 DUNOVSKÝ a kol., 2005; VANÍČKOVÁ, citováno dle MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, s. 10.

76 Tamtéž s. 41.

77 BLATNÍKOVÁ, Š. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 18.

78 JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualiz. Vyd. Praha: Leges, 2013, s. 273.

zpřístupňují se jistými prostředky, jež tyto osoby vyhledávají.⁷⁹

5.4 Vliv sledování pornografie a její plošný zákaz ve Velké Británii

Ač je online dětská pornografie celosvětovým problémem, ráda bych upozornila především na britskou právní úpravu, neboť ji považuji za zajímavou a osobně mně nejbližší. Sledování či přechovávání pornografie pro vlastní potřebu bývá mnohdy alternativou k aktivnímu sexuálně deviantnímu chování. Ovšem příkladem negativního působení pornografie na jedince je případ Garyho B., usvědčeného vraha s homosexuálně pedofilními sklony. Při sledování dětského porna si rychle vytvořil závislost, začali jej přitahovat malí chlapi a představoval si je nahé. K masturbaci využíval knih s vyobrazenými dětmi, vyhledávání materiálů byla jeho posedlost. Odborníci přisuzují deviantní chování poškozenému mozku či zmenšení jeho frontálních oblastí, jež odpovídají kontrole chování. Sledování a závislost na agresivní pornografii se pak negativně projevilo u sériového vraha jednatřiceti mladých žen, Teda B.⁸⁰ Obdobně negativní vliv pornografie vnímá VB a reagovala tak vyhláškou o komunikaci v roce 2014.

Schválení vyhlášky o komunikaci v roce 2014 si vysloužilo negativní ohlasy, zejména v oblasti lidskoprávní a technické. Právo na internet, jako právo na svobodu slova, je jedním ze základních lidských práv, jeho filtrování považují lidé za absurdní, může tak postihovat zcela nezávadné stránky.⁸¹ Svoboda projevu a svoboda umělecké tvorby jsou také zaručeny Úmluvou v čl. 10 odst. 1, ovšem jejich výkon se omezuje za podmínek v čl. 10 odst. 2 Úmluvy a čl. 17. odst. 4 LZPS, kdy se chrání práva a svobody druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochrana veřejného zdraví a mravnosti. Mimo již zmiňované odvetné pornografie, která zamezuje hlavně možným záporným dopadům kybersexu a sextingu, britský premiér David Cameron zavedl zablokování přístupu k online pornografii. Přístup k ní jedinec získá přímo u poskytovatele internetového připojení. Cílem je úplné vyhlazení dětské a nově vzniklé tvrdé pornografie, na zahraniční tituly se zákon ovšem nevztahuje. Lze se opřít o mnoho názorů, jež rozhodnutí o znemožnění snadnému přístupu k pornografii na internetu podporují. Důkladnější zabezpečení, s povolením vstupu na stránky pouze po uvedení hesla, je nutné nejen ve VB, nýbrž celosvětově. Jen tak se omezí přístup

79 Tamtéž s. 274.

80 Victor B. Cline, Ph.D., *Pornography's Effects on Adults and Children*, citováno v „*The porn Problems and Solutions*“, [cit. 2015-02-04]. Dostupné na <<https://www.obscenitycrimes.org>>.

81 Srov. V ČR se Ústavní soud v usnesení ze dne 19.4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 606/2003 zabýval otázkou vztahu zákazu šíření pornografie k právu svobody projevu a právu vyhledávat a šířit informace.

dětem. Opakované vystavování jakékoli pornografie mladému dětskému mozku přirovnává doktorka Laydenová, klinická psycholožka, k závislosti na lécích. Pornografické výjevy a nezdravá sdělení se trvale vtiskují do paměti a nesnadno se odstraňují.⁸² Děti rády napodobují chování, inspirují se v televizi a na internetu explicitním sexem bez dohledu rodičů, kteří by jim jednání zasadili do kontextu. Proto může takové zhlédnutí implicitního materiálu vést k fatálním následkům. Britská specialistka na sexuální násilí u dětí Shaheda Omarová považuje znásilňování sexuálními násilníky mladšími 18 let za častější a až epidemické.⁸³ Dle britské sexuoložky Christine Lacyové má pak okamžitá přístupnost k pornografickým výjevům v kyberprostoru pro děti znepokojivý dopad na navazování sexuálně zdravých vztahů v dospělosti.⁸⁴ Schválení zákazu produkce tvrdé pornografie vyvolalo v Londýně v prosinci roku 2014 silnou vlnu demonstrací, jehož jsem byla svědkem. Sexuální aktivisté denně protestovali a veřejně schvalovali praktiky jako je plácání, škrcení, zobrazení ženské ejakulace aj. Vyhledávače mají povinnost zavést nové způsoby blokování nelegálního obsahu a organizace Child Exploitation and Online Protection Centre (CEOP) obdržela více pravomocí, aby mohla účinněji zkoumat neveřejné a utajované sítě na sdílení souborů. Šéf organizace Jim Gable ovšem sám považuje řešení za nešťastné.

Premiér David Cameron je nekompromisní. Ve svém projevu na londýnské mezinárodní konferenci se nechal slyšet, že v boji proti internetovému sexuálnímu zneužívání dětí, země použije obdobné metody jako při hledání teroristů. K tomu britská elektronická rozvědka „GCHQ“ a Národní úřad pro kriminalitu vyčlení svůj zvláštní tým. Chystá se také nový zákon, který zakáže sexuálně laděnou komunikaci dospělého s dítětem. "Je to globální zločin, takže vyžaduje globální akci. Musíme rozprostřít síť tak široko, aby neexistovalo místo, kde by se tito pedofilové mohli schovat," citovala Camerona agentura Reuters.⁸⁵

Národní společnost pro prevenci krutosti vůči dětem je přední charitativní instituce se sídlem v Londýně, která pomáhá zneužívaným dětem ve VB a Channel Islands. Sleduje mj. výskyt a nabízení dětské pornografie na internetu. Prevenci osobně považují za nejpodstatnější složku a měl by se jí přikládat větší důraz.

82 MULLER, M. *Jak ochránit děti před pornografií na internetu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014, s. 42.

83 Tamtéž s 153.

84 Podrobněji k: „German Court Tells eBay to Protect Children“, dostupné na: <<http://www.cp80.org>>.

85 ČTK. Británie zřídí tým proti dětské pornografii na internetu. *Aktuálně.cz: Zprávy* [online]. Economia, a.s., 15. prosince 2014 [cit. 2015-01-28]. Dostupné na <<http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/britanie-zridi-tym-proti-detske-pornografii-na-internetu/r~0214b65e817211e48ee3002590604f2e/>>.

5.5 Kazuistika

V Bulharsku Specializované ředitelství pro boj s organizovaným zločinem, odbor kybernetické kriminality, prověřovalo případ dětské pornografie, operace „Staner“, kdy obdrželo hlášení od Facebookového právního oddělení, že uživatel Ivan B. vlastní tři zamčená alba na jeho Facebookovém profilu, kde uschovává řadu fotografií s dětskou obscénní tematikou. Pachatel Ivanov S. ve věku 34 let, svobodný, bezdětný byl odhalen pomocí správnému přiřazení IP adresy. Obětí byl jeho vlastní synovec ve věku 3 let.⁸⁶

Aktuálním příkladem z ČR je operace s názvem „ATELIER“, doposud nejrozsáhlejší kauza propracované sítě distributorů a odběratelů zasahující do několika dalších států. Podařilo se zmapovat a pozatýkat síť pachatelů, kteří v zájmu získání vlastního majetkového prospěchu produkovali a dále šířili dětskou pornografií. Hlavní organizátorem je muž z Náchodska, který kontaktoval děti z celé ČR ve věku od 7 do 18 let, především z rodin v slabé sociální či finanční situaci. Účelově muž přislíbil uplatnění v reklamě a focení pro zahraniční časopisy. V průběhu několika let děti fotografovali a natáčeli, pornografický materiál byl pořizován v ateliéru a následně umístěn na zpoplatněných internetových stránkách v zahraničí či předán privátním zahraničním klientům. Případ byl podroben kvalitnímu mezinárodnímu vyšetřování, v rámci kterého byly vzájemně sdíleny důkazy a bylo využito analytické podpory Europolu, koordinované jejím českým zastoupením.⁸⁷

5.6 Kybersex, sexting

Sex má na internetu své pevné místo již od roku 1988, kdy v USA došlo k založení alternativní sítě jako reakce na odmítnutí požadavku uživatelů „Usenet“ na diskusní skupinu s rekreační sexualitou.⁸⁸

S kybergroomingem a online dětskou pornografií úzce souvisí kybersex a sexting. Tyto jevy samy o sobě nejsou trestnými činy, mohou k nim však vést. Sextingem,⁸⁹ čili posíláním obscénních, velmi odvážných fotografií elektronickým způsobem, se děti sami nevědomě ohrožují a situace může vyústit až v sexuální obtěžování. Nehledě na fakt, že se

86 TULEV, L.. *Cybercrime and children in Bulgaria: Sborník příspěvků z mezinárodní konference* [online]. 2013[cit. 2015-02-04]. Dostupné na <<http://www.teorieib.cz/teorieib/files/116-Tulev.pdf>>.

87 Více k: Policie ČR. JEŽKOVÁ, Ivana. *Operace „ATELIER“* [online]. 2014 [cit. 2015-03-24]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/operace-atelier.aspx>>.

88 DIVÍNOVÁ, R. *Cybersex: forma internetové komunikace*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2005, s. 9.

89 PACKARD, A. *Digital media law: how fast food, material obsession and porn culture are creating new forms of child abuse*. 2nd ed. Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2013, xi, 102 p.

posílání fotografických a filmových materiálů s osobami mladšími 18 let stává výrobou a jiným nakládání a dětskou pornografií, resp. zneužitím dítěte k výrobě pornografie. Jedním z nástrojů k provozování kybersexu jsou webové kamery. Pachatelé, zejména ve věku blízkému 18 let, se mohou nevědomě vystavit potrestání za trestný čin § 192 TZ výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (např. osmnáctiletý mladík a sedmnáctiletá dívka). Takový mladík či dívka mohou snadno získat záznam v Rejstříku trestů.

Fenoménem moderní doby je nástup pedofilů, jež dětem nabízejí výhody ve formě finanční hodnoty a dárků za svlékání se online či obdobné nevhodné chování. Statistiky sextingu policie nevede. Dle informací magistra Tuleje z odboru informační kriminality nelze sexting vyfiltrovat ani ze statistik pohlavního obtěžování, šíření dětské pornografie či jiných mravnostních deliktů. Policie ČR zjišťuje případy šíření dětské pornografie vlastním monitoringem internetu, poznatky obdrží prostřednictvím Interpolu či jiných zahraničních policejních sborů. Často získává poznatky od samotných uživatelů internetu, kteří obsah oznámí, či od provozovatelů veřejných internetových portálů. Na Hotline Policie ČR je online formulář pro nahlašování závadného obsahu v rámci potírání informační kriminality.

Dle zahraničních výzkumů kybersexuálních aktivit výzkumníků Schneidera a Weisse, se za kybersex dá považovat každá forma sexuální vyjádření prostřednictvím internetu. Je to výměna erotických vzkazů, prohlížení si a stahování pornografických materiálů, psaní sexuálně orientovaných příběhů, navštěvování sexuálních chatových místností, umístování inzerátů k získání sexuálního partnera, živé video či audio sex-show, tzv. „live chaty“, kde zákazník v reálném čase komunikuje se sexuální modelkou.⁹⁰ Takováto jednání jsou v moderní společnosti běžné a ne vždy patologické. Lidé touží po poznání, odreagování se, sexuálním uspokojení, být žádaný či po vzrušení z anonymity. Ovšem některé z aktivit se mohou stát potencionálně návykovými či závadnými. Proti dětem jsou často využívány falešné video záznamy, tzv. „shared rule“, kdy je oběť oklamána a v přesvědčení, že přes webovou kameru online komunikuje s útočником, je jí přehrávána několikaminutová stopa s již předpřipraveným záznamem a důvěřivě dítě, které spoléhá na útočnickovu součinnost, je zmanipulováno ke svlékání či jiným aktivitám.⁹¹ Každá webkamera má internetovou adresu, většinou opatřenou heslem, nicméně mnoho uživatelů neznění ani heslo základní. Některé kamery automaticky zasílají URL adresu na stránky, kde se instaluje software. Jindy jsou napadány viry jako je trojský kůň a spouštěny hackery bez

90 DIVÍNOVÁ, R. *Cybersex: forma internetové komunikace*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2005, s. 94.

91 Video: Kamil Kopecký: Útoky a vydírání přes internet přitvrzují!. *Rádio Impuls* [online]. 6. srpna 2013 [cit. 2015-01-28]. Dostupné na <<http://www.impuls.cz/clanky/2013/08/video-kamil-kopeccky-utoky-a-vydirani-pres-internet-pritvrzují/>>.

vědomí oběti. Takováto nebezpečná manipulace a forma kybersexu může být označena za sociální inženýrství. Z dětí jsou vylákány intimní fotografie, záběry z kamer onanujících dětí, které mohou zůstat pouze u útočníka či jsou dál šířeny na chatech a serverech zájmových skupin. Vše probíhá v reálném čase a lze být tak snadno svědkem probíhající trestné činnosti. Překvapivým výsledkem tohoto jednání pak je, že velkým výrobcem a distributorem dětské pornografie jsou pak samotné děti. V případě odhalení sociálního inženýra často zruší svůj účet a pokračuje na nové promyšlenější identitě.⁹²

92 KOŽÍŠEK, M. *Sociální inženýrství*. Vyšší policejní škola Ministerstva vnitra v. *Eliminace dětské kybernetické kriminality: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. 2012, s. 65.

6 Trestněprocesní souvislosti kriminality páchané na dětech

6.1 Vyšetřování počítačové kriminality

V oblasti kyberkriminality existuje dle doktora Plecitého teze tzv. dokonalého zločinu. Mnohdy je totiž značně problematické určit konkrétního pachatele. A to z důvodu chybování v oblasti právní, technické nebo časové prodlevy od spáchání trestného činu. I ve virtuálním prostředí však pachatel zanechává stopu. Detekce, zajištění či vyhodnocení digitálních stop v deterritorializovaném kyberprostoru ale nebývá snadné.⁹³ V lidské přirozenosti je však chybovat a zejména u pokračujících trestných činů se pachatel svou sníženou ostražitostí prozradí.

Ústavní soud se k této problematice vyjádřil ve svém usnesení z 20. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 3595/2010, že „řízení o sexuálních deliktech páchaných na dětech klade na postup orgánů činných v trestním řízení při shromažďování a provádění důkazů mimořádné nároky. V případě trestného činu pohlavního zneužití podle § 187 odst. 1, 2 TZ spáchaného na nezletilém dítěti totiž nelze zcela vyloučit existenci vymyšleného obvinění.“ Dále však doplnil, že „tuto okolnost musí samozřejmě orgány činné v trestním řízení vzít při hodnocení výpovědi takového svědka náležitě v úvahu, což však neznamená, že by tuto výpověď bylo třeba a priori diskvalifikovat a hodnotit jako nevěrohodnou“.⁹⁴

Počítačová kriminalita je druh trestné činnosti, která se váže k digitálním informacím a informačním sítím. Počítačová data mohou být předmětem trestného činu, prostředkem trestného činu při nakládání s nimi či figurují jako zdroj informací v souvislosti s trestnou činností. Vyšetřováním trestných činů i oblasti počítačové kriminality se zabývá kriminalistika. Vyznačuje se svou dynamikou, neboť digitální stopy mohou být rychle likvidovány či se v počítačích neuchovávají po dostatečně dlouhou dobu.⁹⁵ V průběhu vyšetřování je důležité vykonat zajišťovací úkony. Zejména odnětí a vydání věci, zabránění věci, uchování počítačových údajů, zajištění peněžních prostředků na účtě, realizace domovních a osobních prohlídek či prohlídky jiných prostorů a pozemků. Důvody osobní prohlídky spočívají v podezření, že podezřelý má u sebe věci důležité pro trestní řízení jako

93 PLECITÝ, V. Rozplétání sítí pachatelů kyberzločinů páchaných na dětech . In: *Sborník příspěvků z mezinárodní konference Řešení elektronického násilí a kybernetické kriminality páchané na dětech a mezi dětmi: Jihlava 2013*. Praha, 2013, s. 35.

94 ŠVANDOVÁ, N.: „Aktuální judikatura v případech pohlavního zneužívání“. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 7–8, s. 168.

95 PORADA, V. Vyšetřování počítačové kriminality. In: *Identifikace potřeb právní praxe jako teoretický základ pro rozvoj kriminalistických a právních specializací: Sborník vědeckých prací z řešení vědeckovýzkumných úkolů*. Karlovy Vary, 2013, s. 267.

jsou datové nosiče, které odmítá vydat na základě výzvy či se jedná o počítačové údaje na základě příkazu. Vyšetřování o utajovaných informacích klasifikovaných ve zvláštním zákoně stupněm utajení probíhá výhradně v režimu Vyhrazeném.

6.1.1. Právní aspekty digitálních dat

Efektivní fáze vyšetřování vyžaduje celosvětovou spolupráci policie na identifikaci obětí díky Mezinárodní databázi fotografií sexuálně zneužívaných dětí (International Child Sexual Exploitation image database, ISCE DB) pod záštitou Interpolu. Vzájemně si pomáhají při rozpoznávání země, konkrétního místa díky znalosti místní oblasti. Vytváří se snímky, zakládají se pro vyšetřovací analýzu a zamezuje se duplicitě vyšetřování. Forenzní analýza digitálních dat a digitální důkazy jsou užitečné při vyšetřování počítačové kriminality i prokazování dalších skutečností, které jsou pak využitelné u soudu. „Výsledky forenzní analýzy digitálních dat jsou použitelné u soudu pokud jsou shromážděny zákonným způsobem, tedy v souladu a platnými právními předpisy, nestačí zajistit usvědčující digitální důkazy, musí se tak stát zákonnou cestou.“⁹⁶ Pro digitální důkazy není v mnoha zemích vymezená specifická právní úprava, co se týče jejich ukládání, shromažďování, analýzy, nýbrž platí ustanovení pro klasické důkazy, což může vyvolávat značné komplikace, neboť mohou být poněkud odlišné.⁹⁷ Dle definice pracovní skupiny „SWGDE“ je digitální důkaz jakákoli informace s průkazní hodnotou ve vztahu k dané události, uložená nebo přenášena v digitální podobě.⁹⁸ Tento popis lze vztahovat na počítače, mobilní telefony, digitální kamery či data z elektronických bezpečnostních systémů. Jelikož žijeme v digitálním věku, je nezbytné, aby odborníci na forenzní analýzu rozuměli základním zásadám trestního práva procesního a principům zákonného shromažďování elektronických důkazů, a i naopak, aby právníci znali základní postupy při shromažďování digitálních dat. „Digitální data lze využít i v případech trestních věcí, kde samy o sobě vůbec nefigurovaly, a někdy se ve výsledku stávají podstatným vodítkem pro řešení případu.“⁹⁹

Zda právo na internetu existuje a je vymahatelné nebylo vždy tak jednoznačné. Je

96 SELINŠEK, L. a A. SOPEROVÁ. Některé právní aspekty forenzní analýzy digitálních dat. In: *Český právní řád a ochrana kyberprostoru*. Praha: Karolinum, 2008, s. 137.

97 Tamtéž s. 138.

98 Scientific Working Group on Digital Evidence

99 Trestní případ z VB právníků Philipse a Kenta, kdy odborník na forenzní analýzu prozkoumal počítač podezřelého, na kterém den před vraždou švagra podezřelého vyhledával onen podezřelý slovní spojení „jak zabít člověka“. Data se tak stala jednoduchým digitálním důkazem pro řešení případu vraždy. Dostupné na <<http://www.7safe.com/assets/pdfs/eDisclosure%20white%20paper.pdf>>, citáno z SELINŠEK, L. a A. SOPEROVÁ. Některé právní aspekty forenzní analýzy digitálních dat. In: *Český právní řád a ochrana kyberprostoru*. Praha: Karolinum, 2008, s. 137.

možno setkat se s reálnými případy, kdy i policie či soudy odmítly autoritativně uplatnit trestní právo v situaci, když se osoba domáhala jeho dodržování v prostředí kyberprostoru.¹⁰⁰ Příslušnost rozhodnutí ve věci se v ČR řeší dle TZ v § 4 - § 8 a § 17- § 21, kde existuje řada trestných činů, které lze orgány činnými v trestním řízení stíhat i v případě, nachází-li se pachatel v době spáchání mimo naše území.

6.2 Specifické důkazní prostředky

Policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a směřující ke zjištění jeho pachatele; je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti.¹⁰¹ V praxi internetové kriminality je běžné, že rozhodnutí závisí na orgánech činných v trestních řízeních toho státu, v němž se pachatel zdržuje. Vzájemné procesní závazky států v mezinárodním měřítku ovlivňují smlouvy o spolupráci v trestním řízení. Výjimku z praxe tvoří Úmluva Rady Evropy o kyberkriminalitě.¹⁰²

Pro řádné zabezpečení a zajištění úplné ochrany ohrožených dětí je nezbytná garance právní jistoty. Děti musí mít rozsáhlou ochranu svědka, být chráněny před návratem do země, ve kterém jim stále hrozí újma, oběti nesmí být považovány za pachatele a žalovány tak za delikty, které jsou ve spojení s obchodem s dětmi či garanci přiměřeného odškodnění za prožité utrpení.¹⁰³ Každý má právo na právní pomoc. Je-li požadováno vysvětlení od nezletilého (osoba mladší 18 let) je povinností policejního orgánu vyzoomět zákonného zástupce. Vyzoomět zákonného zástupce nemusí, pokud provedení úkonu nelze odložit a nelze jej vyzoomět a zajistit.

6.3 Výslech mládeže

Mravnostní delikty mají negativní dopad na psychiku oběti. Opakovanými výslechy, odbornými šetřeními psychology a sexuology je oběť opětovně vystavována

100 Rozhodnutí č. 4 TZ 265/2000, [cit. 2015-03-24]. Dostupné na <www.nsoud.cz>.

101 Ust. § 158 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

102 Dne 23. 11. 2001 byla v Budapešti otevřena k podpisu, definovala jednotlivé skutkové podstaty trestných činů, které se členské státy zavázaly stíhat. Zejména výroba, distribuce, získávání a držení dětské pornografie na datových nosičích.

103 MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, s. 127.

traumatizujícímu zážitku, který si fixuje v paměti a obnovuje jej. Lze hovořit o systémovém týrání, tzv. sekundární viktimizaci, kdy je oběť druhotně vystavována psychické zátěži při vyšetřování. Častou navazující fází je viktimizace terciální, kde dochází k sebeobviňování obětí samotnou. Soudy často čtou jejich výpovědi z přípravného řízení, aby nedošlo k nepříznivému ovlivnění duševního vývoje. V roce 1993 se začaly využívat loutky s druhotnými pohlavními znaky pro znázornění sexuálního děje dle projektu amerického pediatra Adaseka, pomocí kterých je možno vyslechnout i dítě nemluvící či mentálně postižené.¹⁰⁴

Dle zákona o obětech trestných činů je zvláště zranitelnou oběť nutné vyslýchat obzvláště citlivě a s ohledem na konkrétní okolnosti, které ji činí zvláště zranitelnou. Výslech dítěte v přípravném řízení provádí vždy osoba vyškolená, s výjimkou případů, kdy se jedná o úkon neodkladný a vyškolenou osobu nelze zajistit. Výslech osoby mladší 15 let a výslech mladistvého je vymezen v § 102 TR. Výslech je třeba provádět zvláště šetrně, aby nebylo nutno znovu jej opakovat; k výslechu se přibere pedagog nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže. Mohou být přibráni i rodiče.¹⁰⁵ V řízení před soudem je možno na podkladě rozhodnutí soudu provést důkaz přečtením protokolu i bez podmínek uvedených v § 211 odst. 1 a 2 TR. V roce 2012 došlo k vybudování nových speciálních výslechových místností a inovaci vybavení za podpory odboru prevence kriminality MV. Proběhl také mezinárodní odborný seminář k problematice vyšetřování sexuálně trestné činnosti páchané na mládeži a využívání speciálních výslechových místností. Zkušenosti si předávali soudní znalci z oboru psychologie, lékaři, státní zástupci a zástupci OSPOD. Studenti Vyšší policejní školy Praha a Holešov absolvovali týdenní kurz „Výslech dětského svědka – oběti mravnostní trestné činnosti“. Děti jsou vyslýčány v místnostech, projektovaných tak, aby se v nejvyšší možné míře eliminovalo jejich další traumatizování.

104 CHMELÍK, J. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, s. 122.

105 JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualiz. Praha: Leges, 2013, s. 734.

7 Sociální sítě

Digitální sociální sítě jsou specializované aplikace, umožňují sdílet společné informace o lidech, zájmech, preferencích, smýšlení, přílohách v podobě fotografií. Mnoho lidí tráví většinu volného svého času na takových sítích. Proto jsou častým a oblíbeným cílem útočníků. Být členem sociální sítě je jako být členem komunity. Nejsou to již jen diskuzní fóra, nýbrž společenství jako takové. Především sociální sítě jsou internetem jako takovým pro mladé lidi.

První velkou sociální sítí se v roce 2003 stala MySpace. Jako první se těšila značné pozornosti veřejnosti, ačkoli mnohé jiné vznikly dávno předtím. O pět let později tuto síť návštěvností značně předstihl Facebook, online verze vysokoškolských ročenek, jenž byl založen Markem Zuckenbergem, studentem druhého ročníku Harvardu. V roce 2006 síť umožnila členství každému jedinci staršímu 13 let s platnou emailovou adresou. Tato síť je častým tématem diskuzí, zda je přínosem, možností, jak trávit volný čas, či se stala negativní součástí našich životů, který vede k sociální izolaci, závislosti, depresím a může sloužit jako zbraň ke kybernetickým útokům. Alarmující pro mne byla zpráva, že celosvětovým, 70 minut trvajícím výpadkem sociální sítě, se zabývala média a lidé tuto skutečnost vnímaly jako problematickou.¹⁰⁶ Největší výhodou, avšak zároveň nejslabším článkem, je na sociálních sítích online „sbírání přátel“. Především dospívající děti mají potřebu uznání, chtějí být oblíbené i za cenu odhalení svého soukromí zcela neznámým lidem, potencionálním útočníkům, kteří většinou vystupují pod jinou identitou. Je potřeba vycházet z premisy, že dítě je neustále pod vlivem médií. Děti mají potřebu se s dospělými ztotožnit, najít vzor chování či se pouze zviditelnit v komunitě. Facebook však dbá na ochranu soukromí, umožňuje jeho nastavení, stejně jako oficiálními předpisy brání škodlivému, urážlivému či hanlivému obsahu. Mediální aktivity zastávají převažující procento celkového množství volného času dětí a mají tak značný vliv na jejich socializaci. Negativně známý je např. tzv. pondělní syndrom,¹⁰⁷ který spočívá ve vybíjení agresivity dětí ve školách po víkendu plném inspirace z filmů a videoher. Jako problematický se mi jeví nejen aspekt samoučelného násilí a jeho zlehčování, nýbrž i ohrožení dětí v jiných oblastech. Jedná se především o reklamy na internetu či v televizi, které vytvářejí pocit méněcennosti. Dítě si může připadat v

106 Facebook a Instagram mimo provoz. Služby nefungovaly ani v Česku. KUŽNÍK, Jan a ČTK. *Technet Cz* [online]. 25. ledna 2015 [cit. 2015-01-28]. Dostupné na <http://technet.idnes.cz/vypadek-facebooku-ve-svete-i-v-cr-doa-/sw_internet.aspx?c=A150127_081211_sw_internet_skr>.

107 FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 112.

nevýhodném postavení vůči svým vrstevníkům, kteří danou novinku na trhu vlastní. Na internetu se také snadno setkávají se zobrazením lidského těla snižující lidskou důstojnost či vulgárním zobrazením sexuálních aktivit.

Důvěřiví uživatelé internetu často podstupují riziko setkávání se s online přáteli F2F (Face to Face, z anglického překladu, z očí do očí). Je důležité mít na paměti, že informace na internetu mohou být jen snůškou lží. Vždyť samotné založení profilu spousta dětí ošálí tím, že udají falešný věk, neboť jsou příliš mladé. Účet zkrátka chtějí využívat, být v kontaktu s přáteli, být jako ostatní. Pedofilové se cítí bezpečněji díky anonymitě prostoru. V mnoha výzkumech se uvádí, že téměř 25 % dětí ve věku 10 až 17 let na síti obdrželo alespoň jeden nevhodný návrh. „Zarážející je i počet dětí, které by bez problému šly na schůzku s neznámým člověkem. Celkem 40 % z nich by na výzvu k osobnímu setkání od kamaráda z internetu odpovědělo kladně, což je o 4 % více než v roce 2013,“ uvedl doktor Kamil Kopecký, vedoucí Centra prevence rizikové virtuální komunikace na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.¹⁰⁸ Jako host v rádiu Impuls hovořil o stále se množících útocích a vydíráních přes internet, kde také zdůraznil rizika výše uvedené sociální sítě.¹⁰⁹ Povědomost rodičů a pedagogů je pravděpodobně nižší, než-li samotných dětí, které se do světa internetu již narodily.

Sexuální predátory vyhledávají na sítích agenti např. skupiny „Operation Blue-Ridge Thunder“, která vznikla ve Virginii v roce 1997 a poskytuje policejním složkám vodítka k dopadení pedofilů.¹¹⁰ Úspěšný je také internetový projekt Sweetie na Youtube, počítačový model desetileté filipínské holčičky, který láká sexuální predátory na chatech, pomohl odhalit Interpolu řadu pedofilů. Již v listopadu 2013 bylo odhaleno 1000 jedinců.¹¹¹

108 Nový výzkum: Rizikové chování dětí na internetu je stále častějším jevem. *Deník Referendum: Domov* [online]. Vydavatelství Referendum s.r.o. 2015, 18. července.2014 [cit. 2015-01-28]. Dostupné na: <<http://denikreferendum.cz/clanek/18390-novy-vyzkum-rizikove-chovani-deti-na-internetu-je-stale-capejsim-jevem>>.

109 Více k: Video: Kamil Kopecký: Útoky a vydírání přes internet přitvrzují!. *Rádio Impuls* [online]. 6. srpna 2013 [cit. 2015-01-28]. Dostupné na <<http://www.impuls.cz/clanky/2013/08/video-kamil-kopeccky-utoky-a-vydirani-pres-internet-pritvrzuj/>>.

110 MCCARTHY, L. a D. WELDON-SIVIY. *Bud' pánem svého prostoru: Jak chránit sebe a své věci, když jste online*. Praha: CZ.NIC, z. s. p. o., s. 224.

111 SLOB, H. *Stop Webcam Child Sex Tourism* [online]. The Hague, 2013 [cit. 13. 3. 2014].

8 Právní úprava ve Velké Británii

Unijní trestněprávní působení se po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost nevztahuje stejně na všechny členské státy Unie. Specifické postavení má právě VB. Relevanci tzv. schengenského prostoru pro trestní sféru, která není totožná s hranicemi Unie, se na některé unijní členské státy nevztahuje v plné míře. VB je zemí uplatňující vysokou cenzuru internetu, rozsáhlou represi internetových pachatelů, patří mezi země s nejvyšší možnou mírou ochrany dětí v oblasti pornografie. Zavedením rodičovských filtrů byl zamezen přístup dětí k nevhodnému a nezákonnému obsahu. Jaký to bude mít ve finále úspěch, nelze s jistotou určit. V boji proti kybernetickým útokům plánuje VB v roce 2015 rozšíření spolupráce s USA.

SOA (The Sexual Offences Act) z roku 2003, zejména sekce 15, grooming, a sekce 48 – 50, je předním dokumentem psaného práva pro sexuální trestné činy. Trestného činu „grooming“ se dle sekce 15 (1) písm. a části (i) dopustí pachatel starší věku 18 let, jež se s osobou záměrně setkal nebo komunikoval s osobou mladší 18 let za tímto účelem alespoň dvakrát, části (ii) cestuje se záměrem se s osobou potkat, a to kdekoli na světě. Znakem skutkové podstaty (*actus reus*) trestného činu je tedy buď uskutečnění schůzky za tímto účelem nebo dvakrát uskutečněná komunikace se sexuální tematikou. Vyžaduje se úmyslné zavinění (*intention mens rea*). Dle sekce 15 písm. b je skutek spáchán na dítěti mladším 16 let. V písm. d se uvádí, že by pachatel neměl žádný pádný důvod se domnívat, že dítě je starší 16 let. Exteritoriální pojetí kybergroomingu je vymezeno v sekci 15 (2) písm. a, kde se výslovně určuje, že místem spáchání se nerozumí jen území Anglie či Walesu. Tento čin je dle sekce 15 (4) postihován až nepodmíněným odnětím svobody na 10 let.¹¹² Jako legální věk způsobilosti k pohlavnímu styku (*age of consent*) je věková hranice stanovena na 16 let. Srovnatelný rigidní postoj s českou úpravou akt zastává v otázce pohlavního styku s dítětem, které je však ve VB mladší 13 let. Trestný čin znásilnění je rozdělen dle pohlaví a věku oběti. Kategorizace spočívá v dělení na dítě starší 16 let, mladší 16 let a znásilnění dítěte mladšího 13 let. Ve vztahu speciality jsou pak trestné činy mezi nezletilými, což je vymezeno v sekci 13. Trestní odpovědnost nastává u dítěte ve věku 10 let (*Crime and Disorder Act 1988*, s. 34). Alternativním dokumentem je *Criminal Justice Act* z roku 1988 (CJA), a tato problematika se řeší v sekci 160 (4).

Základním dokumentem pro vnitrostátní právní úpravu ochrany dětí se ve VB stal akt

112 COBLEY, C. GILLESPIE, A. *Sex offenders: law, policy, and practice*. 2nd ed. Bristol: Jordans, 2005, xxix, 102 p.

Protection of Children Act z roku 1978, který se dělí na 37 kapitol. V kapitole 1 (1) a – d pojednává o tvorbě, držení, šíření, zpřístupnění, vlastnictví či zveřejňování nemravných fotografií či pseudofotografií dětí. Zajímavá je část 1A, která od pořizování běžné dětské pornografie odlišuje obscénní fotografií či pseudofotografií dětí, které dosáhly věku 16 let a jsou ve vztahu manželském, v registrovaném partnerství či spolu žili jako druzi. Dalším dokumentem je the Children and Young Persons Act 2008, kde se např. pojednává o ochraně identity dětí a mladistvých v postavení svědků, poškozených či obžalovaných u soudu.

Jednou z předních organizací je NCA (The National Crime Agency). Posiluje boj proti závažnému organizovanému zločinu, pracuje na vnitrostátní i mezinárodní úrovni, spolupracuje s dalšími organizacemi ve světě. Pokrývá oddělení CEOP (The Child Exploitation and Online Protection) se sídlem v Londýně. To se zaměřuje na vymýcení sexuálního vykořisťování a zneužívání dětí a mladých lidí, chrání děti před újmou on-line i off-line. „Sexuálním vykořisťováním lze rozumět usnadňování off-line prostituce, sexuální linky a on-line sexuální aktivitu.“¹¹³ Nelegální online aktivitu sledují neustále po 24 hodin denně. V roce 2003 vznikla organizace POLIT (The paedophile online investigation team), která je předním řídicím článkem v mezinárodní spolupráci VB s dalšími zeměmi v problematice zneužívaných dětí na internetu.¹¹⁴ Významnou roli při tvorbě legislativy sehrál ICAC program (The *Internet Crimes Against Children Task Force* Program), který pomáhá státním donucovacím orgánům vyvinout účinné reakce na internetové zločiny proti dětem. Tato pomoc zahrnuje soudní a vyšetřovací složky, školení a technickou pomoc, pomoc obětem a vzdělávání občanů.¹¹⁵

Pro potřeby orgánů činných v trestním řízení ve VB byla původně vytvořena posuzovací škála, která určuje typ pornografického materiálu pro objasňování, vyšetřování a rozhodování o uložení trestu. Desetibodová typologie v rámci projektu COPINE (Combating Paedophile Information Networks in Europe) je škála fotografií nudistů, eroticky laděných obrázků ve spodním prádle, přes násilné sexuální útoky, sadismus či prvky dětské pornografie. Orgány posuzují vztah pachatele k takovému materiálu, např. po jakou dobu materiál vlastnil, za jakým účelem, nebezpečnost pro společnost či zda se jedná o organizovanou činnost.¹¹⁶

113 TAYLOR, M. *Child abuse on the internet: ending the silence*. Paris: UNESCO Pub., c2001, xix, 86 p.

114 POWELL, A. *Paedophiles, child abuse and the Internet: a practical guide to identification, action and prevention*. Oxford : Radcliffe 2007: Oxford : Radcliffe 2007, 2007. xxi, 120 p.

115 CARR, J. National Children's Home. *Child abuse, child pornography and the internet*. London: NCH, 2003. 27 p.

116 Tamtéž s. 121.

9 Prevence mravnostní trestné činnosti

Prevenčí kriminality lze rozumět cílevědomé, plánovitě, koordinované a komplexní působení na příčiny a podmínky, které kriminalitu umožňují či způsobují s cílem odstranit či eliminovat je a vytvářet antikriminogenní podmínky.¹¹⁷ Kromě situační a viktimizační prevence jako typ specifické profylaxe kriminality uskutečňované prostřednictvím trestního práva, lze rozeznat nespecifickou, a to sociální prevenci, zejména její primární úroveň - prohlubování právního povědomí u občanů, finanční pomoc atd. Je součástí sociální politiky každého státu a cílem je vytvořit příznivé společenské podmínky.¹¹⁸ V oblasti primární, sekundární i terciární sociální prevenci sexuálního zneužívání dětí plní úkoly ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, práce a sociálních věcí,¹¹⁹ vnitra¹²⁰, zdravotnictví, spravedlnosti, nevládní¹²¹ a charitativní organizace. Vzhledem ke stálému nárůstu kybernetických útoků je nutné posilování prevence. Zejména zlepšit spolupráci škol a školských zařízení s Orgánem sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), státními zastupitelstvími, Policií ČR a soudy. Právní předpisy se neustále zkvalitňují, avšak nutno zlepšovat je právě osvětou.

V Usnesení vlády ČR č. 925 ke Strategii prevence kriminality v ČR na léta 2012 až 2015 je uvedeno preventivní opatření, které spočívá ve snížení rizik kriminálního jednání na úrovni obcí a krajů, efektivní prevenci ve výkonu práce Policie ČR, analytického zpracování, předávání a poskytování informací mezi subjekty státní správy a samosprávy, vzdělávání osob, které provádí vyšetřování a proškolení policistů.¹²² Kybernetická kriminalita páchaná mezi dětmi a na dětech je vzájemně propojenou problematikou. Fungující model prevence byl v duchu Strategie navrhnut ve Walesu pod názvem E – crime Wales, kterým došlo ke snížení kriminality u dětí do 15 let téměř o 5 %.¹²³ Vzdělávací proces příslušníka policie ve

117 BRUNA, E. *Výbrané kapitoly z kriminologie*. 2. vyd. Praha: 2014. s. 80.

118 Tamtéž s. 83.

119 Oddělení péče o dítě a rodinu je specializovaný orgán, do jehož působnosti náleží výkon OSPOD. Ten chrání práva dítěte na příznivý rozvoj a řádnou výchovu, oprávněné zájmy dítěte, jeho jmění a pomáhá obnovit narušené vztahy v rodině. Oddělení sociální prevence se pak zabývá mj. komerčním sexuálním zneužíváním dětí.

120 Pokynem policejního prezidia č. 8 ze dne 21. 1. 2002 je např. v rámci Policie ČR upraven systém práce a postup příslušníků Police ČR při odhalování a dokumentování trestné činnosti páchané na mládeži jako je dětská pornografie aj., úsek prevence v oblasti spolupráce resortních a mimoresortních subjektů či osvětová činnost.

121 Jednou z činností je provozování krizových telefonních linek a poskytování péče jako jsou dětská krizová centra. Nebo pomáhají obětem násilné trestné činnosti, a to i sexuálního násilí, např. Bílý kruh bezpečí, portál Protikorupční linka (násilí na dětech) nebo Dětské krizové centrum (řešení syndromu CAN).

122 Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012 až 2015. *Ministerstvo vnitra České Republiky* [online]. 2015. vyd. [cit. 2015-01-30]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-na-leta-2012-2015.aspx>>.

123 HABICH, L. Problematika kybernetické kriminality mezi dětmi z pohledu Policie ČR. In: *Sborník*

školách v hodinách občanské výchovy měl pozitivní dopad.¹²⁴

Zřízení krajských pracovních skupin v rámci orgánů státní správy a samosprávy jako je soudce, státní zástupce, příslušník Policie ČR, zaměstnanec krajského úřadu, zaměstnanec OSPOD, zaměstnanec probační mediační služby, speciální pedagog a dětský psycholog, považují za velmi šťastné. V rámci jednotlivých krajů poskytují odbornou pomoc pedagogům, rodičům, vytvářejí krizový plán, pomáhají detekovat útoky na lidskou důstojnost dítěte, začleňovat ho zpět do kolektivu.¹²⁵

Projekt E-bezpečí, který je podporován MŠMT ČR a MV ČR, se zabývá nebezpečnými jevy spojenými s používáním internetu a mobilních telefonů. Několikrát ročně pořádá konference, vzdělávací semináře a přednášky pro děti, pedagogy a rodiče. Hlavním představitelem je magistr Kopecký, který společně s doktorem Kožíškem v rámci spolupráce Centra prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a společnosti Seznam.cz společně realizovali průzkum rizikového chování českých dětí na internetu v roce 2013 mezi více než 21 000 dětmi ve věku 11 – 17 let se zaměřením na jevy jako je navazování virtuálních kontaktů, sexting, sdílení osobních údajů v prostředí internetu a kyberšikana.¹²⁶

Bezpečným online prostorem se v České republice zabývá zejména Národní centrum bezpečného internetu, neziskové nevládní sdružení, které zvyšuje povědomí o možných hrozbách internetu, propaguje pozitivní obsah a kontroluje projevy rizikového chování. V rámci projektu Safer Internet CZ je Linka Bezpečí jeho partnerem. Ta je nejznámějším sdružením v povědomí dětí z hranických základních škol, jak jsem se dozvěděla z dotazníků. Plní úlohu psychosociální pomoci a podpory pro dětské oběti internetové kriminality. Provozují však i rodičovskou či pedagogickou linku důvěry. Na konferenci v Jihlavě 2013 hovořil magistr Porubský o možnosti nahlásování nelegálního a nevhodného obsahu na internetu. Závadný materiál školení pracovníci zkoumají a po vyhodnocení předávají příslušným orgánům. Dále lze obsah nahlásit na Horké lince Policie ČR či Safeinternet. Ve VB pak můžeme nalézt podporu na webových stránkách www.thinkuknow.co.uk. Ze

příspěvků z mezinárodní konference Řešení elektronického násilí a kybernetické kriminality páchané na dětech a mezi dětmi: Jihlava 2013. Praha: Vyšší policejní škola MV v Praze, 2013, s. 19.

124 Obecněji k: *Crime Wales* [online], 2014 [cit. 2015-03-01]. Dostupné na <<http://www.ecrimewales.com/>>.

125 HABICH, L. Aktuální trendy dětské informační kriminality. In: *Sborník příspěvků z mezinárodní konference Řešení elektronického násilí a kybernetické kriminality páchané na dětech a mezi dětmi: Dětská kybernetická kriminalita a sociální síť*. Jihlava, 2011, s. 31.

126 Dotazník byl distribuován elektronicky do škol, školských zařízení, spolků zaměřených na děti a mládež, jiných institucí v celé ČR a na sociálních sítích. Detailní informace o výsledcích výzkumu jsou k dispozici na internetových stránkách <www.ebezpeci.cz>, <www.seznamsebezpecne.cz>, <www.bezpecnyinternet.cz>, nebo v monografii *Nebezpečí internetové komunikace IV* (Univerzita Palackého v Olomouci, 2013).

zahraničních serverů pro rodiče, školy a děti mohou dále uvést Cyber Smart, i-SAFE, Look Both Ways či FTC. On Guard Online, Security Focus nebo CERIAS jsou užitečnými stránkami spíše pro odborníky.

Pracovní skupina v rámci elektronické bezpečnosti působí na Krajském úřadě Kraje Vysočina již od roku 2010. V rámci projektu se snaží o prevenci kriminality a sociální patologie online technologií. Zvyšuje tak gramotnost v online bezpečnosti od odborné po laickou komunitu regionu. Vyšší policejní škola MV v Praze a odloučené pracoviště v Jihlavě pořádají konference o problematice kybernetických útoků na dětech. Je školou UNESCO a Fakultní školou Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.¹²⁷

Osobně jsem se účastnila konference prevence rizikového chování a kriminality, Dny prevence, občanského sdružení Prevalis, Společně k bezpečí o.s. a Společnost pro podporu zdraví 21. století, instituce akreditována MŠMT, která se zabývá zejména bezpečným užíváním internetu, preventivními aktivitami školy, krizovou intervencí, dále pak podporu inovativního přístupu ve vzdělávání, provázení osob ohrožených sociálně patologickými jevy aj. Odborníci přednášeli mj. na téma rizikové kyberkomunikace, kde mě zaujal fakt, že děti si s predátorem budují velmi důvěrný vztah a přesvědčit je nebo i samotné rodiče dítěte o jeho škodlivosti a falešnosti, je mnohdy nesnadné. Dále mě překvapila četnost výskytu dobrovolné komerční prostituce přes internet v kontaktní i nekontaktní formě, zejména u děvčat. Zarážející se pro mě stala informace, že rodiče jednání nejen nebrání, ale sami benefitů využívají. Občanské sdružení Život bez závislostí poskytuje celoročně také zajímavé preventivní a vzdělávací programy pro školy, jako např. jak čelit šikaně po internetu a jiným formám kyberterorismu. Školy služeb hojně využívají, což se mi potvrdilo i při výzkumné části u hranických škol, které se taktéž mohou pyšnit silnou preventivní činností. Občanské sdružení Rizika internetu a komunikačních technologií (Nebud' obět'!) se zaměřuje na preventivní osvětu žáků základních škol, pedagogů a rodičů.

Nejlepší prevencí by jistě bylo nepřenášet žádné informace elektronickou cestou, to je ovšem pro moderní společnost nemyslitelné a zcela v rozporu s myšlenkou svobodné výměny informací. Kryptografie je v současné době jedinou dostupnou cestou, jak logicky ochránit data při jejich přenosu či uložení, v šifrované podobě znemožňuje přečtení a zajišťuje jejich důvěrnost. V kybernetické bezpečnosti má zásadní roli, je to skupina matematických metod, které chrání informace před modifikací.¹²⁸ Ač poskytuje výbornou ochranu před útočníkem, praktická využitelnost této metody je ovšem pro kyberkriminalitu

127 Obecněji k: *Vyšší policejní škola MV v Praze* [online]. 2014 [cit. 2015-03-01]. Dostupné na <www.skolamv.cz>.

128 HRŮZA, P. *Kybernetická bezpečnost II*. Vyd. 1. Brno: Univerzita obrany, 2013, s. 61.

páchanou na dětech téměř nulová, neboť z povahy věci vyplývá, že nedokáže eliminovat hrozby v místech, kde se informace vyskytují veřejně v otevřené podobě. Děti by měly dbát alespoň na důsledné užívání bezpečnostních hesel, i když, jak vyplývá ze studie Národního centra bezpečného internetu, mnohdy jsou hrozbou spíše tzv. kontrolní otázky v případě uvedení špatného hesla, na jejichž odpověď útočník snadno přijde. Tak lehce získá přístup k účtu sociální sítě dítěte a tím i osobním údajům. Pečlivé užívání bezpečnostních hesel a jiných bezpečnostních opatření však mohou uživatelé zúžit možnosti kyberzločinců a pomoci tak k ochraně kyberprostoru.¹²⁹ Jako další formu prevence mohou uvést monitorovací programy, které slouží zejména pro rodiče ke sledování činnosti jejich dětí. Jedná se o Cyber Patrol, Safe eyes, Parental Controls 2010 aj.

Problémová je prevence u šíření pornografie. Jelikož je dobře dostupná na internetu, byť s omezením potvrzením věku 18 let, neexistují žádná omezení v její distribuci a nenachází se ve zvláštních prodejnách, které by byly dětem nepřístupné. Nelze se tak vyhnout jejímu negativnímu vlivu na mládež. Při vstupu na stránky s erotickou a sexuální tematikou je uživatel poučen a souhlasným kliknutím „ok“ stvrzuje, že dosáhl věku 18 let, bude užívat materiál jen v soukromí pro svou osobní potřebu, stránky jej neurážejí, nepohoršují, vstupuje dobrovolně, neposkytne a neumožní přístup osobám mladším 18 let. Jak je výše uvedeno, přísnějším stanovením regulativ pro její rozšiřování v nedávné době ošetřila situaci VB.

129 Tamtéž s. 93.

10 Kvantitativní výzkum chování dětí na internetu

10.1 Úvod

V rámci své diplomové práce jsem se rozhodla realizovat menší projekt zaměřený na povědomí hranických žáků o nebezpečí internetu, a to formou kvantitativního, neboli empirického výzkumu. Tuto variantu jsem si zvolila kvůli její jednoduchosti a přehlednosti. Na rozdíl od kvalitativního výzkumu je možno zaměřit se na větší počet respondentů, výsledky jsou jednoznačnější a snadněji se vyvozují přehledné výsledky, zejména pomocí tabulek. Autoři jiných diplomových prací většinou volí internetové vyplňování, kdy internetový formulář zašlou na emailovou adresu mnoha základním a středním školám v České Republice. Tímto způsobem zcela jistě získají velké množství dat, ale výsledek často nemá správnou vypovídající hodnotu a neodpovídá celoplošně všem školám v zemi. Školy totiž takovýmito emailům s žádostí o vyplnění několikastránkového dotazníku často nevyhoví, zpráva se vůbec nedoručí a vrátí zpět či je odmítají z důvodu časové tísně.

Projekt jsem realizovala využitím dotazníkového systému portálu Survio (www.survio.com) a do šetření se v průběhu měsíce prosince 2013 a ledna roku 2014 zapojilo 410 respondentů ze základních škol města Hranice a okolí (okres Přerov). Dotazník je umístěn v přílohouvé části a sestává z dvaceti otázek. Do internetového formuláře jsem následně odpovědi sama zaznamenala, neboť nebylo technicky proveditelné, aby děti samy dotazník vyplnily přes internet. Školy mi umožnily osobní návštěvu a prostor na vyplnění mnou přinesených formulářů. Internetový výzkum je sice méně nákladný, časově úspornější s ohledem na sběr dat, ale snižuje efektivitu díky nepoctivosti žáků či neúplnému vyplnění dotazníků. Osobně považuji tento způsob řešení za šťastnější, neboť jsem měla jistotu úspěšného vyplnění, reálného zájmu škol a pocítovala jsem odpovědnost žáků. Vzorek 410 dětí je celkový součet ze tří základních škol v okolí mého trvalého bydliště, a to Základní školy Struhlovsko, Základní školy 1. máje a Základní školy Drahotuše. Dále je potom součástí vzorek dětí víceletého Gymnázia Hranice, který sestává ze dvou tříd. V rámci ochrany zájmů dětí jsem si schůzky domluvila s výchovnou poradkyní, po předchozím schválení ředitele či ředitelky školy a sběr jsem realizovala osobně formou papírových dotazníků, které děti v hodině vyplnily. Základní škola Šromotovo svou účast odmítla z důvodu časové tísně a vyčerpaného programu.

Zvolila jsem žáky sedmých, osmých a devátých tříd tak, aby věkově odpovídali

dětem v rozmezí 12 - 15 let. Tuto věkovou skupinu považuji za nejrizikovější vzhledem k pubertálnímu stádiu vývoje, ve kterém jsou děti nejvíce naivní, plné očekávání a snadno zranitelné. Počet respondentů se mi pro výstup z hodnocení dotazníků jeví jako dostačující. Výsledek vyjadřuje postoj dětí hranických škol k problematice a statistické zpracování údajů by mělo mít vypovídající hodnotu o povědomí dětí z malého města o internetové kriminalitě. Protože zde na gymnáziu stále studuje má mladší sestra, vývoj v mém rodném městě má pro mě zásadní a osobitý význam.

10.2 Výzkumný záměr

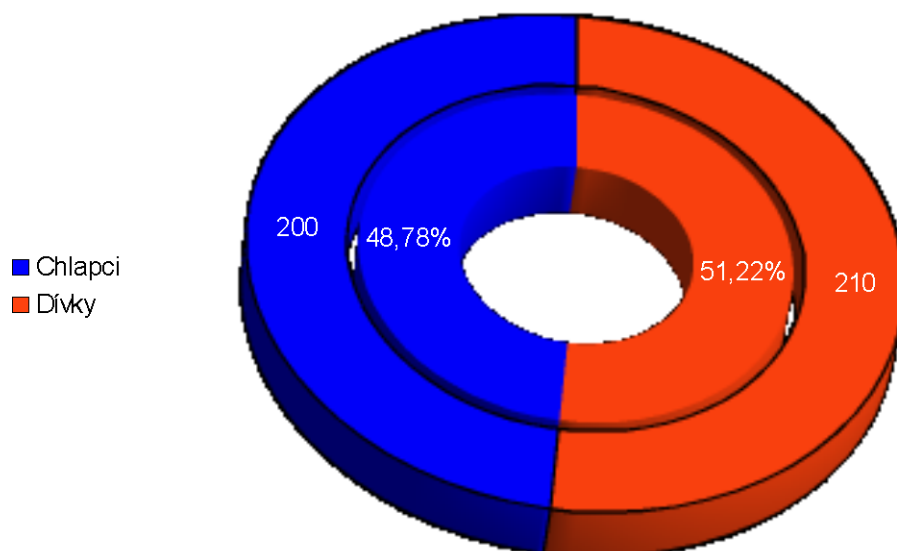
Cílem bylo zjistit, zda mají děti zkušenosti s kybergroomingem, sextingem, kybersexem a pornografií. Zkoumala jsem rozsah rizikového chování, nepříjemných zkušeností dětí, komunikaci doma s rodiči, zodpovědnost a přístup dětí k internetu, oblast preventivních opatření ve školách. Zmapování kazuistik obětí kybernetické kriminality a zjištění příčin či souvislostí, které vedou k viktimizaci obětí, jsem se následně pokoušela zjistit v sekundární diskuzi s dětmi pod dohledem pedagoga. Dále jsme v rámci besedy zkoumali informovanost a povědomost žáků o četnosti využívání internetu, sociálních sítích, možných hrozbách na internetu. Zejména jak velká je ochota dětí komunikovat s neznámými osobami, které je kontaktují, setkávat se s takovými lidmi a sdílet intimní fotografie či nahrávky. Mnohé se rády rozovídaly o sdělování osobních údajů v rámci služeb internetu, zodpovědně odpovídaly, že osobně citlivé informace nezveřejňují a pokoušely se dát rady ostatním dětem. Nicméně z osobních zkušeností vím, že některé děti bývají rády středem pozornosti a takové údaje na internetu zveřejňují hojně, byť jsou dostatečně upozorněny na možná rizika sdílení.

Pro lepší orientaci v tématu je nutné pochopit psychické stavy obětí i pachatelů. Oběť má často problém s neodhalením nebezpečnosti situace, nerozpozná hrozbu, zpočátku bývá lhostejná, neuvědomuje si možné následky. Další částí výzkumu byly zkušenosti respondentů se sociálními sítěmi, jinými portály určené zejména pro dětské uživatele a uchycení těchto platform jako potenciálního prostředí pro zneužití osobních dat a dalších nebezpečných praktik ze strany útočníků. Poslední část byla zaměřena na vzdělávání žáků o internetové bezpečnosti, zásadách správného užívání médií a prevenci kyberkriminality.

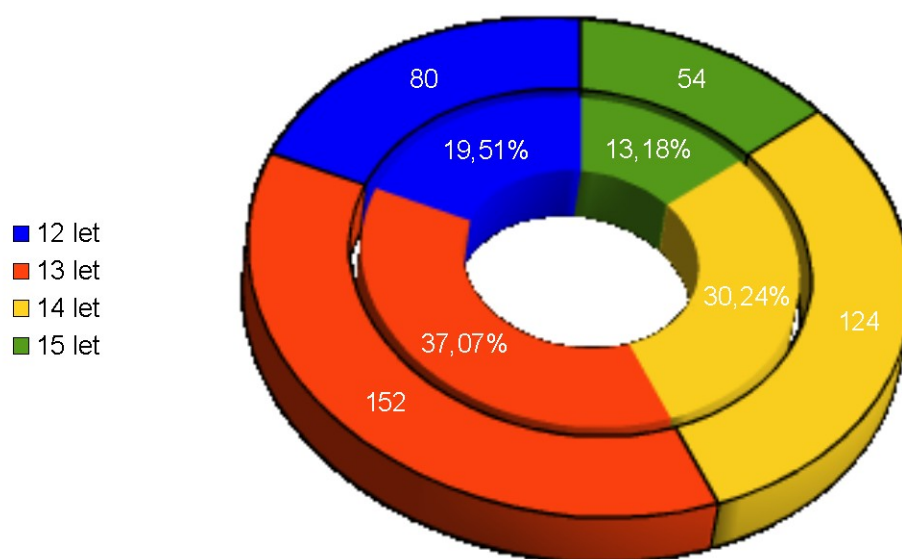
10.3 Výsledek výzkumu

V celkových 20-ti výzkumných otázkách jsem si stanovila různé proměnné. Zejména proměnná intervalová, pro stanovení věku. Dále pak nominální, aby respondent vyjádřil své pohlaví. Ordinální proměnné, které na rozdíl od nominálních mají své pořadí, jako je např. nejvyšší dosažené vzdělání, jsem ve výzkumu nepoužila. Vzorek byl vytvořen z celkového počtu 200 chlapců a 210 dívek. V procentuálním vyjádření je tedy výsledek dle pohlaví téměř 50% na 50 %. Respondenti se nacházeli zejména ve věku 13 let. Nejmenší počet dětí pak dosáhl věku 15 let.

1) Počet odpovědí dle pohlaví dětí a procentuální zastoupení

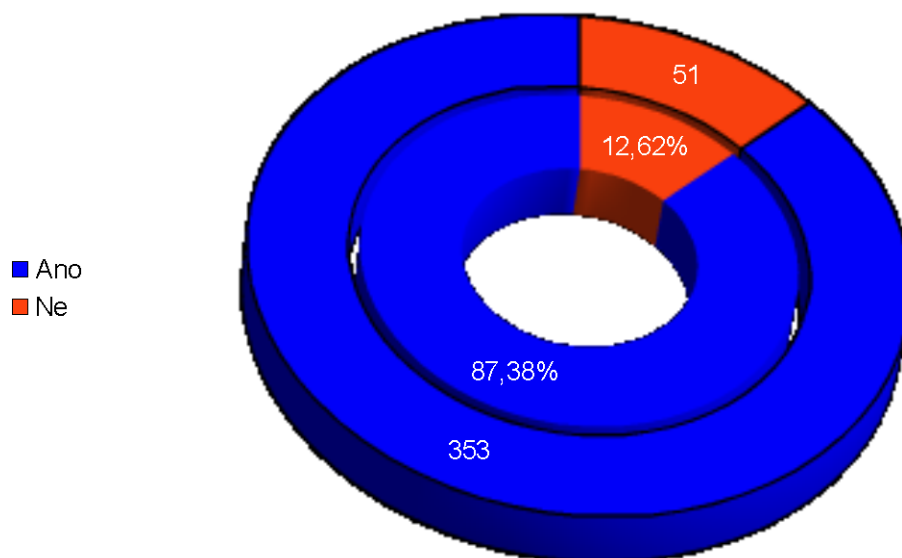

2) Zastoupení dle věku

Sociální sítě jsou již nedílnou součástí naší moderní společnosti. Je téměř nemyslitelné, aby některé z dětí tyto platformy neznaly. Nicméně 12,62 % odpovědělo, že tyto stránky nenavštěvuje. Věřím, že každé dítě o nich však alespoň slyšelo, nicméně zejména kvůli doporučení rodičů jim příliš neholdují, jak jsem se později dozvěděla od dětí v diskuzi.

3) Početní zastoupení dětí, které navštěvují sociální sítě

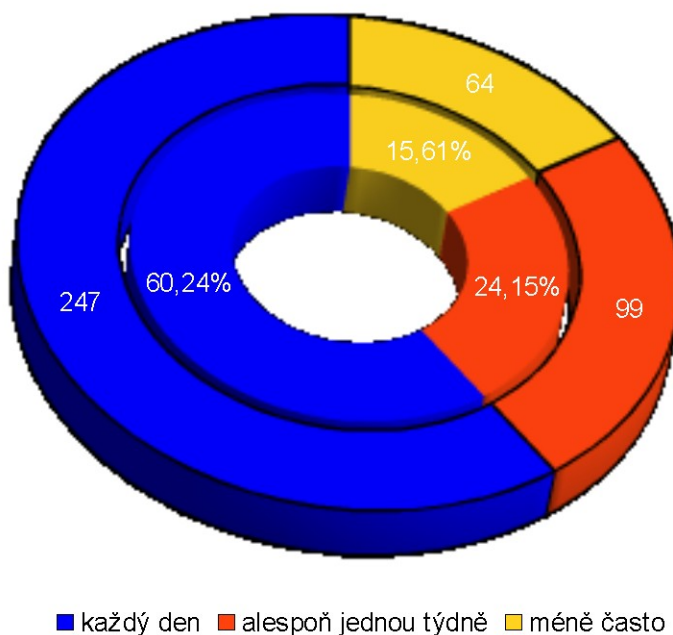

Další otázka sestávala z textové odpovědi, kdy děti uváděly konkrétní sociální sítě, jež navštěvují. Ve 30 případech dítě nevyplnilo žádnou odpověď, nejčastěji uváděly Facebook, Ask.fm, Skype, Twitter či Libimseti.cz.

Odpověď „každý den“ uvedlo 60,24 % respondentů u otázky hojnosti návštěv příslušných stránek. Tyto stránky dále alespoň jednou týdně proklikává 24,15 % dětí. Téměř všechny k nim mají přístup doma a pouze mizivé procento za tímto účelem navštěvují své kamarády. Také knihovna se nestala oblíbeným místem pro využívání internetových služeb pro tyto děti. Volný přístup k internetu z domova bezpochyby zvyšuje možnost kybernetické viktimizace. Pro srovnání s kvantitativním výzkumem Lenky Hulanové 70 % respondentů, kteří internet využívají ve svém pokoji, se již alespoň jednou osobně setkalo s cizím člověkem z internetu.¹³⁰ Dítě se většinou doma cítí bezpečně, zvláště ve svém pokoji je izolováno od dohledu rodičů a ne zcela správně si uvědomuje hrozby.

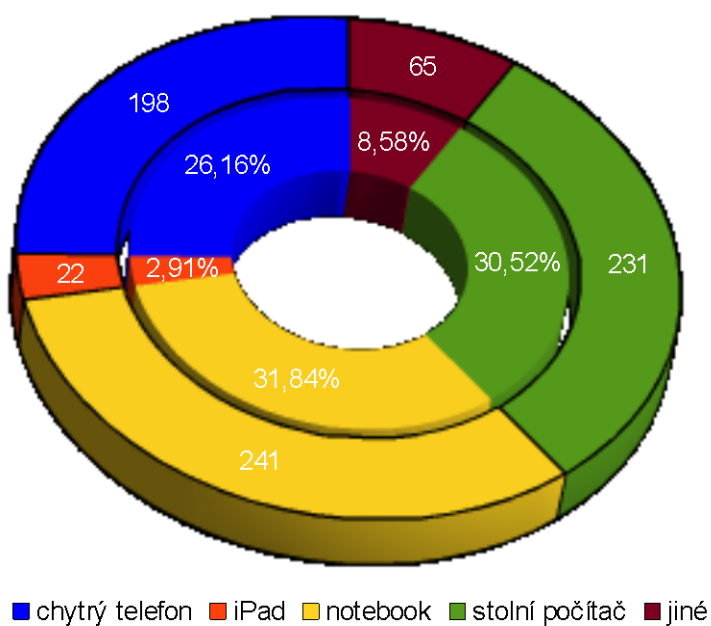
¹³⁰ HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. 1. vyd. Praha: Triton, 2012, s. 148.

) Četnost návštěv internetových stránek

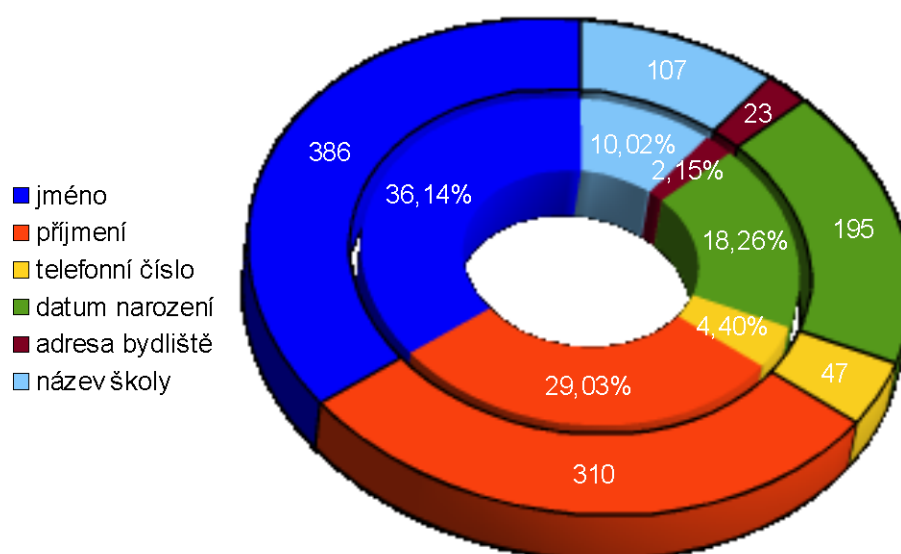
Více než polovina dětí využívá k prohlížení přenosný nebo stolní počítač, 48,29 % se pyšní i chytrým telefonem, který v dnešní době snadno zahlédneme i v ruce dítěte v kočárku.

7) Druh přístroje pro návštěvování internetových stránek

Virtuální komunikace s neznámými osobami na internetu patří mezi potencionálně rizikové chování, zejména proto, že dítě je vystaveno tlaku dospělého člověka, může být lehce manipulováno, trýzněno psychicky i fyzicky. A tímto se dostávám k další části výzkumných otázek, a to na téma kybergrooming. Neznámý člověk může dítě požádat o zaslání fotografií, nesdělování informací rodičům o jejich konverzaci, naopak o přílišné sdělování osobních až citlivých údajů o dítěti. Všechny tyto aspekty jsou vysoce alarmující. V otázce číslo 8 děti uváděly, že na Facebookový profil bez výčitek uvedou své jméno, většina i své příjmení, což pokládám za velký zásah do soukromí. Osobně na svém profilu nemám ani tyto dva základní údaje a vystupuji pouze pod přezdívkou, jelikož jsem si sama zažila útoky na mou osobu. Téměř 50 % dětí uvádí, že by uvedlo své telefonní číslo. Takový zásah do soukromí může vést k negativním jevům jako je především kyberšikana či kyberstalking, kde má útočník oběť stále na telefonu. Patologické komunikační praktiky mohou vést až ke kriminálnímu jednání, kterým je nutno předcházet co nejdůkladněji. Po zavedení aplikace instant messenger¹³¹, který umožňuje lokalizování polohy oběti i při psaní na Facebooku, je telefonní číslo pro útočníka již nadbytečné. Adresu bydliště uvádí pouze 5,61 %, což považuji za uklidňující informaci. Některé děti uvedly i PIN své kreditní karty, což pro mne bylo velmi zarážející a považuji to spíše za omyl kvůli nedůkladnému porozumění funkci kreditní či debetní karty.

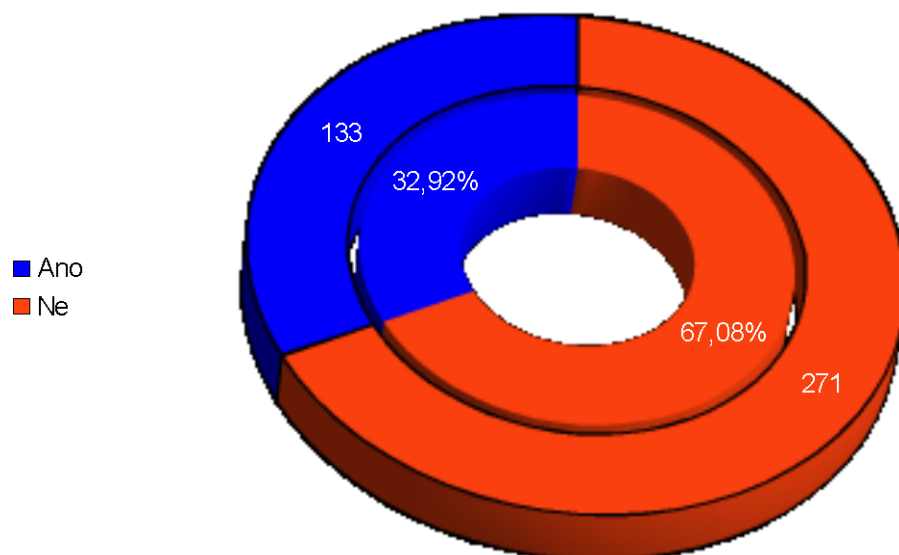
8) Početní zastoupení druhů zveřejňovaných osobních údajů

¹³¹ Tato aplikace, zejména pro chytré telefony, je internetová služba, která umožní uživatelům sledovat aktuální připojení přátel, zaslání zpráv, chatování, přeposílání souborů a hlavním prvkem je "reálný čas", kdy se vše odehrává v rámci milisekund.

32,92 % respondentů přiznalo, že si pomocí těchto stránek hledá nové přátele. Je to velmi snadné, mnohdy anonymní a dítě tak může snít svůj virtuální život, který ve skutečnosti nemusí žít. Většina ovšem tímto způsobem nové známosti cíleně nevyhledává.

9) Početní zastoupení dětí, které vyhledávají prostřednictvím internetu nové známosti

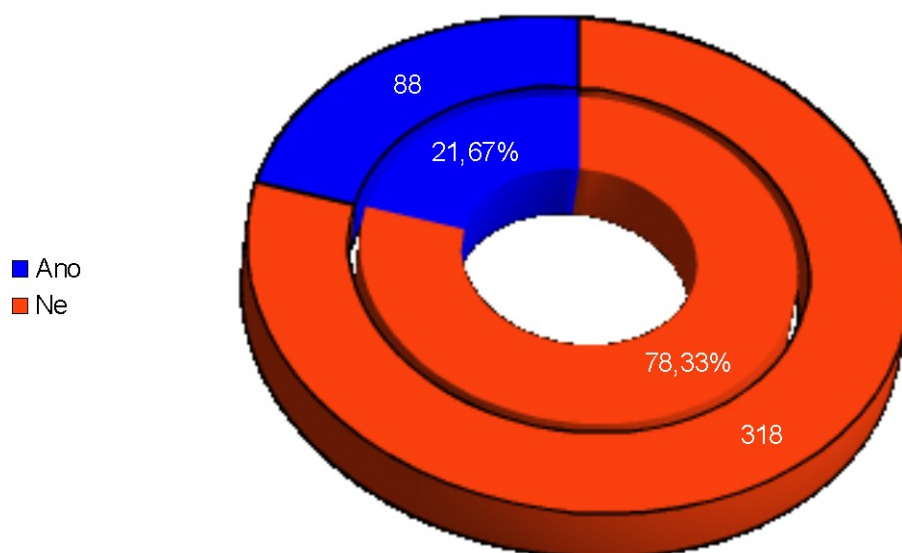

V desáté otázce se zabírám fotografiemi a obrazovým záznamem. Otázka byla zaměřena na vylákávání fotek z obětí, byť i dětí oděných, popř. online přenos přes webovou kameru. K mému překvapí odpovědělo záporně více než 78 % dětí. Tamější žáci se nesetkali s cizincem, jenž by vyžadoval jejich fotografie. Z vlastní zkušenosti vím, že již před více jak deseti lety, kdy technika ještě nebyla na tak vyspělé úrovni, útočníci požadovali zaslání fotografií i prostřednictvím České pošty. Pokud by internet a volná dostupnost různorodých explicitních obrázků či videí zmenšila touhu pachatelů po osobních fotografiích dětí, bylo by to jen ku prospěchu. Ovšem z takto nedostatečného vzorku není možno v této otázce přijímat závěry a kazuistika jiných výzkumů naopak ukazuje, jak jsou děti v tomto ohledu sdílné. Díky volnému přístupu k datům, informacím, svým osobním obrázkům, jež děti poskytují veřejně, se pachatel dostane k fotografiím, aniž by o ně žádal. Zejména sociální platforma Instagram umožňuje za pomoci hashtag¹³² symbolu sledovat fotky lidí na celém světě, a to veřejně. Sdílením fotografií se děti vystavují obrovskému riziku.

¹³² Hashtag je slovo nebo fráze označená znakem „#“. Význam slova označeného tímto symbolem je dnes chápán jako forma klíčového slova. Nejčastěji je využíván v informačních systémech k "jednoznačnému" označení článků, dokumentů nebo jejich částí, popřípadě klíčových, či podstatných slov. Krátké příspěvky na mikroblozích nebo na sociálních sítích mohou být označeny umístěním „#“ před významná slova (dle Wikipedie.org)

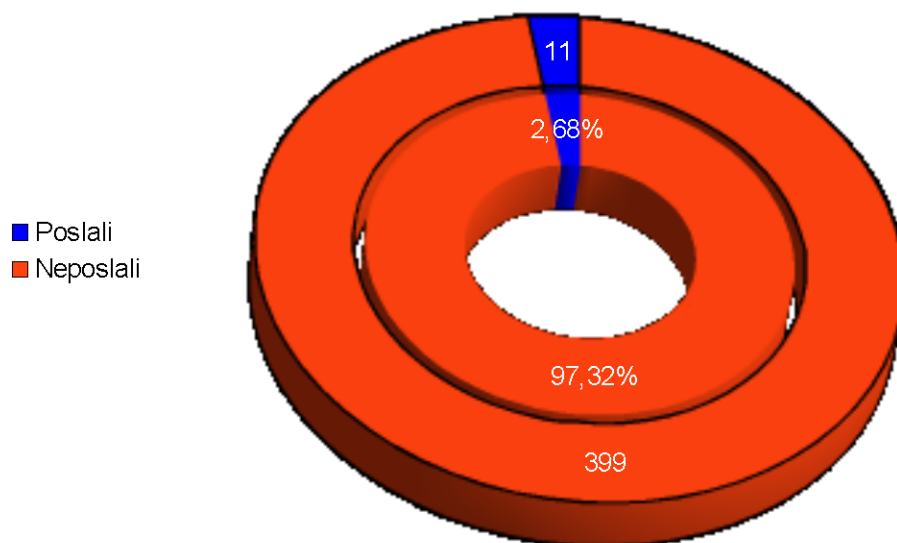
Byť jen obličej dětí, jež jsou zveřejňovány více než polovinou uživatelů, bývají pádným nástrojem k vydírání směřujícím k sexuálnímu násilí. Často si však oběti zasílají s útočnými sexuálně laděné fotografie pro navození vzrušivé a erotické nálady, navázání mileneckého či partnerského vztahu. Děje se tak často přes služby internetu nebo pomocí obrázkové zprávy mobilním telefonem. Takovýto jev označujeme za sexting, což je odesílání či přijímání lechtivých obrázků, zpráv či videozáznamů. Zejména dívky si však částečně obnažená těla samy veřejně zpřístupňují široké veřejnosti na internetu, útočník tak o ně sám nemusí žádat. Takové materiály mohou opět sloužit jako nástroj k vydírání, ponižování či diskriminování oběti.

10) Počet dětí, které byly kontaktovány cizí osobou

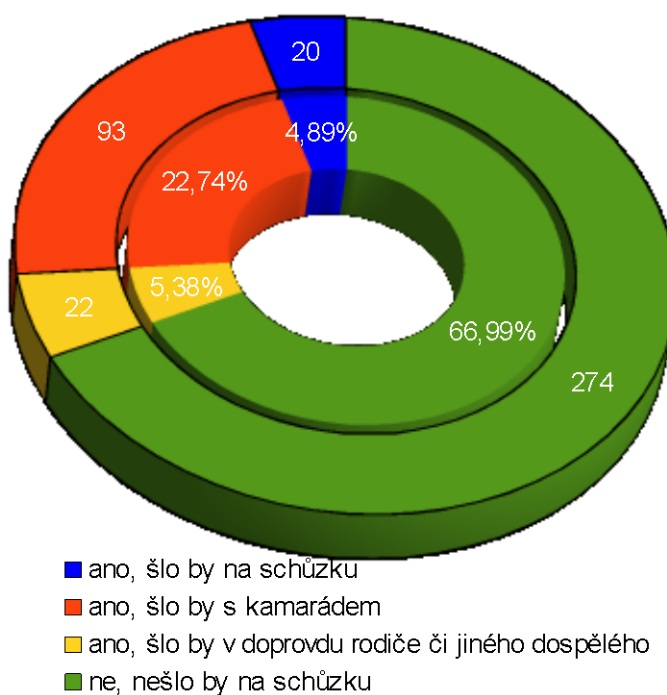
Na sexting je zaměřena také otázka číslo 19. Téměř všichni respondenti odpověděli na tuto otázku záporně. Osobně se domnívám, že děti na tuto otázku neodpovídaly zcela upřímně, neboť tento výsledek neodpovídá závěrům jiných výstupů a jistě by tato oblast stála za další průzkum. Děti se mohly obávat prozrazení či pociťovat stud a zkušenost potlačovat. Zvláště pro citlivé a zranitelné děti je obtížné rozpoznat, kdo je pravým přítelem a kdo stále pouhou cizí osobou. Díky své důvěřivosti rozesílají eroticky laděné fotografie či videa bez obav. Pro některé to je rutinní záležitostí, stejně tak jako pro jiné sdílení obrázků jídel. Následky ale bývávají mnohdy tragické.

19) Početní zastoupení dětí, které zaslaly svou explicitní fotografii

Jedenáctá otázka byla směřována na oblast setkání se s potenciálně nebezpečnou osobou. Dlouhodobá komunikace s obětí „probourává ledy“ a útočník tak k dítěti proniká velmi snadno. I přesto, že většina respondentů by se k samotné schůzce neodhodlala, až 22,74 % by požádalo svého kamaráda o připojení se, 5,38 % by souhlasilo jen za doprovodu rodiče a 4,89% dětí by na schůzku přišlo zcela samo.

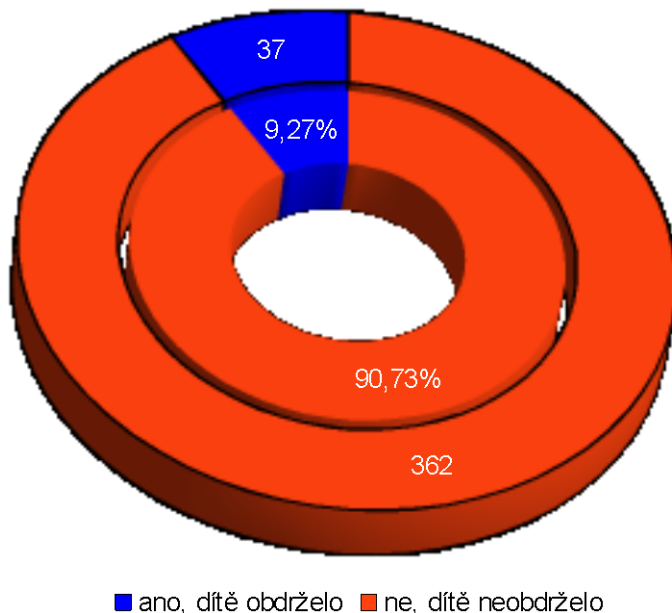
11) Pravděpodobnost setkání se dítěte s cizí osobou

Zejména v případě schůzek s rádoby modelingovými agenturami či fotografy se dívky bojí přijít samy, proto žádají přítomnost rodiče nebo alespoň kamarádky. Ovšem kvůli následnému nesouhlasu jedné ze stran, ať už zákazu rodičů či odmítnutí přítomnosti další osoby agenturou, se na tato setkání vypraví sama. A to je velmi rizikové jednání. Sama se v prostoru modelingu pohybují 10 let a jsem s riziky obeznámena. Po nastolení několika modelových situací z praxe jsem usoudila, že by se většina dětí na schůzku dostavila, ovšem v dotazníkovém řešení odpovědělo opačně. Rodiče se snaží držet děti v bezpečí, ale je zcela nemožné mít úplnou kontrolu nad přístupem dětí k internetu. Navíc pro děti je mnohdy výzvou testovat hranice chování rodičů.

Zkušený a bystrý manipulátor ví, co dětem slíbit, co říci, jak se vcítit do jejich kůže, aby získal plnou důvěru a schůzka se uskutečnila. Taktéž ve dvanácté otázce odpověděla většina dětí, že jim nikdy neznámá osoba nezasílala vulgární obrázky či videa. Závisí to na uchopení samotné otázky, neboť za známou osobu může dítě považovat skutečně neznámého člověka. Tudíž rozlišit, kdo je a není naším přítelem, může být obtížné a nejasné.

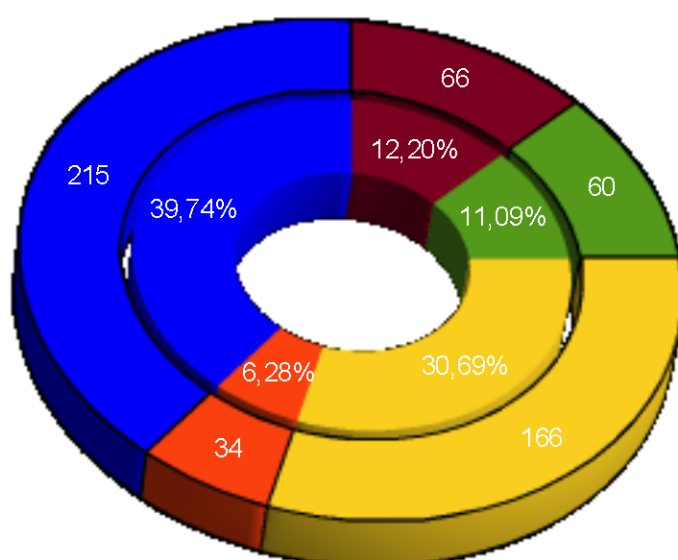
12) Zasílání explicitních záznamů či obscénních internetových stránek dítěti cizí osobou

K ukončení nežádoucího kontaktu děti zvolily svěřením se rodičům, což se stává ve většině případů, bohužel však mnohdy až v krajních mezích, kdy je hrozba reálná. 40,49 % dětí by se poradilo s kamarádem, ale téměř třetina žáků by si nevěděla rady či by o pomoc nepožádala. Největší komplikací je následný stud, jenž stíhá většinu dětí.

Samy mívají pocit viny, situace je pro ně velmi trapná a obávají se posměchu. V mnoha případech je k takovému pocitu ovšem zmanipuluje sám útočník. Ze strachu děti mlčí, trpí depresemi, ale navenek to nedávají znát. Na pedagoga či výchovného poradce by se obrátilo pouze 8,29 % dětí. Učitel je mnohdy velkou autoritou, ovšem žáci v ně nemívají přílišnou důvěru. Pociťují stav selhání a v učitelových očích se snaží být těmi nejlepšími. Naopak pro jiné nejsou žádným vzorem, proto nepovažují učitele za vhodnou osobu, která by o daném problému měla vědět a radit jim.

13) Druh ukončení kontaktu s neznámou osobou

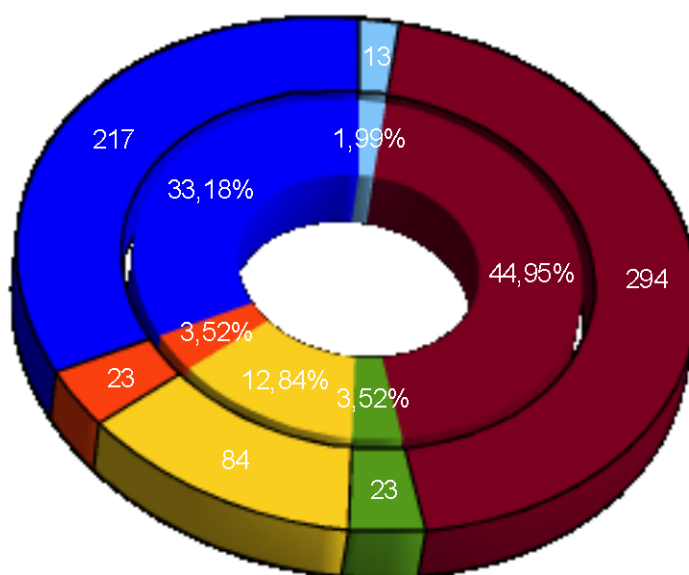

■ svěření se rodičům ■ svěření se pedagogovi ■ svěření se kamarádovi
 ■ nesdělení trápení ■ nejasné řešení

Více než jedna čtvrtina nezodpověděla otázku číslo 14, která se zaměřovala na jméno konkrétních internetových stránek či telefonní číslo, jež by byly dětem nápomocny v případě nouze. Vysoké povědomí mají o Lince bezpečí, některé děti dokonce uvedli konkrétní telefonní číslo. Právě pracovníci krizové linky jsou většinou první osoby, jež se o problému dozví. Dále by se obraceli na časopis Bravo či by útočníka blokovali na facebookových stránkách.

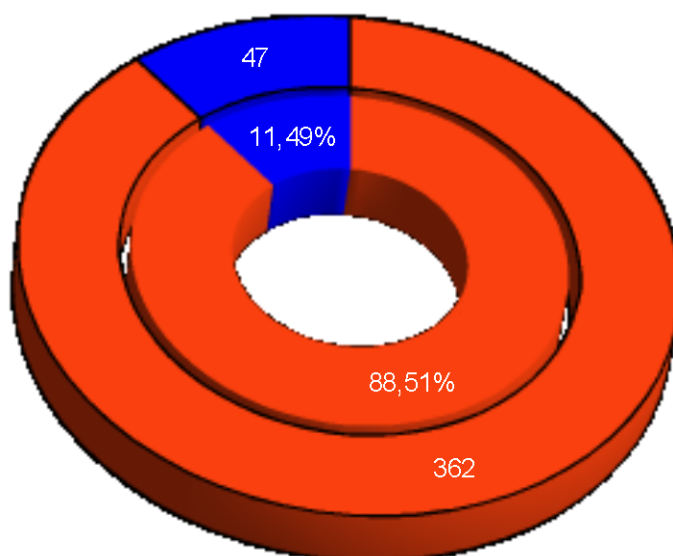
V patnácté otázce se projevila vysoká informovanost dětí o potencionálních rizikových následcích schůzky s neznámou osobou. Až v 71,71 % si znalosti odnesly ze školy, což je úctyhodné. Školský systém v této oblasti funguje. A jak jsem se sama informovala, základní školy pravidelně pořádají besedy s odborníky, výuka probíhá v hodinách občanské výchovy a děti jsou podněcovány k využívání služeb výchovného poradce a tzv. důvěrné schránky k vyřešení jejich problémů. Více jak polovina žáků by se svěřila rodičům, což považuji za přirozené a správné. Ovšem jak lze vidět, nejsou to všechny děti, a to je smutné. Základem by měla být rodina a pokud dítě nemá pevné základy a důvěru ve svém vlastním domově, může být lehce zranitelné a ovlivnitelné. Oběť často žije ve strachu, má pocit viny a mnohdy nechce riskovat zklamání, že by si rodiče nevěděli rady a nedokázali pomoci. Iniciativu do svých vlastních rukou přebírá 20.49 % respondentů. Naštěstí pouze 3 % dětí byla vystavena takovému riziku. Pouze 11,49 % dětí se setkalo se slibem úplaty či výhody za uskutečnění sjednané schůzky. Sexuální predátoři za uskutečňovanou schůzku či zaslání fotografie často nabízejí úplatky ve formě materiálních hodnot a příslibů. 47 dětí se s takovou nabídkou již setkalo.

15) Povědomí dětí o nebezpečí kontaktu či hrozbě spojené se setkáním se s cizí osobou

- ano, řekli jim to rodiče
- ví ze zkušenosti kamaráda
- ano, vědí sami
- ne, nikdo jim o tom nic neřekl
- ano, vědí ze školy
- již mají zkušenost

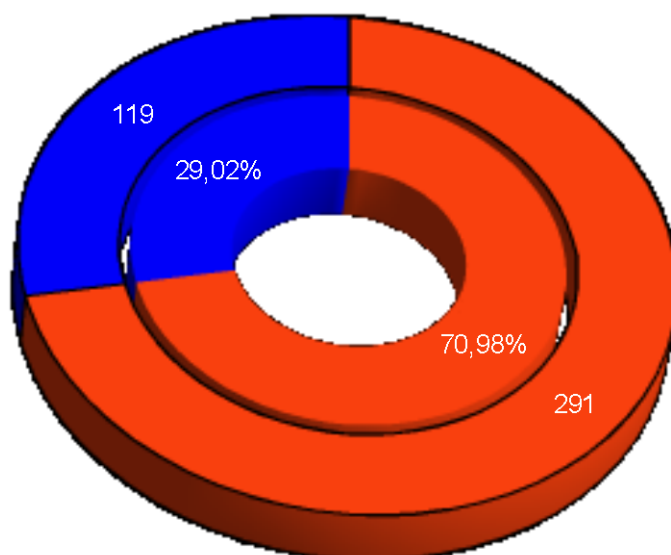
16) Nabízení dárku útočníkem výměnou za nemravnou fotografii či osobní schůzku

■ ano, dítě nabídku obdrželo ■ ne, dítě se s tímto jevem neseťkalo

Falšované zprávy o výhře jsou jedním z nástrojů, jak útočník z oběti vyláká osobní údaje. Dítě je přesvědčeno, že právě ono vyhrálo iPhone 5 a bezmyšlenkovitě zasílá veškeré informace o své osobě na útočnickou emailovou adresu. Téměř jedna třetina již má takovou zkušenost. Jednou z dalších oblastí falešného prostředí jsou útočníci, jež se vydávají za modelingové agentury, scouty¹³³ a fotografy.

17) Zkušenost dětí s falšovanou zprávou

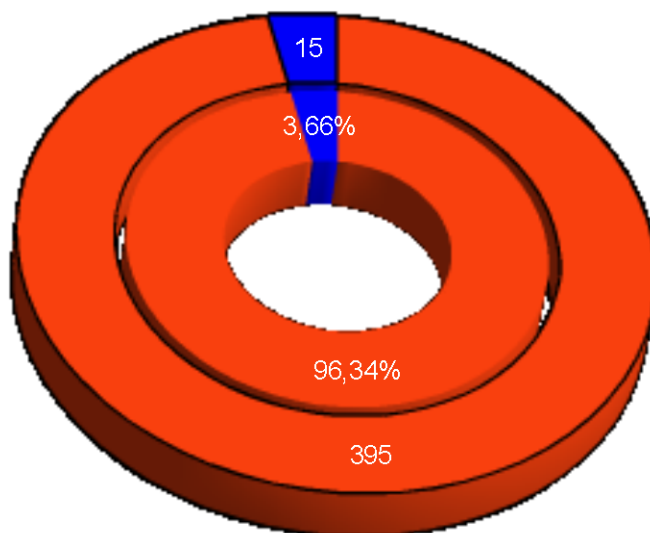

■ ano, obdrželo ji ■ ne, neseťkalo se s ní

¹³³ Scout (česky skaut) vyhledává nové, zajímavé tváře pro modelingové agentury. Může být zaměstnancem modelingové agentury, externím spolupracovníkem či pracovat nezávisle pro vícero agentur.

Osmnáctá otázka, zda byla dětem přislíbena sláva v podobě modelky či herce, je zodpovězena 96,34 % dětí záporně. Ovšem v pozdějším věku se procentuální poměr obrací a mládež se vzhlíží ve svých dětských snech, které touží zrealizovat. Proto se také nechá snadněji zmanipulovat. Děti pod patnáctý rok věku jsou však většinou pod častým dohledem rodičů a není pro ně snadné či možné, aby navštívili od místa bydliště vzdálený casting.

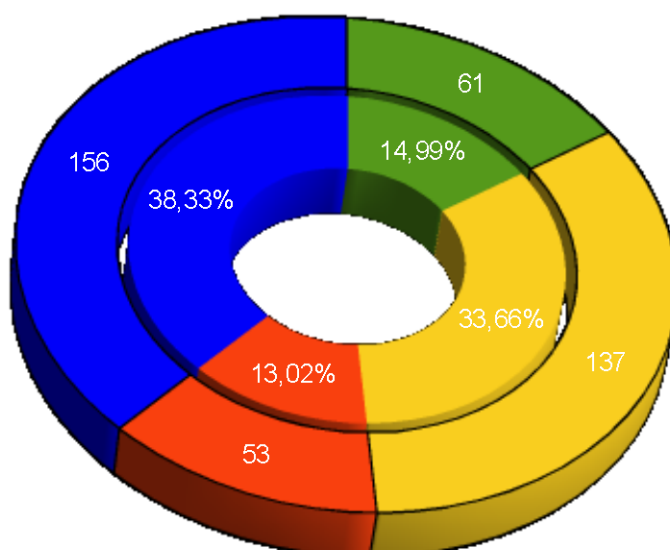
18) Přislíbení kariéry slavné osobnosti

■ ano, dítě dostalo takovou nabídku ■ ne, dítě se s takovou nabídkou nesetkalo

Poslední otázka je také zaměřena na informovanost žáků. Třetina projevila zájem o již ve školách probíhající odborné besedy, třetina potvrdila, že mají ze školy dost znalostí a je to pro ně takto vyhovující, 13 % dětí se o téma zajímá raději samo a zbytek o téma neprojevuje zájem. Zřejmě nejsou dostatečně motivováni k vyhledávání takových informací.

20) Touha dětí po dalších informacích o této problematice

■ zájem o informace ve škole ■ zájem o vlastní vyhledávání
 ■ již mají dostatek informací ■ nezájem o informace

10.4 Závěr

Výsledky výzkumu jsem poskytla všem zúčastněných základním školám a těšila se pozitivní zpětné vazbě. Mohu říci, že zástupci škol byli velmi vstřícní, o tematiku se sami dříve již zajímaly, poskytují dětem výuku i školící kurzy odborných agentur a mají zájem o poskytování dalších užitečných informací jak děti nejlépe chránit před nástrahami kyberprostoru. Do procesu osvětového procesu bych lépe zapojila rodiče a propojila komunikaci škol v rámci společných aktivit v této oblasti.

Osmou otázkou, která pojednává o zveřejňování osobních údajů, považuji za problematickou a doporučuji dbát zvýšené opatrnosti při komunikaci s neznámými lidmi. Děti by měly být poučeny o možných následcích a co nejvhodněji si zabezpečit svůj osobní profil na sociálních sítích. Osobně na Facebooku vystupuji pod přezdívkou a považuji to za bezpečnější. Znalost dětí bych se snažila prohloubit v oblasti kybergroomingu a sextingu, přiblížila bych jim možné škodlivé dopady a poukázala na společenskou nekonformnost takového jednání. Stejně tak opatrná bych byla v otázce navazování nových kontaktů přes internet. Kladla bych důraz na „pravé přátelství“ a apelovala na děti, aby v případě sdělování informací byly zvláště obezřetné. Kupříkladu by se měly děti zamyslet a zvážit, zda by své osobní citlivé údaje či fotografie byly ochotny zcela dobrovolně poskytnout k nahlédnutí široké veřejnosti, neboť i takto otevřeně může facebookový profil figurovat. Nejvíce mě překvapil výstup z desáté otázky, která byla zodpovězena většinou dětí záporně. Doporučovala bych další dotazování a diskuzi v oblasti kontaktování cizí osobou. S ohledem na třináctou otázku bych prohloubila důvěru mezi učitelem a žákem, poukázala na možnost obrátit se s problémem na pedagoga, aby se dítě nestydělo svěřit se, nabylo pocitu, že pomoc lze hledat nejen u rodičů, ale i v jiných kruzích. Co se týče osmnácté otázky, zasvětila bych děti do života, který je plný nástrah a zdůraznila, že příslibení slávy ve sféře herectví či modelingu musí stát na reálném podkladu a obrnila je před naivitou a sněním.

V rámci osvěty, preventivního chování a bezpečného užívání internetu jsem školám nabídla spolupráci a uskutečnění bezplatné besedy, kde bych si se žáky o problematice pohovořila, poskytla užitečné rady a podělila se o osobní zkušenosti, neboť jsem se sama ve věku 13 let stala obětí kybernetických útoků a i věkem mohu na děti působit důvěryhodně a být jim blízko. Předním výstupem mé intervence bylo zmapovat povědomí žáků a nástrahách kyberprostoru, nalézt slabá místa jejich informovanosti a pokusit se přispět k nápravě. Principem základní prevence rizikového chování je výchova ke zdravému životnímu stylu, pozitivního sociálního chování a rady, jak zvládat nelehké osobní situace.

O mé aktivitě jsem informovala redakci místních novin Přerovský a hranický deník, s jejímiž zástupci jsem se dohodla na publikování výstupu dotazníku. Panem Machem z Hranického regionálního zpravodajství- TVMACH mi bylo přislíbeno natočení TV reportáže na dané téma. Důslednou prevenci považuji za nejdůležitější faktor této problematiky. Je nutné neustále informovat veřejnost, připomínat rizikovost internetu a byť bych pomohla alespoň jednomu dítěti před kybernetickým útokem, naplnila by tak má intervence cíl výzkumu.

11 Úvahy de lege ferenda

Za významnou považuji plánovanou ratifikaci Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a pohlavnímu zneužívání parlamentem ČR. Tato vymezuje řadu preventivních opatření jako výběr a školení osob pracujících s dětmi, výchovu a kvalitnější osvětu dětí či dohled nad potencionálními pachateli. Lanzarotská konvence jistě přispěje ke kvalitnější ochraně dětí před sexuálním násilím. Myslím, že přinese velké změny i ve školství, kde je stále potřeba rozvíjet důslednější sexuální a vztahovou výchovu. K dětem by se mělo dostat více informací nejen o sexu, ale hlavně o fungování života celkově. Zaměřila bych se na podávání vhodných a komplexních výukových materiálů, navýšení hodin rodinné a jiné výchovy a především zajistila, že se bude o problematice opakovaně a veřejně hovořit.

Děti v době pořizování obscénních fotografií či videí s ohledem na jejich rozumový a mravní vývoj často nemohou dostatečným způsobem zvážit možné důsledky svého jednání, o němž mnohdy neví, že je nejen protizákonné, ale i trestné. Může se však snadno jednat o bezdůvodný zásah státu do soukromoprávní sféry jednotlivce a na základě zásady ultima ratio, racionalizace trestní justice a celkové snahy o zmenšení extenze trestního práva jej lze považovat za nadbytečný. Položila jsem si otázku, zda právní normy s přísně vymezenými mantinely ochrany, jež primárně slouží dětem proti útokům predátorů nebo před vzájemnými útoky dětí, bez alternativních forem řešení, jež se mají upřednostnit, se ve výsledku mohou stát vážně škodlivým omezením a trestem pro děti samotné. Zejména v oblasti sextingu, který je hojně rozšířený a nemusí být společensky škodlivý. Osobně souhlasím s legálně zakotveným postihem takového jednání, neboť by v opačném případě mohlo dojít ke zneužívání a děti by nabyly pocit, že pořizování a zasilání explicitních materiálů, zobrazující jejich nahá těla, jsou nejen legální, ale i morální. Stejně tak otázku vidí VB, která sice jednání považuje za trestné, ale děti stíhány nejsou. Otázku posuzování trestnosti přenechává výhradně CPS (Crown Prosecution Service).¹³⁴ V rámci mezinárodních a unijních závazků je nezbytné činnost s dětskou pornografií postihovat, bylo by však vhodné uvažovat o rozdělení forem dětské pornografie, zvolila bych odlišný postup a postih pro šíření mezi osobami staršími 15-ti let. Je nutno vzít v potaz zásadu ultima ratio, kde např. natáčení erotického videa dvou mladistvých partnerů pro soukromý účel nepovažuji za trestný čin výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií pro nedosažení hranic společenské škodlivosti.

134 GILLESPIE, A., HIRST, M. *Child exploitation and communication technologies: law, policy, and practice*. Bristol: Russell House Pub., 2008, 11 p.

Formálním pojetím trestného činu se znemožnilo citlivějšímu reagování na případné tvrdosti zákona jak tomu bylo v předchozí úpravě, zohledňoval se tak např. nepatrný věkový rozdíl mezi pachatelem a obětí trestného činu pohlavního zneužívání za uvážení nízké nebezpečnosti pro společnost.¹³⁵ Toleranční princip věku bych shledávala za výhodný zejména u zasílání obscénních materiálů mezi mladistvými.

Je další zavádění nových skutkových podstat v kyberprostoru potřebné? Novelizace trvají příliš dlouho a prostor se tak stihne několikrát změnit. Právní řád do jisté míry stačí, není potřeba rozlišovat podvod klasický a kyberpodvod. Neustále se vedou živé diskuze o změnách nedokonalých ustanovení, např. § 193b TZ. V praxi je velmi nesnadné prokázat úmysl a snadno tak usvědčení ztroskotá na subjektivní stránce. V praxi si lze představit, že útočník předstírá vylákání dítě za účelem krádeže a nikoli sexuálního zneužití. Stejně tak je subjektivní stránka těžko prokazatelná u ustanovení § 231 TZ. Ustanovení § 230 či § 232 TZ se v praxi téměř nevyskytuje. § 193b TZ chrání pouze děti mladší 15 let, otázkou tak pro mě zůstává, zda si starší děti, na které může mít kybergrooming stejný dopad, nezaslouží stejně silnou ochranu.

Další pro mě významnou skutečností je otázka zabránění sekundární viktimizaci v průběhu soudního řízení a viktimizaci terciální. V některých případech je bohužel oběť vystavena velkému nátlaku, a to ze strany rodiny, kdy jí je vyčítáno zapříčinění trestního stíhání člena rodiny. To má za následek větší traumatizaci oběti, než vlastní vyšetřování spáchaného činu. Minimalizovala bych zásahy na nejnutnější a především se pokusila zkvalitnit odbornost pracovníků s dětmi.

Jisté pochybnosti mám v přiměřenosti ukládání trestů s ohledem na povahu a závažnost takovýchto jednání. Co se týká druhu trestu, byl dle statistik za minulý rok nejčastěji uložen podmíněný trest odnětí svobody v trvání 2 až 3 roky se stanovením zkušební doby na 2 až 3 léta. S ohledem na závažnost sexuálních trestných činů a generální prevenci, tedy odstrašující funkci trestního práva pro potencionální pachatele, nepovažuji tyto tresty za obecně dostačující.

Vymezení dětské prostituce v TZ nenalezneme. Od roku 2010 se v zákoně objevil nový trestný čin v § 190, provozování prostituce v blízkosti školy, který je však diskutabilní z hlediska nutnosti uplatňovat prostředky trestního práva a také je mu vytýkána jeho vágní formulace.¹³⁶ Jistý rozpor se zásadou *nullum crimen lege certa* lze tedy shledávat v neurčitěm vymezení pojmu dětská pornografie ve výkladových ustanoveních, resp. v neexistujícím

¹³⁵ JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. 122 s.

¹³⁶ JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 27.

vymezení v TZ. Vymezen je sice judikaturou a odbornou literaturou, ale otázkou zůstává, zda je tento fakt potřebné upravit více. Myslím, že jasnou legální definicí by mohlo dojít ke strnulosti a v praxi se obecně nevyskytuje problém s určováním - co je dětská pornografie. Klíčovým pojmem pro vymezení pojmu je nemravnost. Robertson se v roce 1979 nechal před členy poroty slyšet, že: „Obscénost je jako slon. Nemůžeme jej definovat, ale poznáte jej, když ho uvidíte.“ Tuto teorii lze pak vysledovat v případě „R v Anderson [1971] 3 All ER 1152“, kde jen potvrzovala negativní vliv jasného vymezení necudnosti v zákonné úpravě.¹³⁷ Nicméně na základě definice uvedené v nově implementované směrnici 2011/93/EU by nebylo zpřesnění definice v TZ zcela od věci. Výklad pojmu je bez znalosti nadnárodního kontextu nesnadný. Spolu s vymezením dětské pornografie bych upravila neurčitý pojem osoby, jež se jeví být dítětem.

Ač zde hovořím o zlepšení či konkretizování právní úpravy, větší váhu přikládám prevenci, které je nutno přiznávat přední místo. Pro ochranu před sexuálním vykořisťováním a pohlavním zneužíváním je nezbytná mezinárodní spolupráce, posilování prevence v programech pro rozvojové pomoci třetích zemí a osvěta potencionálních obětí a jejich okolí v oblasti vzdělávání, zdraví, sociálních služeb, donucovacích orgánů aj. Případná následná, ač kvalitní represe, traumatického zážitku postiženou obět' nezbaví a kvalitní život ji nenahradí.

¹³⁷ GILLESPIE, A. *Child exploitation and communication technologies: law, policy, and practice*. Bristol: Russell House Pub., 2008, xxix, 35 p.

12 Závěr

Dítě vzhledem ke svému tělesnému a duševnímu vývoji, bezbrannosti a zranitelnosti potřebuje zvláštní péči, pomoc, ochranu, porozumění a lásku. Je třeba chránit jej před násilím, zneužíváním a stát by měl poskytovat plnou až nepropustnou ochranu před takovými negativními druhy jednání. „Lidská důstojnost a z ní plynoucí základní lidská práva jsou základním měřítkem pro etické a právní posouzení této problematiky. Lidská důstojnost tvoří krystalizační bod obrazu člověka, nejvyšší cíl a měřítko veškerého zodpovědného jednání v rámci jiných vědeckých disciplín. Je to nejvyšší morální princip a paradigma právního systému.“¹³⁸ Každé dítě je nositelem důstojnosti, nesmí být dovoleno, aby se jejich sexualita stávala zbožím. Děti mají přednostní právo na ochranu, potírání a zabraňování zločinů proti nim. Dle statistik UNICEF a Světové zdravotnické organizace se každé páté dítě stalo někdy za svůj život terčem sexuálního násilí. Považuji za nutné tuto skutečnost do budoucna změnit.

Progresivní vývoj v internetové deliktivní činnosti dlouho přinášel právní problém spočívající v neexistenci skutkových podstat, pod která by jednání bylo možno subsumovat, či procesních institutů pro vyšetřování. Novela TZ přinesla značný průlom a vyplnila dřívější nedostatečnou ochranu dětí právě před kybernetickými útoky. Chrání totiž děti i v době než se pedofil s obětí skutečně fyzicky setká. Již samotné vyhledávání erotických fotografií dětí se tak také stalo nezákonným jednáním. Ač se proti novele zákona objevily značné ohlasy, pevně věřím, že nová úprava pouze posílí jistotu práva a jeho zneužití bude minimální. Při zachování selského rozumu jsme schopni rozpoznat, posoudit závažnost trestného činu a uvážit, že pouhé nedbalé kliknutí na stránky s dětskou pornografií, jak kriticky zmínil pan poslanec ODS Marek Benda,¹³⁹ nemůže mít ve výsledku negativní dopad. Implementací výše uvedených směrnic EU je zvýšena ochrana před obchodováním s lidmi a dětí před sexuálními útoky. Nyní je společnost lépe chráněna před veškerými jednáními souvisejícími s dětskou prostitucí.

138 DUNOVSKÝ a kol., 2005, citováno dle MILFAIT, R. *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, s. 202.

139 PSP ČR. Parlamentní listy.cz. *Benda (ODS): Zajímalo by mě, jak se právnická osoba může účastnit na pornografickém představení: Projev na 6. schůzi Poslanecké sněmovny dne 5. 2. 2014* [online]. 5. února 2014. [cit. 2015-01-27]. Dostupné na: <<http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Benda-ODS-Zajimalo-by-me-jak-se-pravnicka-osoba-muze-ucastnit-na-pornografickem-predstaveni-302653>>.

Shrnutí

Diplomová práce na téma „*Kybernetická kriminalita páchaná na dětech*“ pojednává o druzích internetové kriminality, pokouší se vymezit hranice bezpečného internetu a poukazuje na nutnost spolupráce mezi státy. Shrnuje podmínky, za jakých může internet sloužit jako nástroj k páchání trestné činnosti, zejména z hlediska pořizování a uchovávání dětských pornografických materiálů a pohlavního zneužívání dětí. Zabývá se jevy v kyberprostoru, kde jsou děti vystaveny také riziku kyberšikany či kyberstalkingu. Poukazuje na potencionální nebezpečí, vyplývající z užívání sociálních sítí, kde se děti stávají snadnou kořistí sociálních inženýrů. Práce vychází z aktuální právní úpravy obsažené v trestním zákoníku, zejména rozboru skutkových podstat dopadajících na tento poněkud nový druh kriminality. Obsahuje vymezení základních pojmů, rozebírá hmotněprávní trestní úpravu, procesní hlediska a specifika spojená s postihem těchto jevů, včetně zaměření se na prevenci kriminality. Text je členěn do dvanácti kapitol, ve kterých jsou podrobeny rozboru obecná rizika internetu až po konkrétní trestné činy, jako je kybergrooming a on-line dětská pornografie. Zahrnuje zajímavou příkladovou kazuistiku, poukazuje na britskou právní úpravu a její součástí je kvantitativní výzkum o chování dětí na internetu. Práce obsahuje celkový pohled na problematiku, včetně úvahy o možném předcházení trestné činnosti.

Summary

The thesis „*Cybercrime Against Children*“ deals with the types of Internet crime; it specifically tries to define the limits of the safe usage of the Internet and stresses the need of cooperation among the individual countries. Further, the thesis summarizes the conditions under which the Internet can serve as a tool for committing a crime, such as as gaining and storing children pornographic content and sexual abuse of children. Moreover, the paper analyzes cyber phenomenons which expose the children to the risk of cyberbullying or cyberstalking. To be more precise, it discusses the potential danger of social networks where children become an easy prey of social engineers. The work is based on current legislation encompassed in the Criminal Code: particularly, on the analysis of the state of the facts of this rather new kind of criminality. The thesis defines the basic concepts, discusses the substantive criminal law and the procedural aspects, including specific sanctions. It also suggests the potential crime prevention. The thesis consists of twelve main chapters, which

analyze the potential solutions of the general risks of the Internet, as well as examine specific crimes, namely cybergrooming and online child pornography. Furthermore, the thesis contains an interesting set of cases, provides the basic frame of the British legislation on the issue and last but not least, it introduces a quantitative research that was conducted on the characteristics of children behaviour on the Internet. The paper reflects a holistic approach towards the discussed issue, including the potential methods of prevention of the aforementioned crime.

Klíčová slova

Dítě, internet, kybergrooming, komerční sexuální zneužívání dětí, kyberkriminalita, online dětská pornografie, pedofil, sociální sítě, Velká Británie

Key words

Child, internet, kybergrooming, commercial sexual abuse of children, cybercrime, online child pornography, paedophile, social networks, Great Britain

Literatura

Mezinárodní předpisy a doporučení

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii
- Předpis č. 104/1991 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte, In: Sběrka zákonů. 8. 4. 1991, částka 22
- Úmluva Rady Evropy č. 108/1981, o ochraně osob, se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat

Právní předpisy

- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, vyhlášená usnesením předsednictva České národní rady dne 16. prosince 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (zákon č. 2/1993), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti)
- Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)

- Zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů (zákon o kybernetické bezpečnosti)

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 3595/2010
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 16. 1. 2001, sp. zn. 4 TZ 265/2000
- Usnesení Nejvyššího soudu z 27. 10. 2009, sp. zn. 11 Tdo 1139/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu z 16. 7. 2014, sp. zn. 7 Tdo 708/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu z 28. 12. 2004, sp. zn. 7 Tdo 1077/2004-I

Monografie

- BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, s. 130. Studie. ISBN 9788073380915.
- BRUNA, Eduard. *Vybrané kapitoly z kriminologie*. 2. vyd. Praha: 2014. s. 80. Edice EUPRESS.. ISBN 978-80-7408-099-9.
- CHMELÍK, Jan. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, s. 26. ISBN 8071787396.
- DIVÍNOVÁ, Radana. *Cybersex: forma internetové komunikace*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2005, s. 9. ISBN 8072546368.
- FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 112. ISBN 9788073805210.
- ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009-1010. IBSN 97880740017892.
- GŘIVNA, Tomáš. Závazky k ochraně kyberprostoru vyplývající z Evropského a mezinárodního práva. In: *Český právní řád a ochrana kyberprostoru*. Univerzita Karlova v Praze. Praha: Karolinum, 2008, s. 33. ISSN 0323-0619.
- HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. 1. vyd. Praha: Triton, 2012, s 195. ISBN 9788073875459.

- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. 904 s. ISBN 978-80-87212-49-3.
- JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha: Leges, 2014. Student. ISBN 9788075020444.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou : zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 4. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.10.2013. Praha: Leges, 2013, s. 268. Glosátor. ISBN 9788087576694.
- JURISOVÁ, Michaela. *Detská obeť virtuálneho prostredia*. In: SVATOŠ, R., KRÍHA J. (eds.) *II. kriminologické dny*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014. 92 s. ISBN 978-80-87472-65-1.
- HRŮZA, P. *Kybernetická bezpečnost II*. Vyd. 1. Brno: Univerzita obrany, 2013, s. 61. ISBN 9788072319312.
- CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010, s. 38. ISBN 9788072018253.
- KOŽÍŠEK, M. *Sociální inženýrství*. Vyšší policejní škola Ministerstva vnitra v. *Eliminace dětské kybernetické kriminality: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. 2012, s. 65. ISBN 9788026034926.
- MCCARTHY, Linda a Denise WELDON-SIVIY. *Buď pánem svého prostoru: Jak chránit sebe a své věci, když jste online*. Praha: CZ.NIC, z. s. p. o., s. 224. CZ.NIC. ISBN 978-80-904248-6-9.
- MATOUŠEK, Oldřich, KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X.
- BURDOVÁ, E a J TRAXLER. *Bezpečně na internetu*. 1. vyd. Praha: Středočeský kraj ve spolupráci se Vzdělávacím institutem Středočeského kraje, 2014, s. 17. ISBN 978-80-904864-9-2.
- MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011, s. 42. ISBN 9788073678258.
- MILFAIT, René. *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, s. 42. ISBN 9788073673208.
- MULLER, Mary Margaret a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Jak ochránit děti před pornografií na internetu: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality*

- mládeže*. Vyd. 1. Překlad Petra Diestlerová. Praha: Portál, 2014, 167 s. ISBN 978-802-6206-941.
- NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 287.
 - PLECITÝ, Vladimír. Rozplétání sítí pachatelů kyberzločinů páchaných na dětech . In: *Sborník příspěvků z mezinárodní konference Řešení elektronického násilí a kybernetické kriminality páchané na dětech a mezi dětmi: Jihlava 2013*. Praha: Vyšší policejní škola MV v Praze, 2013, s. 35. ISBN 9788026050186.
 - ŠÁMAL, Pavel a kol. *Komentář k trestnímu zákoníku*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 3285 s. ISBN 978-80-7400-109-3.
 - ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexandr, HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Komentář k zákonu o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011. 1980 s.
 - SELINŠEK, Liljana a Alžběta SOPEROVÁ. Některé právní aspekty forenzní analýzy digitálních dat. In: *Český právní řád a ochrana kyberprostoru*. Praha: Karolinum, 2008, s. 137. ISSN 0323-0619.
 - IBL, Petr. *Kriminologie*. Vysoká škola Karlovy Vary, o.p.s. 1. vyd.: Praha, 2014. ISBN 978-80-87236-22-2.
 - ECKERTO VÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na Internetu: rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013, 224 s. ISBN 978-802-5138-045.
 - KOLOUCH, J a P VOLEVECKÝ. *Trestněprávní ochrana před kybernetickou kriminalitou*. Praha, 2013. ISBN 978-80-7251-402-1.
 - PORADA, Viktor. *Výšetřovanie počítačovej kriminality*. In: *Identifikace potřeb právní praxe jako teoretický základ pro rozvoj kriminalistických a právních specializací: Sborník vědeckých prací z řešení vědeckovýzkumných úkolů*. Karlovy Vary, 2013, s. 267. ISBN 978-80-87236-21-5.
 - VALERIÁN, Luboš., AUFART, Jan. *Kriminologie: základy kriminologie*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Lékařská fakulta, 2011, s. 81. ISBN 9788074640384.

Časopisy

- ZEZULOVÁ, J., BAYEROVÁ, M.: „Komerční sexuální zneužívání v mezinárodních dokumentech a v právním řádu České Republiky“, *Právní rozhledy* 7/2000, s. 299 - 303.
- ČÍRTKOVÁ, L.: „Dítě jako oběť trestného činu.“ *Právo a rodina* 2005, č. 5, s. 12 – 16
- WEISS, P.: „Sexuální agrese- oběti a pachatelé.“ *Kriminalistika* 2001, č. 1, s. 11 – 17.
- CHMELÍK, J.: Pornografie jako základní kategorie mravnostní kriminality.“ *Kriminalistický sborník* 2003. č. 1, s. 58 – 63.
- VOLEVECKÝ, P. A M. ŠUBRT. Dětská pornografie jako kybernetický trestný čin ve světle Úmluvy o počítačové kriminalitě. *Trestní právo*, 2008, roč. 13, č. 4, s. 14 – 22.
- VOLEVECKÝ, P. Kybernetická trestná činnost v mezinárodních dokumentech a v dokumentech ES/EU. *Trestní právo*, 2009, roč. 13, č. 7 – 8, s. 26 – 38.

Internetové zdroje

- BERSON, I. H. *Grooming Cybervictims: The Psychosocial Effects of Online Exploitation for Youth* [online]. University of South Florida. USA. Dostupné na <http://www.cs.auckland.ac.nz/~john/NetSafe/I.Berson.pdf>, citováno dle KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming: Nebezpečí kyberprostoru* [online]. Olomouc: NET UNIVERSITY s.r.o., 2010 [cit. 2015-01-26]. ISBN 978-80-254-7573-7. Dostupné na: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=5:kybergrooming-studie>.
- Česká Republika. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o počítačové kriminalitě. In: *Sbírka mezinárodních smluv*. 23. prosince 2013, roč. 2013, 104/2013, 56. Dostupné na http://www.epravo.cz/_dataPublic/sbirky/2013/sb0056-2013m.pdf.
- EU Kids Online: *Final Report: Opportunities and Risks for Children*. 1. vydání. London: LSE, 2009. ISBN 978-0-85328-355-3.
- *Projekt E-bezpečí: Certifikovaný program primární prevence MŠMT - NÚV*. Olomouc: Centrum PRVoK PdF, Univerzita Palackého v Olomouci, 2008 – 2015. Dostupné na <http://www.e-bezpeci.cz/>.

- Video: Kamil Kopecký: Útoky a vydírání přes internet přitvrzují!. *Rádio Impuls* [online]. 6. srpna 2013 [cit. 2015-01-28]. Dostupné na <<http://www.impuls.cz/clanky/2013/08/video-kamil-kopecky-utoky-a-vydirani-pres-internet-pritvrzuji/>>.
- The London School of Economics and Political Science: *EU Kids Online* [online]. © 2011 [cit. 2015-02-03]. Dostupné na <<http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/Home.aspx>>.
- STANČÍK, M. Velká Británie chystá schválení zákona proti odvetné pornografii. *Computer World: Deník pro IT profesionály* [online]. IDG, 15. října 2014 [cit. 2015-01-28]. Dostupné na <<http://computerworld.cz/udalosti/velka-britanie-chysta-schvaleni-zakona-proti-odvetne-pornografii-51467>>.
- PÍSECKÝ, V. Aktuální trendy v oblasti informační kriminality z pohledu PČR. In: *Městská policie Brno* [online]. 2006-2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné na <http://www.mpb.cz/fileadmin/user_upload/Prevence/Souteze/kyber/konference/Aktualni_trendy_v_oblasti_informacni_kriminality.pdf>.
- POŽÁR, Josef a Štěpán KALAMÁR. Hrozby kybernetické kriminality a její právní aspekty. In: *Dětská kybernetická kriminalita a sociální sítě: Sborník příspěvků z konference*. Jihlava, 2011, s. 8. Dostupné na <http://files.ekonference.webnode.cz/200000063-db3f4dc390/original_sbornik_2011.pdf>.
- TULEV, L. Sborník příspěvků z mezinárodní konference: *Cybercrime and children in Bulgaria*: [online]. 2013 [cit. 2015-02-04]. ISBN 978-80-260-5018-6. Dostupné na <<http://www.teorieib.cz/teorieib/files/116-Tulev.pdf>>.

Zahraniční publikace knižní, časopisecké a elektronické

- ARNALDO, Carlos A a Ethel QUAYLE. *Child abuse on the internet: ending the silence*. Paris: UNESCO Pub., c2001, xix, 220 p. ISBN 92-310-3728-5.
- CARR, John. National Children's Home (Great Britain). *Child abuse, child pornography and the internet*. London: NCH, 2003. ISBN 9780900984808.
- CARD, Richard, Alisdair GILLESPIE a Michael HIRST. *Sexual offences: ending the silence*. Bristol: Jordans, 2008, lxxviii, 679 p. ISBN 978-184-6611-223.
- FERRARO, Monique Mattei, Eoghan CASEY a Michael MCGRATH. *Investigating*

- child exploitation and pornography: the Internet, the law and forensic science*. 2nd ed. Boston, Mass.: Elsevier/Academic Press, c2005, xvi, 304 p. ISBN 01-216-3105-2.
- GILLESPIE, Alisdair, Michael HIRST. *Child exploitation and communication technologies: law, policy, and practice*. 2nd ed. Bristol: Russell House Pub., 2008, xxix, 539 p. ISBN 9781905541232.
 - O'DONNELL, Ian a Claire MILNER. *Child pornography: crime, computers and society*. Cullompton, UK: Willan Publishing, c2007, xii, 259 p. ISBN 978-184-3923-565.
 - PACKARD, Ashley. *Digital media law: how fast food, material obsession and porn culture are creating new forms of child abuse*. 2nd ed. Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2013, xi, 404 p. ISBN 978-111-8290-729.
 - POWELL, Adrian. *Paedophiles, child abuse and the Internet: a practical guide to identification, action and prevention*. Oxford : Radcliffe 2007: Oxford : Radcliffe 2007, 2007. xxi, 177 p. ISBN 9781857757743.
 - SAVIRIMUTHU, Joseph. *Online child safety: law, technology and governance*. New York: Palgrave Macmillan, 2012, xxiii, 348 p. ISBN 978-023-0241-527.
 - TAYLOR, Maxwell. *Child abuse on the internet: ending the silence*. Paris: UNESCO Pub., c2001, xix, 220 p. ISBN 9781583912447.
 - THOMAS, Crofts a Lee MURRAY. 'Sexting', children and child pornography. In: *The Sydney law review*. Volume 35, Issue 1, 3/2013, pp. 85 - 106. ISSN 0082-0512.
 - WILD, Jim. *Exploiting childhood: law, technology and governance*. New York: Palgrave Macmillan, 2012, xxiii, 348 p. ISBN 978-184-9053-686.

Seznam příloh

- 1) Příloha č. 1: Dotazník
- 2) Příloha č. 2: Protection of Children Act 1978
- 3) Příloha č. 3: Rozdílová tabulka návrhu předpisu ČR s legislativou ES/EU
- 4) Příloha č. 4: Kopie osvědčení o absolvování vzdělávací akce Dny prevence
- 5) Příloha č. 5: Kopie certifikátu o absolvování vzdělávacího semináře Policejní prevence a řešení kybernetické kriminality páchané na dětech a mezi dětmi